

Dragsfjärdin saariston AT/s-alueiden yleispiirteiset suunnitteluohjeet ja Högsåran yleissuunnitelman päivitys

3.4.2025

Lundén
Architecture
Company

Lundén Architecture Company
Siltasaarenkatu 18-20 A, 2nd Floor
00530 Helsinki, Finland

T +358-40-521-3174
E info@lunden.co
W www.lunden.co

Tilaaja
Kemiönsaaren kunta 2024

Ohjausryhmä
Vauhkonen Heli, kaavoitusarkkitehti
Lindblad Oscar, tekninen johtaja
Lindén Heidi, kaavasuunnittelija
Renfors Dan, valvontapäällikkö
Lindroos Sebastian, rakennustarkastaja

Suunnitteluohjeiden ja yleissuunnitelman laatijat

Lundén Architecture Company
Siltasaarenkatu 18-20 B
00530 Helsinki, Finland

Toivonen Tuuli, arkkitehti / projektipäällikkö
Linnasalo Kaisa, maisema-arkkitehti
Baiardi Kaisa, maisema-arkkitehti
Chaveroche Catarina, arkkitehti
Huiso Sirkku, maisema-arkkitehti
Oksanen Tiia, maisema-arkkitehtiopiskelija
Kivekäs Johanna, arkkitehtiopiskelija
Kirves Hilla, rakennus-arkkitehti
Vuorinen Johanna, arkkitehti

Lundén
Architecture
Company

Työn sisältö

1. Dragsfjärdin läntisen ja itäisen saariston osayleiskaavoissa osoitettujen kyläkeskusten alueiden, joissa ympäristö säilytetään (AT/s), yleispiirteisten suunnitteluohjeiden laatiminen.
2. Högsåran yleissuunnitelman (laadittu 2001) päivitys.

Ohjeiden tavoitteena on:

- Luoda Kemiönsaaren kulttuuri-, maisema- ja rakennushistoriallisesti arvokkaiden saariston kyläkeskusten alueiden suunnitteluun periaatteita, jotka tukevat kyläalueiden rakentamisen lupamenettelyjä.
- Luoda periaatteet mahdollisten täydennysrakentamisen ja uusien rakennuspaikkojen sijoittamiseen, rakennuspaikkojen kokoon ja määrään.
- Ottaa paremmin huomioon alueiden ominaispiirteet ja arvot kyläalueiden suunnittelussa, korjaus- ja mahdollisessa uudisrakentamisessa ja lisätä alueiden elin- ja vetovoimaa.

Työhön on pyydetty viranomaiskommentit.

Suunnitteluohjeet ja Högsåran yleissuunnitelman päivitys eivät ole juridisia eivätkä oikeusvaikutteisia asiakirjoja. Ne toimivat ohjeellisina ja tukevat alueelle laadittavan osayleiskaavan päivitystyötä ja kyläalueiden rakentamisen lupamenettelyjä.

Sisältö

Sisältö

1. Johdanto

- 1.1. Ohjeiden tausta
- 1.2. Ohjeiden tavoitteet
- 1.3. Aineisto ja menetelmät

2. Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön analyysi

- 2.1. Analyysin johdanto
- 2.2. Maisema-analyysi
- 2.3. Rakennetun kulttuuriympäristön analyysi

3. Saarten kyläalueiden yleispiirteiset suunnitteluohjeet

- 3.1. Ohjeiden johdanto
- 3.2. Täydennysrakentamisen periaatteet kyläkeskusten yhteydessä
- 3.3. Uudisrakentaminen kyläkeskustojen ulkopuolella
- 3.4. Ohjeita maisemanhoitoon ja pihojen käsittelyyn

4. Högsåran yleissuunnitelman päivitys

- 4.1. Maisema - täydentävät analyysit
- 4.2. Yleissuunnitelman päivitys
- 4.3. Satama-alueet
- 4.4 Sataman ja vierasvenesatama-alueiden ohjeet ja suositukset

5. Lähteet

1. Johdanto

1. Johdanto

1.1. Ohjeiden tausta

Kemiönsaaren kunta tilasi yleispiirteiset suunnitteluohjeet läntisen ja itäisen saariston osayleiskaavoissa osoitetuille kyläkeskusten alueille, joissa ympäristö on merkitty säilytettäväksi (AT/s). Lisäksi kunta tilasi vuonna 2001 laaditun Högsåran yleissuunnitelman tarkennuksen.

Suunnitteluohjeiden kohteet sijaitsevat luonnonkauniissa ja vireässä saaristokunnassa Kemiönsaarella Varsinais-Suomessa. Kunta on muodostettu vuonna 2009 kuntaliitoksessa Dragsfjärdin, Kemiön ja Västansfjärdin kunnista. Kunnan pinta-ala on 2801 km² ja kunnassa asuu 6462 asukasta (2023). Kunnassa on noin 3000 saarta. Kemiönsaaren kunnassa mökkitiheys on Suomen suurimpia. Työn kohdealueet sijaitsevat historiallisessa Hiittisten saaristossa. Kunnan kaavoitushistoriasta johtuen alueesta tässä työssä käytetään osayleiskaavojen mukaan nimeä Dragsfjärdin saaristo.

Dragsfjärdin läntisen saariston osayleiskaavan päivitystyö on tullut vireille vuonna 2019. Osayleiskaavan muutoksessa ajantasaistetaan vuonna 2003 hyväksytty osayleiskaava siten, että sen kaavamerkintöjä ja -määräyksiä tarkistetaan ja yhtenäistetään soveltuvin osin vuonna 2008 hyväksytyn Dragsfjärdin itäisen saariston osayleiskaavan kaavamääräyksien kanssa. Osayleiskaavan päivitys on aloitettu osa-alueella 1, ja sen luonnos oli nähtävillä loppukesästä 2024. Osayleiskaavatyössä tarkistetaan AT/kyläkeskusten aluerajauksia. Kyläalueiden tarkempaa suunnittelua ei tehdä kaavapäivityksen yhteydessä. (AT) kyläkeskusten alueille on ollut tavoitteena laatia yksityiskohtaisemmat osayleiskaavat, esim. kyläkaavat MRL 44 §:n mukaisesti tai asemakaavat, mutta kaavoitustyötä ei ole vielä aloitettu.

Dragsfjärdin läntisen saariston osayleiskaavan alueella sijaitsee kolme AT/s -aluetta: Vänön, Högsåran ja Holman saaret. Högsåra ja Holma kuuluvat Museoviraston inventoimiin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin ympäristöihin (RKY 2009): Kemiönsaaren ulkosaariston kyläasutus. Högsåran ja Holman kylät kuuluvat myös Saaristomeren maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.

Dragsfjärdin itäisen saariston osayleiskaavan alueella AT/s -alueita on Hiittisten, Rosalan, Biskopsön ja Bolaxin saarilla. Hiittinen ja Rosala kuuluvat RKY 2009 -alueisiin.

Kemiönsaaren kunnan ohjausryhmään kuuluivat kaavoitusarkkitehti Heli Vauhkonen, tekninen johtaja Oscar Lindblad, kaavasuunnittelija Heidi Lindén, valvontapäällikkö Dan Renfors ja rakennustarkastaja Sebastian Lindroos. Lisäksi työhön on antanut arvokasta taustatietoa Kemiönsaaren kunnan entinen kaavoitusarkkitehti Åke Lindeberg. Konsulttityöstä on vastannut Lundén Architecture company, projektipäällikkönä arkkitehti Tuuli Toivonen ja suunnittelijoina maisema-arkkitehti Kaisa Linnasalo, maisema-arkkitehti Kaisa Baiardi, rakennusarkkitehti Hilla Kirves, arkkitehti Johanna Vuorinen arkkitehti Catarina Chaveroche, maisema-arkkitehtiopiskelija Tiia Oksanen ja arkkitehtiopiskelija Johanna Kivekäs sekä laadun varmistajana maisema-arkkitehti Sirkku Huisko.

1.2. Ohjeiden tavoitteet

Ohjeiden tavoitteena on:

- Luoda Kemiönsaaren kulttuuri-, maisema- ja rakennushistoriallisesti arvokkaiden saariston kyläkeskusten alueiden suunnitteluun periaatteita, jotka tukevat kyläalueiden rakentamisen lupamenettelyä.
- Luoda periaatteet mahdollisten täydennysrakentamisen ja uusien rakennuspaikkojen sijoittamiseen, rakennuspaikkojen kokoon ja määrään.
- Ottaa paremmin huomioon alueiden ominaispiirteet ja arvot kyläalueiden suunnittelussa, korjaus- ja mahdollisessa uudisrakentamisessa ja lisätä alueiden elin- ja vetovoimaa.

1.3. Aineistot ja menetelmät

Suunnitteluohjeet ja Högsåran yleissuunnitelman päivitys on laadittu lähtöaineiston sekä maastokäynneillä tehtyjen havaintojen pohjalta. Lisäksi suunnitteluohjeiden laatimisen aikana järjestettiin yleisötilaisuus, jossa alueen asukkailta on saatu lisätietoa.

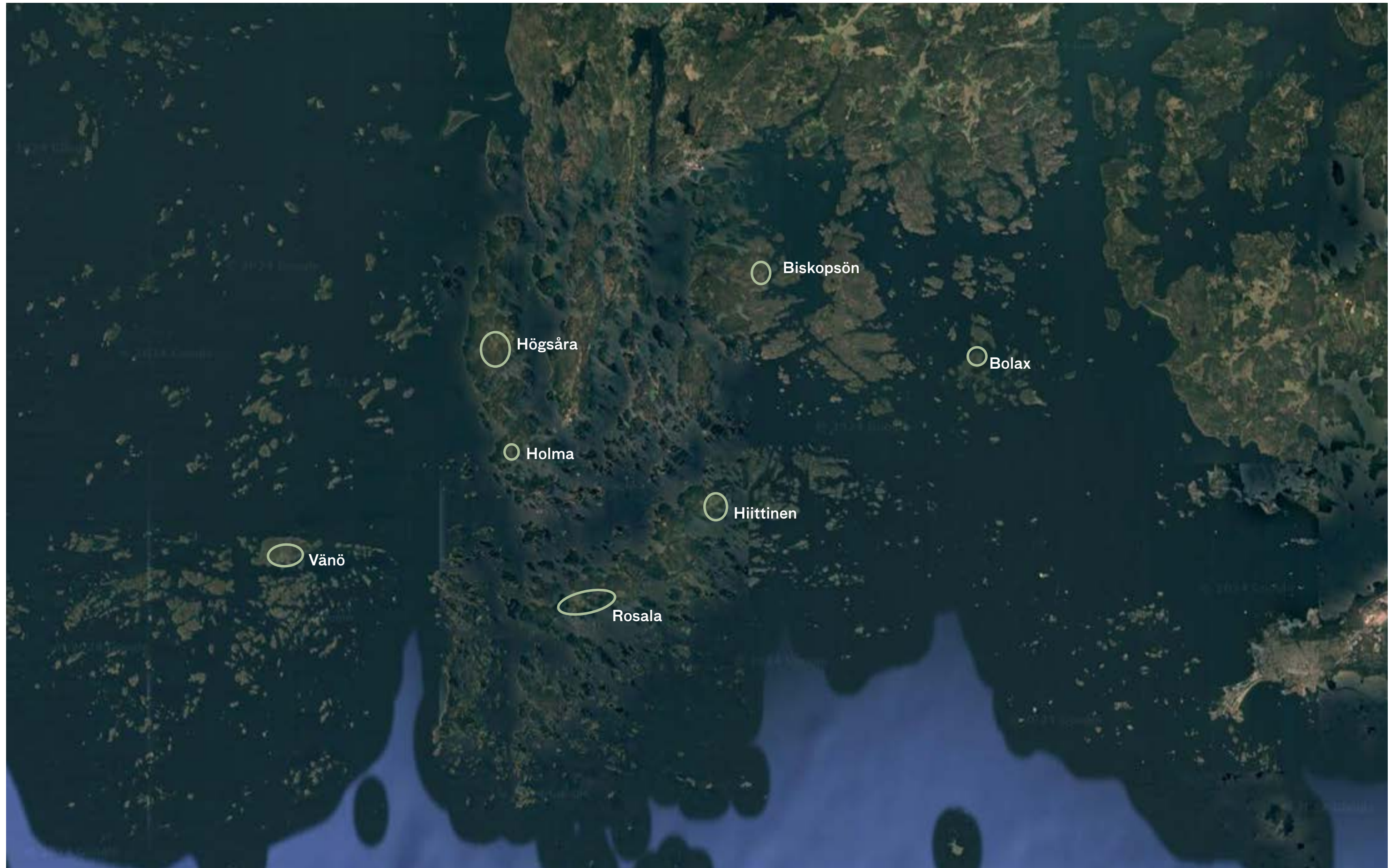
Lähtöaineistoina on hyödynnetty alueille aiemmin laadittuja inventointeja ja raportteja, paikkatietoaineistoa, vanhoja karttoja ja ilmakuvia sekä alueisiin liittyvää kirjallisuutta. Käytössä on ollut myös Varsinais-Suomen Museokeskuksen tietoportaa. Lisäksi taustatietona on ollut käytössä myös alueilla toteutuneita

tai meneillä olevia poikkeuslupia. Maastokäynneillä alueita on dokumentoitu valokuvaamalla tärkeimmät maisemalliset elementit ja keskeiset rakennukset ympäristöineen.

Kulttuurimaiseman ja rakennusten arvotus on tehty asiantuntija-arvioina. Maiseman ja rakennetun ympäristön nykytilan kuvaamisessa ja arvottamisessa on kiinnitetty huomiota aiemmissa selvityksissä todettuihin maisema-arvoihin (RKY-alueet ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet), luontoarvoihin, arkeologisiin kulttuuriarvoihin (mm. jatulintarhat), avokallioihin, merkittävään kasvillisuuteen, metsänreunoihin, saaristotyyppeihin, merkittäviin näkymälinjoihin, merkittäviin avoimiin alueisiin, merkittäviin historiallisiin tielinjoihin, kyläryhmittymiin ja asuinpaikkoihin, kalamajoihin, maamerkkeihin ja nähtävyyksiin sekä historiallisiin rakenteisiin.

Työn yhtenä tavoitteena on turvata saariston elinvoimaisuutta myös tulevaisuudessa. Täydennys- ja uudisrakentamisen mahdollisuuksien selkeyttäminen on tärkeää niin alueen asukkaille, kausiasujille kuin viranomaisillekin. Yleispiirteiset ohjeet helpottavat keskusteluja, joissa voidaan nojata saariston todettuihin arvoihin ja tarpeisiin. Näitä ovat esimerkiksi maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot sekä saaristossa elämiseen liittyvät koetut arvot ja tarpeet.

Ohjeet tarjoavat ennen kaikkea tietoa kaavatyön tueksi. Kaavaa varten ohjeista poimitaan olennaiset asiat harkittaviksi osaksi kaavamääräyksiä. Uuden rakentamislain tullessa voimaan kaavan ja sen määräysten merkitys korostuu nykyiseen verrattuna. On kuitenkin tärkeää huomata, että yleispiirteiset suunnitteluohjeet ja Högsåran yleissuunnitelman päivitys eivät ole oikeusvaikutteisia asiakirjoja.

Kuva 1. Kyläkeskusten sijainnit on merkitty karttaan. Osayleiskaavatyössä tarkistetaan AT/kyläkeskusten aluerajauksia.

2. Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön analyysi

2. Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön analyysi

2.1. Analyysin johdanto

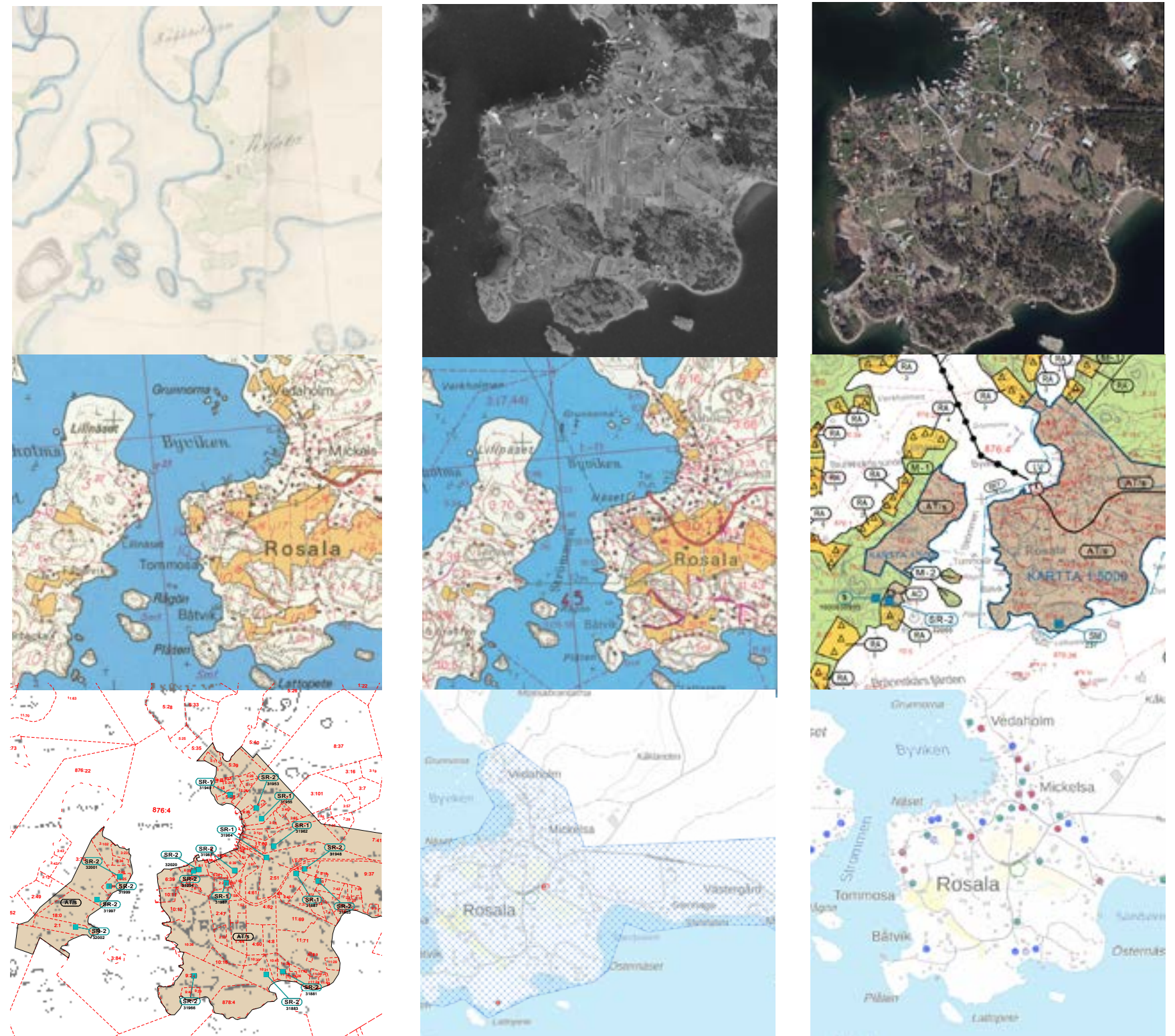
Suunnitteluperiaatteiden laatimiseksi yhteensä seitsemän saaren AT/s-alueille on laadittu maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön analyysit. Näiden pohjaksi käytiin läpi alueen jo tunnistetut arvot sekä kylien historiallinen kehitys.

Koottu materiaali sisältää mm.:

- Historialliset kartat (1845, 1870) (Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto)
- Vanhat peruskartat (1969, 1991) (Maanmittauslaitos)
- Ilmakuvat (1969, 1991, 2022-23) (Maanmittauslaitos)
- Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava 2003 (Kemi-önsaaren kunta)
- Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020 (Kemi-önsaaren kunta 2018)
- Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) (Museovirasto)
- Perinnemaisemat (Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto)
- Inventoidut arvorakennukset ja -alueet (Turun museokeskus, Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo)
- Muinaisjäännökset (Museovirasto)
- Varsinais-Suomen maakuntamuseon maisemahistoriakartat, laadittu 1700-luvun lopun isojakokarttojen pohjalta (Turun museokeskus / Lounaistieto)

Tämän lisäksi on analysoitu tarkemmin tämän hankkeen kannalta oleelliset kunkin saaren maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteet ja arvot.

Analyyysi muodostaa perustan suunnitteluohjeille AT/s-alueilla. Analyysin keskeisenä tavoitteena on kartoittaa alueiden ominaispiirteet sekä kulttuurihistorialliset arvot. Suunnitteluohjeet pyrkivät ottamaan nämä todetut arvot mahdollisimman hyvin huomioon siten, että myös saariston elinvoimaisuus ja asumisen mahdollisuudet säilyvät tulevaisuudessa.

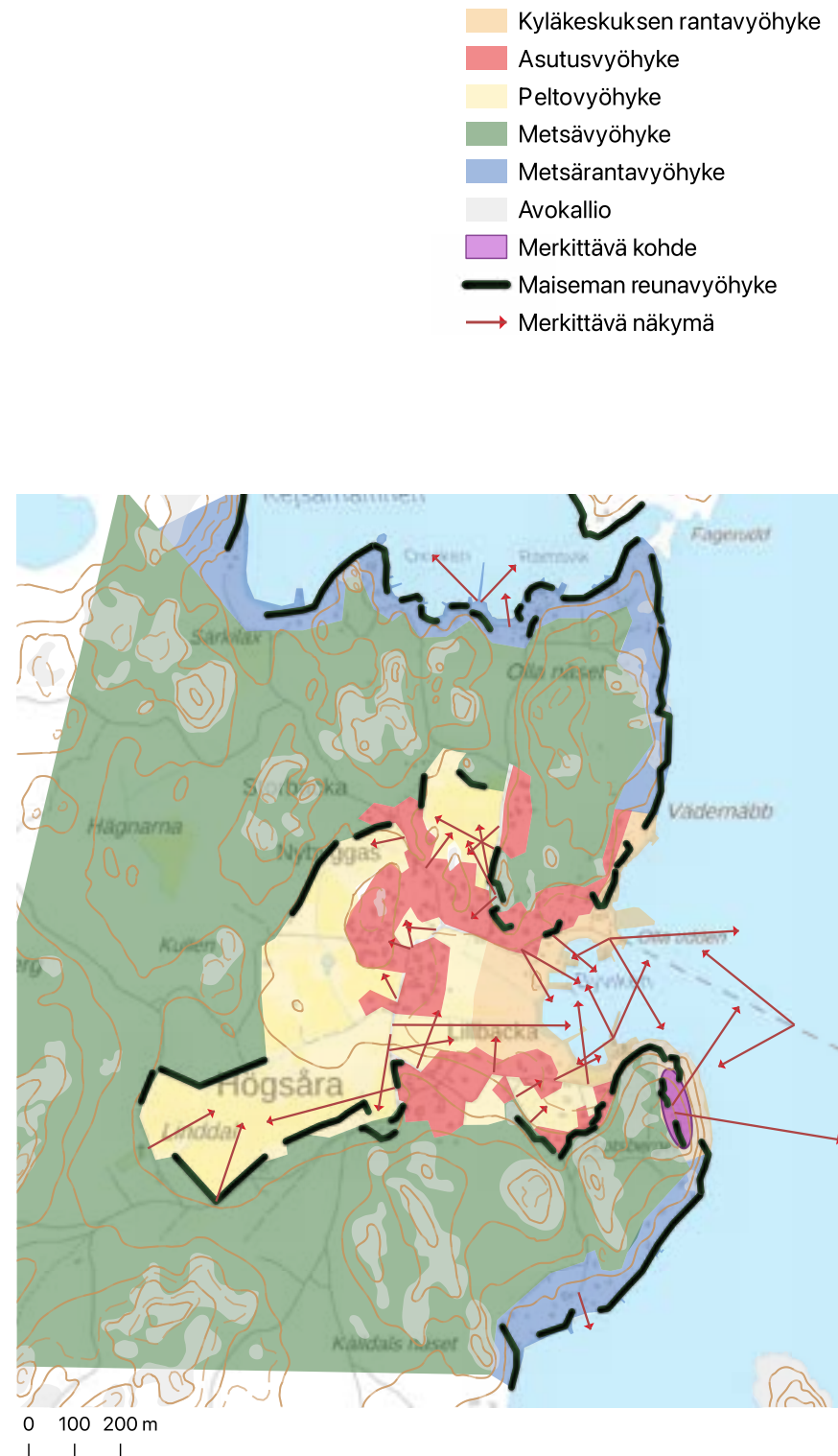
Kuva 2. Esimerkkejä kartta-analyysissä käytetyistä materiaaleista.

2.2. Maisema-analyysi

Maisema-analyysissä käytetty vyöhykemenetelmä jakaa maiseman selkeisiin osiin, jotka perustuvat maiseman erityispiirteisiin sekä siihen, miten aluetta on historiallisesti käytetty ja mikä on sen nykytila. Vyöhykkeet auttavat ymmärtämään maiseman rakennetta ja sitä, miksi tietyt alueet ovat niin arvokkaita osana kulttuurimaisemaa.

Menetelmä nostaa esiin maiseman kerroksellisuuden, jossa menneisyyden jäljet, kuten aiemmin laajassa viljelykäytössä olevat alueet ja perinteiset asutusalueet, yhdistyvät nykyiseen maankäyttöön. Vyöhykkeiden avulla voidaan tutkia maiseman avoimuutta, tärkeiden näkymien säilymistä ja sitä, miten alueen käyttö on muuttunut vuosien varrella. Tämä tapa tarkastella maisemaa tekee sen erityispiirteet helpommin hahmotettaviksi ja auttaa maisemallisten arvojen tunnistamisessa sekä niiden huomioimisessa alueen kehityksessä.

Kyläkeskuksen rantavyöhyke on historiallisesti avoin alue, jossa venevajat ja niityt ovat olleet keskeisiä, mutta nykyisin umpeenkasvu rajoittaa näkymiä. Asutusvyöhyke sijaitsee korkeammalla kumpareilla ja selänteiden reunoilla, ja sitä leimaavat pihapiirit, puutarhat ja kylätiet. Peltovyöhyke, asutuksen ja metsäisten selänteiden välissä, on näkymien kannalta tärkeä avoin alue, mutta osa siitä on nykyisin metsitetty tai kasvanut umpeen. Selänteiden reunavyöhykkeet, joissa kalliot ja mäet hallitsevat maisemaa, muodostavat siirtymäalueen peltojen ja metsävyöhykkeiden välillä. Metsävyöhykkeet koostuvat kallio-metsistä ja avokallioista, jotka ovat maisemallisesti merkittäviä, mutta haastavia rakentamiseen. Metsärantavyöhykkeet ovat puolestaan metsäisiä tai avokallioisia rantoja, joissa asutus kätkeytyy maisemaan. Lehtipuuvaltaiset rannat viestivät perinteisestä käytöstä, kuten torpista ja huviloista.

Kuva 3. Maiseman vyöhykkeisyys on toiminut analyysin lähtökohtana.

Kuvat 4, 5. Vanhojen ja nykypäivän ilmakuvien vertailu tuo tietoa siitä, miten maiseman tilallisuus ja maankäyttö on kehittynyt viime vuosikymmenten aikana. Yläpuolella Högsåran ilmakeku vuodelta 1963 ja alla vuodelta 2024.

Maiseman vyöhykkeisyys

1. Kyläkeskuksen rantavyöhyke

- Rannassa on usein laitureita, venevajoja tai muita vajoja sekä talousrakennuksia.
- Rannat ovat perinteisesti olleet niittyinä, joskus myös pieninä peltoina tai laidunmaina.
- 1960-luvulle saakka maisema oli avoin, ja näkymät merelle sekä mereltä olivat tärkeitä.
- Matalimmat merenlahdet ovat muuttuneet vesijättömaaksi, ja niittyjä on korvannut ruovikko.
- Näkymiä on heikentänyt umpeenkasvu pensaiden ja puiden takia, mikä johtuu laidunnuksen ja niiton loppumisesta.
- Nykyään pihanurmikot ulottuvat usein rantaan saakka.

2. Asutusvyöhyke

- Asutus sijaitsee rantaa hieman korkeammalla, noin 2,5-7,5 metriä merenpinnan yläpuolella.
- Rakennukset sijaitsevat yleensä kumpareilla tai selänteen reunoilla.
- Alueella on asuinrakennuksia, talousrakennuksia sekä puutarhoja, joissa kasvaa hedelmäpuita ja on kasvimaa.
- Vanhat, historialliset pihapiirit ovat osin vielä varsin avoimia, nurmikat vaihettuvat pihan reuna-alueilla vapaammaksi heinikoksi. 1900-luvun kuluessa pihapuusto on monin paikoin muuttanut pihat reheviksi puoliavoimiksi puutarhoiksi.
- Kylätiet halkovat aluetta.
- Aidat ovat usein vain kylätien suuntaan, ja ne koostuvat erilaisista puuaidoista sekä vapaasti kasvavista pensasaidanteista, kuten syreeneistä.
- Näkymiä on rakennusten ja kasvillisuuden lomitse.

3. Peltovyöhyke

- Peltovyöhyke sijaitsee asutusvyöhykkeen ja metsäisten selännealueiden välissä, ja se on maisemakuvassa merkittävä vanhojen peltojen ja niittyjen alue.
- Alueella harjoitetaan heinäviljelyä ja laidunnusta.
- Monilla alueilla on perinnebiotooppeja.
- Osa alueesta on kasvanut umpeen tai metsitetty, mikä on johtanut avointen näkymien katoamiseen ja maisemakuvan hämärtymiseen.
- Alueelle on joskus sijoitettu myös uutta asutusta.

Kuva 6. Rosala. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 7. Högsåra. Kuva: Tuuli Toivonen.

4. Selänteiden reunavyöhyke

- Selänteiden reunavyöhykkeet ovat usein yhtenäisiä metsänreunoja peltoalueiden laidalla.
- Kalliot ja mäet muodostavat maisemassa merkittävimmät ja voimakkaimmat reunavyöhykkeet.
- Joillain alueilla on vanhaa kyläasutusta, jos selänteet ulottuvat rantaan.
- Uudempaa rakentamista on sijoitettu selänteiden reunoille.
- Osa entisistä pelloista on metsitetty, tai reunapellot ovat alkaneet kasvaa umpeen.

5. Metsävyöhyke

- Kalliometsää, avokallioita ja selännemetsiä.
- Voimakkaat maastonmuodot tekevät alueesta haastavan rakentamiselle.
- Laaksometsissä on usein rehevää lehtipuustoa.
- Entiset pellot ja niityt ovat osittain kasvaneet umpeen tai metsitetty.
- Metsävyöhykkeellä ei ole juurikaan rakennuksia.
- Pääosin talousmetsää, paikoin luonnonsuojelualueita.

6. Metsärantavyöhyke

- Pääosin metsäisiä, paikoin avokallioita.
- Parhaimmillaan kesäasutus kätkeytyy tai vain pilkottaa metsäisissä rannoissa.
- Asutus voi näyttäytyä myös lehtipuuvaltaisena rantana, tyypillistä vanhojen torppien ja kesähuviloiden pihapiireille.

Kuva 8. Högsåran kallioista metsärantavyöhykettä. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 9. Högsåran laitureita ja rantarakennuksia. Kuva: Kaisa Linnasalo.

2.3. Rakennetun kulttuuriympäristön analyysi

Rakennetun kulttuuriympäristön analyysissä on käytettynä lähtöaineistona pääosin Turun Museokeskuksen tietoportaalia, maastokäyntejä ja Google mapsin sivuja. Analyysi on jaettu kahteen osaan: arvokkaat historialliset pihapiirit ja arkkitehtuuri.

1. Arvokkaat historialliset pihapiirit

- Kyläkeskukset saarilla muodostuvat historiallisista maakunnallisesti, paikallisesti tai maisemallisesti arvokkaiden rakennusten (Turun museokeskus ja rakennusinventoinnit) muodostamista pihapiireistä.
- Kyläkeskustoissa korostuvat suuremmat kantatilojen päärakennukset. Muut rakennukset ovat alisteisia.

2. Arkkitehtuuri

- Arvokkaiden rakennusten arkkitehtuurissa toistuu samantyyppiset periaatteet rakennustavan, massoittelu, värityksen ja mitatakaan suhteen.
- Kattomuodot usein satulakattoisia. Paikoitellen muutamia mansardikattoja. Toinen kerros sijoittuu harjan alle.
- Julkisivujen värit usein punaisia, harmaita, valkoisia tai keltaisia. Päätalot joissain pihapiireissä muun värisiä kuin pihapiirin muut talusrakennukset. Talusrakennukset lähes aina joko punaisia tai harmaita.
- Useissa rakennuksissa nurkkalaudat ja ikkunoiden vuorilaudat, jotka ovat väritykseltään valkoisia.
- Aukotus maltillisen kokoista. Ristikkoikkunoita.
- Katemateriaalina tiili tai pelti.
- Terasseja ei juurikaan esiinny vaan ulko-oleskelu alueet sijaitsevat nurmikkosilla pihalla.

Kuva 10. Hiittinen, Lillgård. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 11. Rosalan kylän rantaa. Kuva: Tuuli Toivonen.

Högsåra

Högsåra on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö, jossa perinteinen kylämaisema ja historiallinen rakennuskanta sulautuvat merelliseen luontoon. Kyläkeskus sijaitsee suojaisassa laaksossa, ympäröitynä avoimina säilyneillä pelto- ja niittyalueilla sekä kumpuilevalla maastolla. Valkoiset ja punaiset satulakattoiset rakennukset, vanhat venevajat ja laiturit kuvastavat kylän rikkaa historiaa. Kyläteiltä avautuvat näkymät merelle, pihuille ja peltoaukeille rikastuttavat maisemaa. Luotsikallio kyläkeskuksen kaakkoispuolella on maiseman kohokohta.

Högsåra

Kartta-analyysi

1. RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009): Kemiönsaaren ulkosaariston kyläasutus.

Kiinteät muinaisjäännökset:

Lillers, historiallisen ajan hakkaukset kallioon kyläalueella.

Olla näset, historiallisen ajan kiviuniryhmiä ja kuopanteita kylän pohjoispuoleisella selänteellä rannan puolella.

Styrsvik, pronssikautinen hautaröykkiö. Saaren eteläpäässä pienellä, ympäristöstään hiukan koholla olevalla kalliolla.

Mahdollinen muinaisjäännös:

Killingholm, ryssänuuni pienellä Killingholmin saarella Keisarinsataman ranta-alueella.

2. Maakuntakaavayhdistelmä 2023

Kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta tärkeä alue:

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (raidoitettu alue).

3. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää.

4. Luonnonsuojelualueet

Valtion omistamat luonnonsuojelualueet:

Saaristomeren kansallispuisto (mm. Lotsberget).

Yksityisten mailla olevat suojelualueet:

Notkärrets Naturskyddsområde, Gamlasin luonnonsuojelualue,

Högsåra Anders, Appelvikin luonnonsuojelualue.

Natura 2000 (raidoitettu alue):

Saaristomeri, merkittävä lintujen pesimä- ja muuttoalueena.

5. Perinnemaisemat

Högsåra (P) paikallisesti arvokas, laidunalue

6. Rakennusinventointi ja arvoalueet

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita kohteita mm. kantatiloja, entinen koulu, nuorisoseurantalo, sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita.

RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Maakuntakaavayhdistelmä

Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava 2003

Luonnonsuojelualueet

Perinnemaisema

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Museovirasto, Varsinais-Suomen liitto, Kemiönsaaren kunta,

Suomen ympäristökeskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto,

Turun museokeskus / Lounaistieto, Turun museokeskus/Museon informaatiportaali TMK/MIP

Högsåra

Kartta-analyysi

7. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, laitureita, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla.

8. Vanhat kartat ja ilmakuvat

Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltujen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

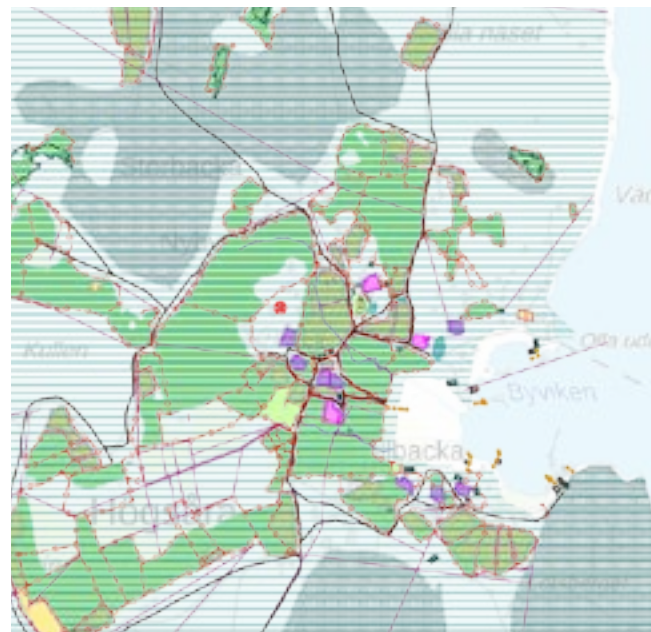
1870 vuoden kartta

Ilmakuva 1963

Ilmakuva 2023

Maisemahistoria

1845 vuoden kartta

1968 vuoden kartta

1986 vuoden kartta

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto
Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Högsåra

Maisema-analyysi

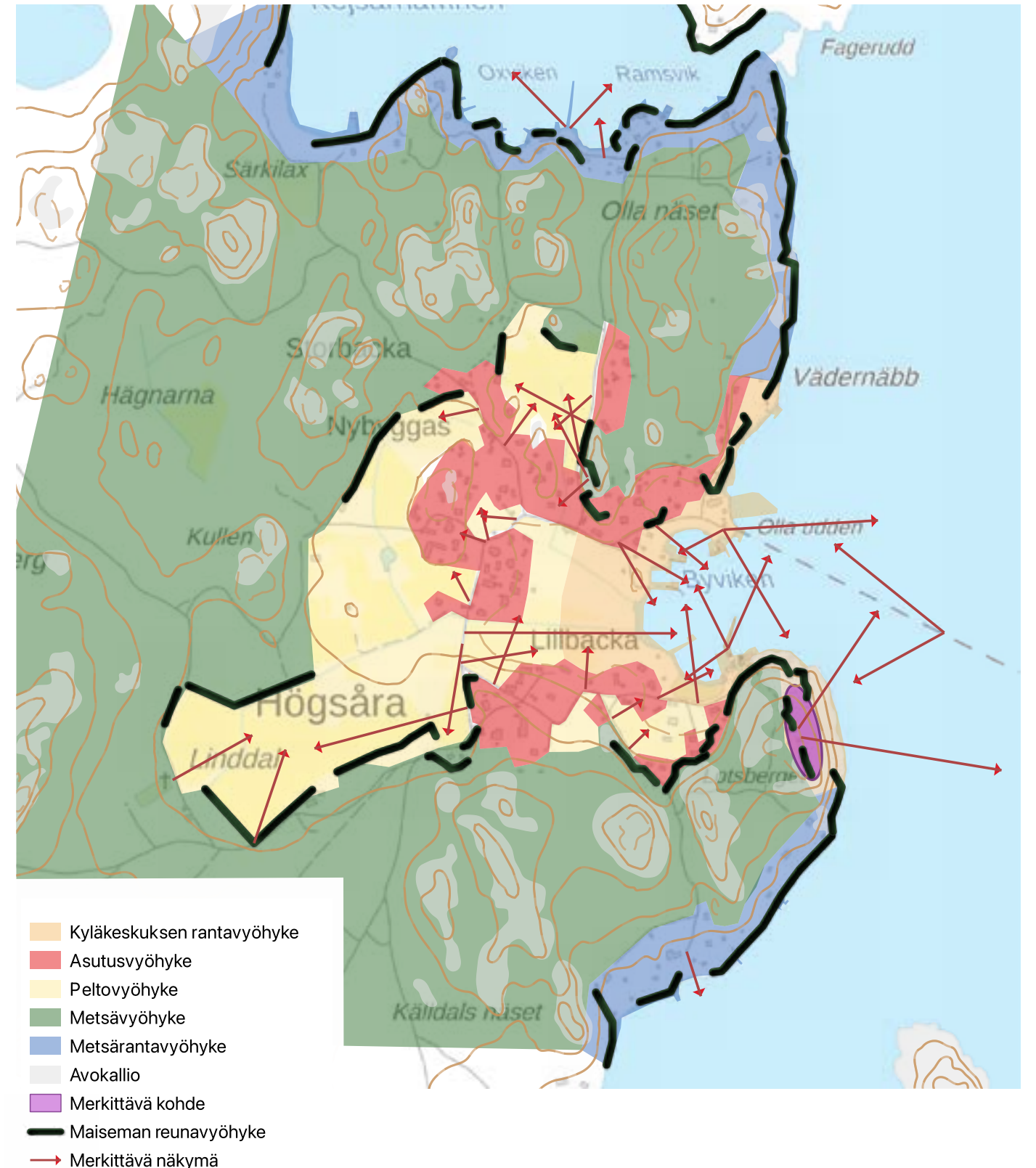
- Kyläkeskus sijaitsee selänteiden suojaamassa laaksossa saaren itäpuolella ja se on hyvin säilynyt eloisa kokonaisuus.
- Asuinvyöhykkeeltä ja kyläteiltä avautuu näkymiä merelle.
- Avoimena säilyneet vanhat peltoalueet rikastuttavat paikallista maisemaa.
- Luotsikallio kyläkeskustan kaakkoispuolella on maiseman kohokohta.
- Saarella sijaitsevat kolme tuulivoimalaa näkyvät kaukomaisemassa.

Kuva 13. Högsåran rantakallioita ja kylän eteläistä rantaa, entinen luotsiasema kallion laella. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 14. Pohjoinen peltoaukea ja näkymä Ramsvikintieltä Kalvgärdanin päärakennukselle. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Högsåra

- Kyläkeskus kaareutuu lahden ranta-alueen ympärille, tukeutuen pohjoisesta ja etelästä kohoaviin selänteisiin sekä peltoalueiden keskeltä nouseviin kumpareisiin.
  - Pelto- ja niittyalueet ovat yhä laajoja, vaikka alavimmilla mailla on tapahtunut umpeenkasvua. Toistaiseksi kylässä on vielä laidunnusta ja heinäviljelyä.
  - Kylän pohjoisosassa on vanhoja pelloja metsitetty, mutta maisema on vielä avoin taimien ollessa pieniä.
  - Kyläkeskustan rantavyöhykkeellä on tilojen laitureita, venevajoja ja saunoja.
  - Monissa vanhoissa pihapiireissä on säilynyt perinteinen avoimuus, jossa pihanurmikot yhdistyvät ketoihin ja peltoalueisiin.
  - Pihapuusto on kasvanut viimeisten 50 vuoden aikana tehden kylämaisemasta vehreän.
  - Pihat on tavallisesti rajattu puuaidoilla tai syreeniaidanteilla kylätietä vasten.
- Kylätien varrella olevan Mankelituvan vieressä oleva keskusaueka on maisemallisesti tärkeä avoin alue, jota vanhat ja uudetkin pihapiirit reunustavat.
  - Kylämaiseman tärkeitä maamerkkejä ovat mm. VPK:n talon torni ja entisen koulun rakennukset.
  - Kyläkuvassa lauttarannan ympäristön uudet rakennukset ja rakenteet poikkeavat tyylillisesti kylän muusta rakentamisesta. Harmonisemmalla värityksellä ne voisivat paremmin sulautua kylämiljööseen.
  - Högsåran saarella on kolme vierassatamaa: kaksi kylän keskustassa Byvikenin rannoilla ja pohjoisessa historiallinen Kejsarhamnen. Satamat tarjoavat palveluja kuten ankkuripaikkoja, saunan, hiekkarantoja ja yhteyden saaren idyllisiin nähtävyyksiin, kuten Farmors Café ja luotsimuseo.

Kuva 15. Högsåran avointa ja puistomaista maisemaa. Kuva Tuuli Toivonen.

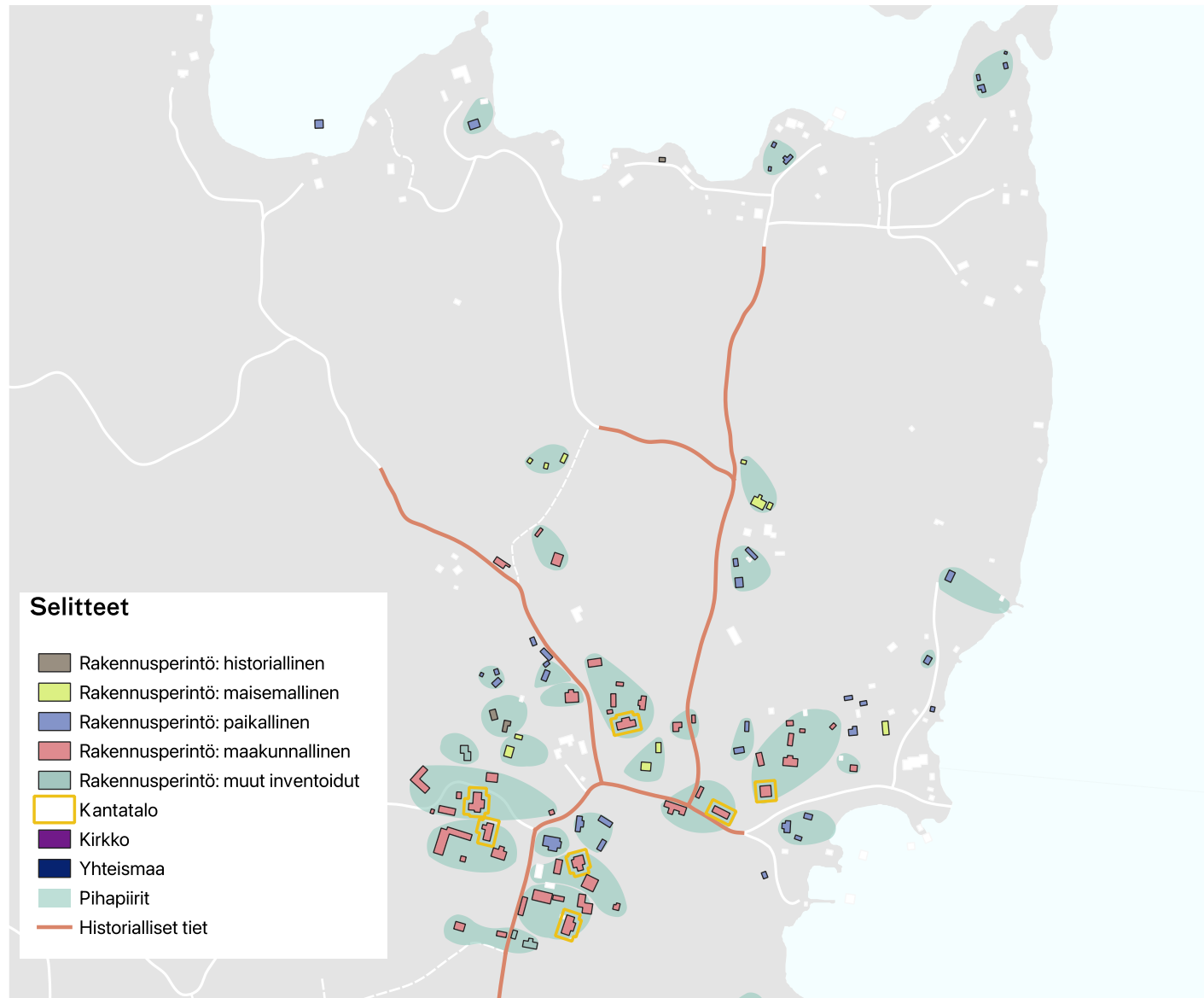

Kuva 16. Vanhat rakennukset pillkottavat viehättävästi pihapuiden lomasta. Kuva Tuuli Toivonen.

Högsåra

Rakennetun ympäristön analyysi

- Historialliset pihapiirit sijoittuvat suurimmaksi osaksi Högsåran kylätien, Särkilaxvägenin ja Ramsvikintien varrelle, jotka ovat historiallisia kyläteitä.
- Pihapiirit ja rakennukset ovat sijoittuneet hyvin tiiviisti suhteessa toisiinsa.

0 100 200 m

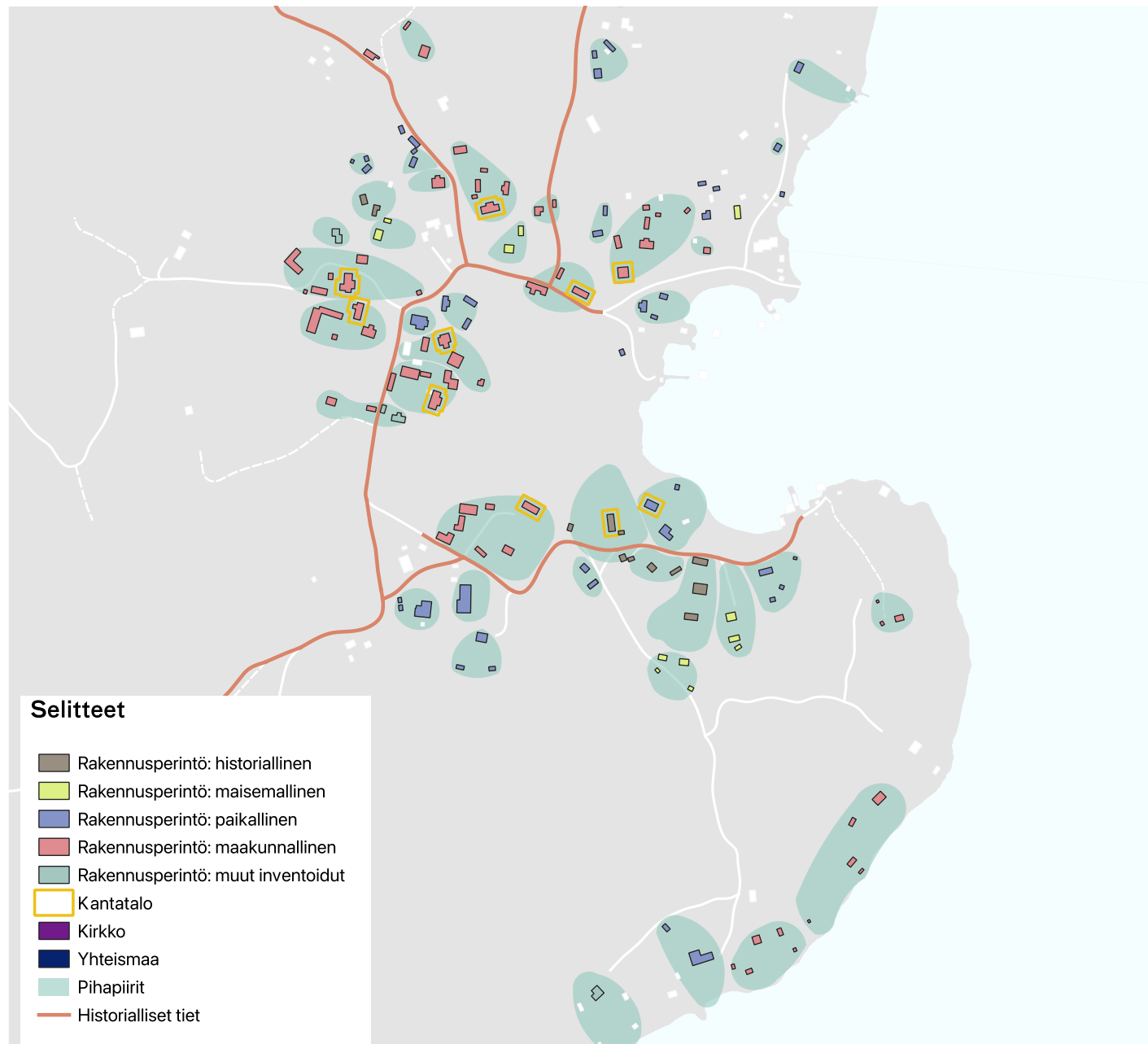
Kuva 17. Kantatalo Storbackan pihapiiriä. Kuva Tuuli Toivonen.

Kuva 18. Ollas, yksi Högsåran kantataloista, jonka päärakennus on 1920-luvulta. Kuva: Tuuli Toivonen.

Högsåra

- Päärakennukset ovat usein valkoisia tai punaisia.
- Suurimmaksi osaksi satulakattoisia, mutta joitain mansardikattoisia päärakennuksia.
- Lahden rannalle sijoittuvat edelleen käytössä olevat vanhat laiturit ja niihin tukeutuvat harmaat ja punaiset venevajat ja saunat.

Kuva 19. Vanhat venevajat ovat merkittävä osa kulttuuriympäristöä. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 20. Vanhat pää- ja talousrakennukset puistomaisine ympäristöineen muodostavat historiallisia pihapiirejä. Kuva: Tuuli Toivonen.

Holma

Holma on orgaanisesti muodostunut kylä saaren sisäosassa, jonne saavutaan kapeaa lahtea ja laaksoa pitkin kallioiden suojassa. Rehevät lehtolaaksot ja puoliavoimet kalliometsät kehystävät valtakunnallisesti arvokkaita perinnemaisemia, kuten metsälaitumia ja ketoja. Historialliset pihapiirit, joissa on punaisia, keltaisia ja tummanruskeita rakennuksia, sijoittuvat tiiviisti kyläkeskukseen. Saaren lounaisosassa sijaitsevat muinaisjäännökset, kuten jatulintarha ja pronssikautiset röykkiöt, ovat jälki alueen rikkaasta kulttuuriperinnöstä.

Holma

Kartta-analyysi

1. RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009): Kemiönsaaren ulkosaariston kyläasutus
Kiinteät muinaisjäännökset:
Västernäset 2, ajoittamaton kivilatomus
Västernäset 1, pronssikautinen hautaröykkiö
Västerfladan, jatulintarha

2. Maakuntakaavayhdistelmä

Kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta tärkeä alue:
Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (raidoitettu)

3. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää

4. Luonnonsuojelualueet

Valtion omistamat luonnonsuojelualueet:
Saaristomerén kansallispuisto
Natura 2000 (raidoitettu alue):
Saaristomeri, merkittävä lintujen pesimä- ja muuttoalueena

5. Perinnemaisemat

Holman laitumet (V) valtakunnallisesti arvokkaat, osaa päivitysinventoinneissa lisätyistä kohteista ei ole arvioitu. Edustavia kohteita, uhanalaisia ja huomionarvoisia lajeja ja maisemallista arvoa. Useita perinnemaisema tyyppejä: metsälaidun, keto, merenrantaniitty, niitty, haka, kallioketo, entisiä peltola.

6. Rakennusinventointi ja arvoalueet

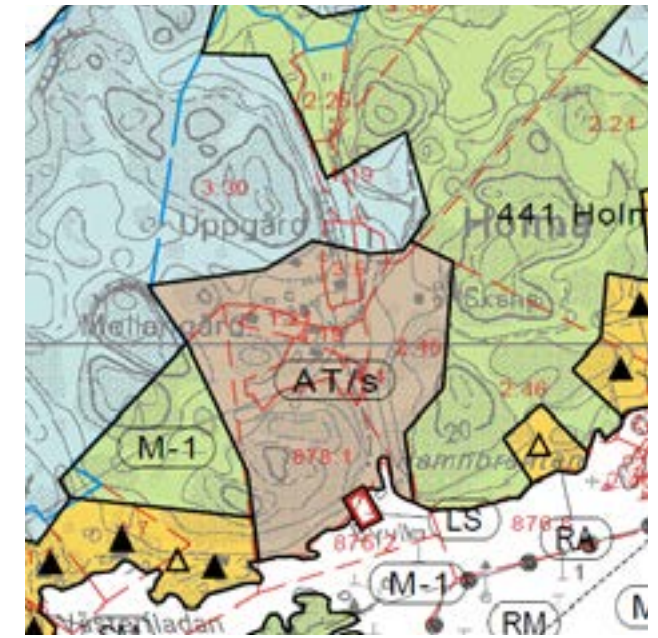
Paikallisesti ja historiallisesti arvokkaita kohteita mm. kantataloja, syytinkitaloja. Västanfladanilla todennäköisesti vanhoja torppia. Kyläkeskustassa arvoalueena historiallinen kylätontti.

RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Maakuntakaavayhdistelmä

Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava 2003

Luonnonsuojelualueet

Perinnemaisema

Rakennusinventointi

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Museovirasto, Varsinais-Suomen liitto, Kemiönsaaren kunta, Suomen ympäristökeskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto, Turun museokeskus / Lounaistieto, Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP

Holma

Kartta-analyysi

7. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla. Byvikistä pohjoiseen kartalla näkyy vanha hakamaa, joka on merkitty vihreällä rasterilla.

8. Vanhat kartat ja ilmakuvat

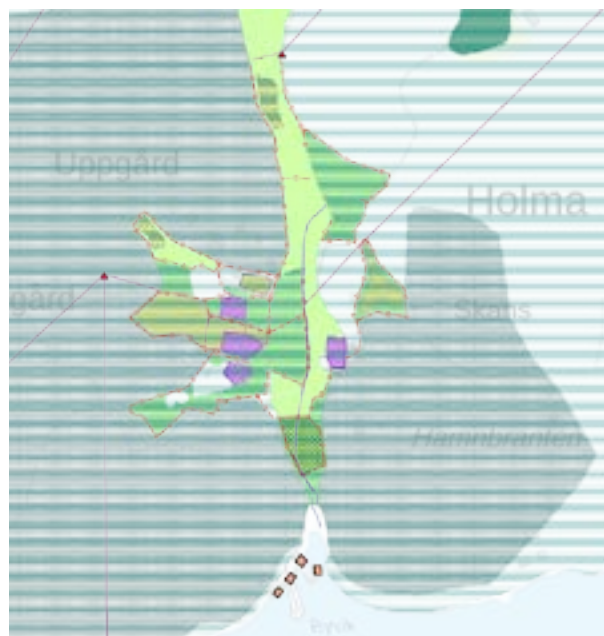
Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltujen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

1845 vuoden kartta

1870 vuoden kartta

Maisemahistoria

1969 vuoden kartta

1991 vuoden kartta

Ilmakuva 1963

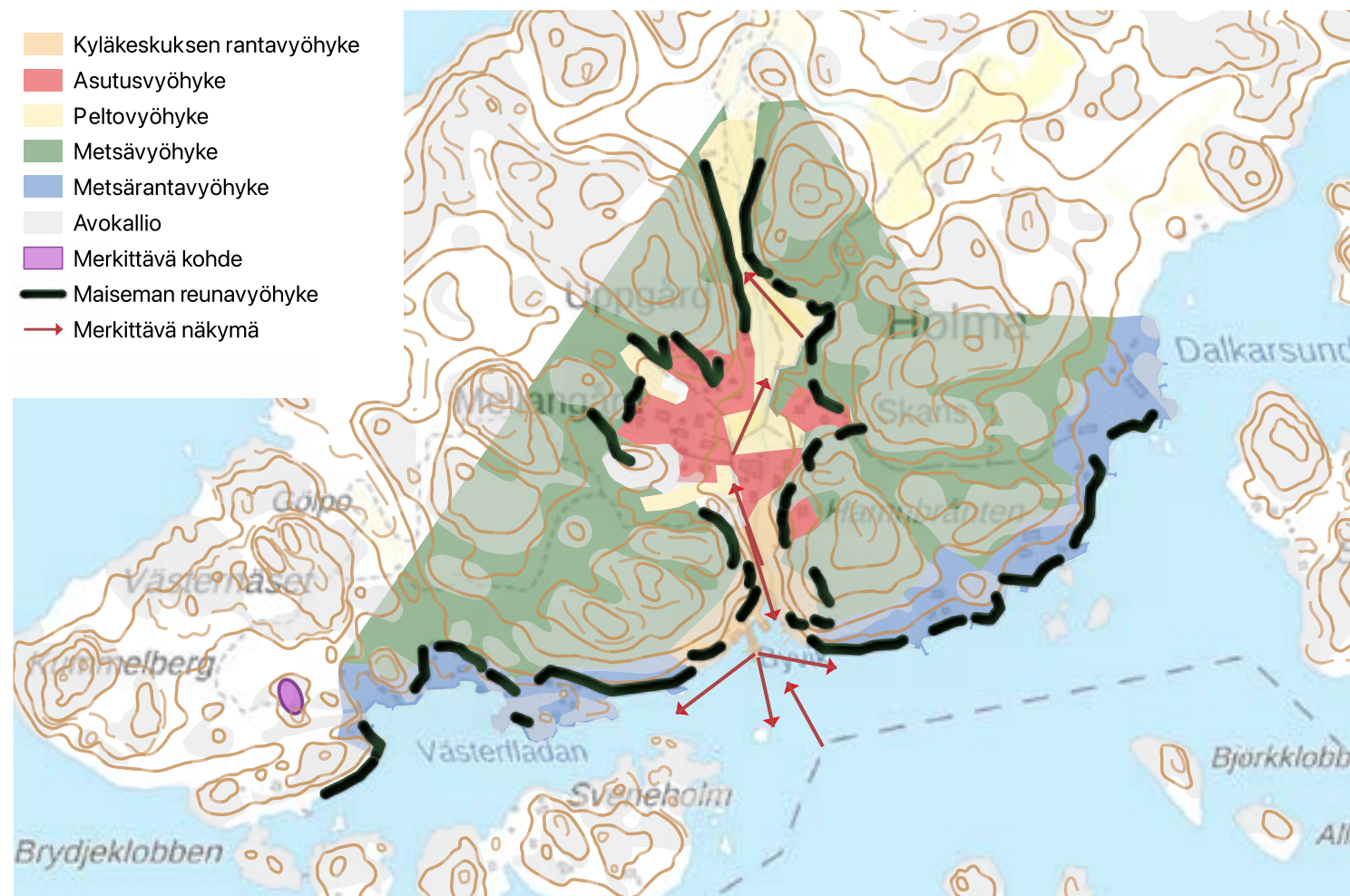
Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Holma

Maisema-analyysi

- Orgaanisesti muodostunut pieni kylä, joka on piilossa saaren sisällä.
- Saapuminen kylään kapeaa lahtea ja laaksoa pitkin kallioiden välistä.
- Rehevät laaksot (lehtoja) yhdistyvät puoliavoimiin kalliometsiin.
- Kyläkeskuksen ranta on avokallioiden reunustama lahdelma, jossa on yhteysaluksen laituri, vajoja ja talojen laitureita.
- Kylässä toistaiseksi laidunnusta.
- Pihapiireissä vuorottelevat suuret puut ja puutarhojen rehevyys nurmikon ja kalliopaljastumien ja ketojen välillä.

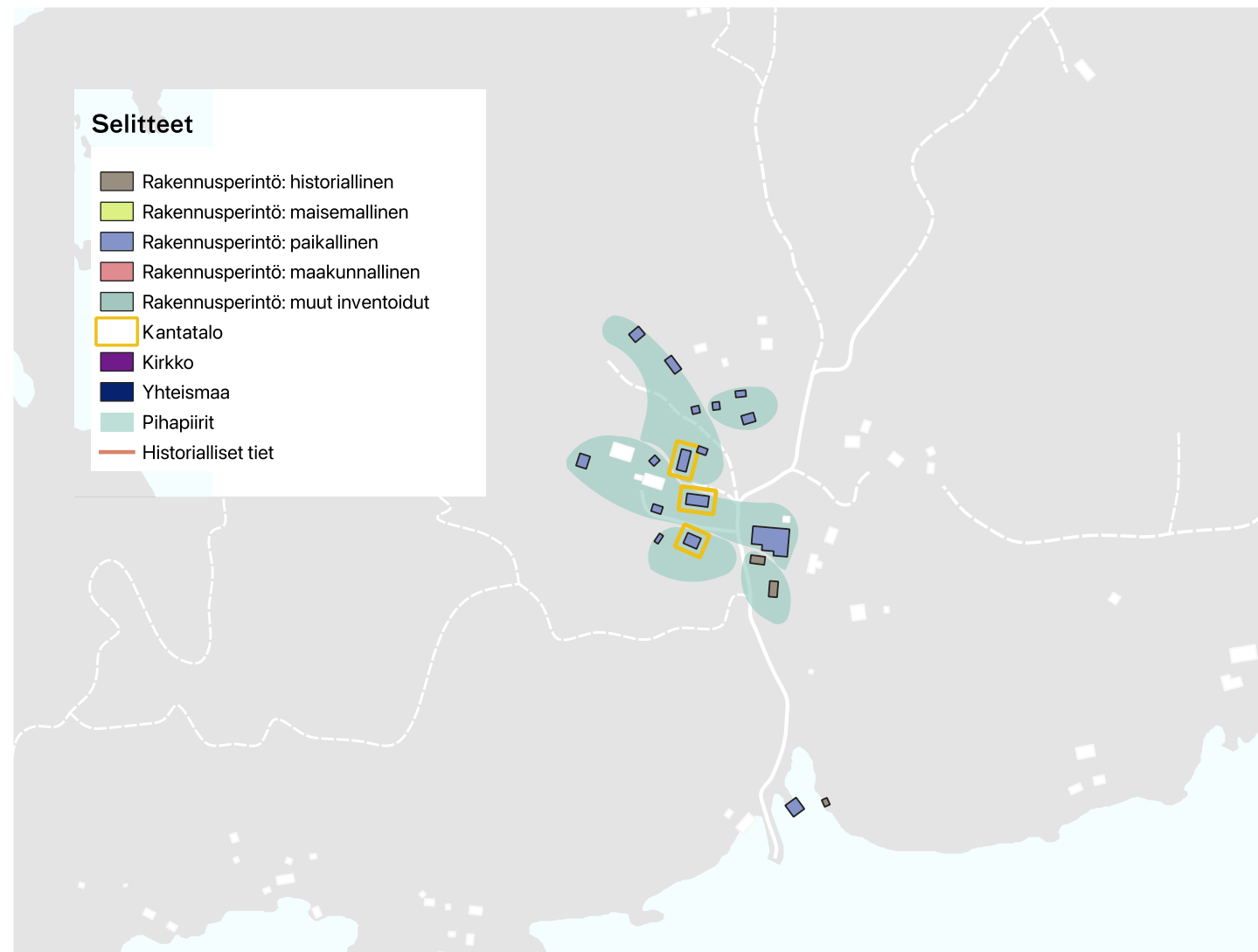
Kuva 22. Kylämaisema. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 23. Holman puutarhamaista ympäristöä. Kuva: Heli Vauhkonen.

Rakennettu kulttuuriympäristö

- Historialliset pihapiirit sijoittuvat tiiviisti toisiinsa nähden.
- Osalla pihapiireistä on yksittäinen rakennus etäämpänä rannassa.
- Rantarakennukset yhdistyvät pihapiireihin tien avulla, mutta muuten pihapiirit sijoittuvat sopuisasti vapaammin.
- Päärakennukset punaisia, keltaisia tai kuultavan tumman ruskeita. Pääosin pystyverhous tai hirsiseinä.
- Terassirakenteita, joissa käytetty mm. ristikkokaiteita.

Kuva 24. Ristikkokaide terassilla. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 25. Vanha kantatila, jonka oleskelu kalliolla. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Vänö

Vänö edustaa ulkosaariston karua kauneutta, jossa avokalliot ja nummet sulautuvat perinnemaisiin. Historialliset kohteet, kuten vanhan kappelin jäännökset ja jatulintarha, kuvastavat saaren rikasta kulttuurihistoriaa. Pääkylä ja Västerby muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jossa punaiset ja keltaiset rakennukset sijoittuvat lähelle rantaa. Veneilyturismi ja avoimet kalliosatamat pitävät saaren elinvoimaisena.

Vänö

Kartta-analyysi

1. Maakuntakaavayhdistelmä

Merkittävä rakennetun ympäristön aluekokonaisuus (sra):
Vänön kylä

2. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää

3. Perinnemaisemat

Vänön laidunniityt (M), maakunnallisesti arvokkaat. Ketao, niittyä, nummea, entistä peltoa.

4. Rakennusinventointi ja arvoalueet

Paikallisesti, historiallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita kohteita pääasiassa kantataloja, mutta myös kantatiloista lohkottuja kiinteistöjä. Historiallinen kylätontti arvoalueena (sininen alue).

5. Arkeologiset kohteet

Kiinteät muinaisjäännökset (punaiset):

Vänö Skraddars ja Pällas, historiallisen ajan asuinpaikkoja
Vänön kappeli ja hautausmaa, historiallisen ajan kirkkorakenteet, saaren itäosassa.

Nyäng, jatulintarha, saaren itäosassa.

Vänö Maraholmen: hylky

Mahdolliset muinaisjäännökset (violetti):

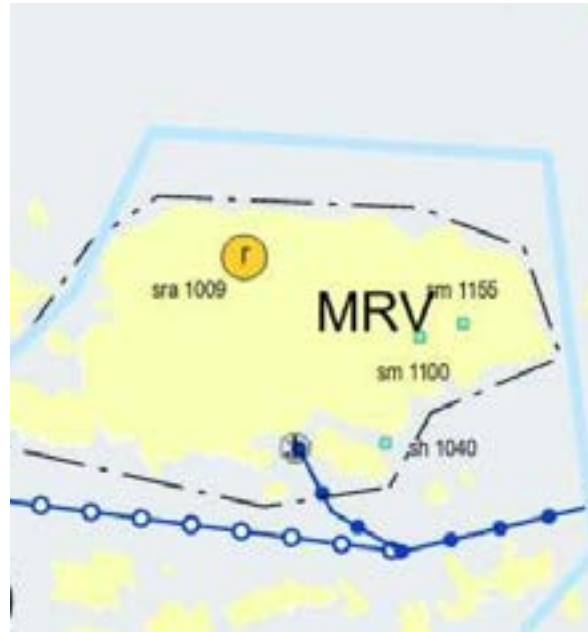
Vänö Vänö 1 ja 2, mahdolliset laiturinjäännöksen paikat

Vänö Mårdstomtarna, vanha kyläasutuksen paikka

Muut kulttuuriperintökohteet (ruskeat):

Vänö Bergs ja Klings, 2 asuinpaikkaa pääkylässä

Vänö Västerbygge ja Stens, 2 asuinpaikkaa Västerbyssä

Maakuntakaavayhdistelmä

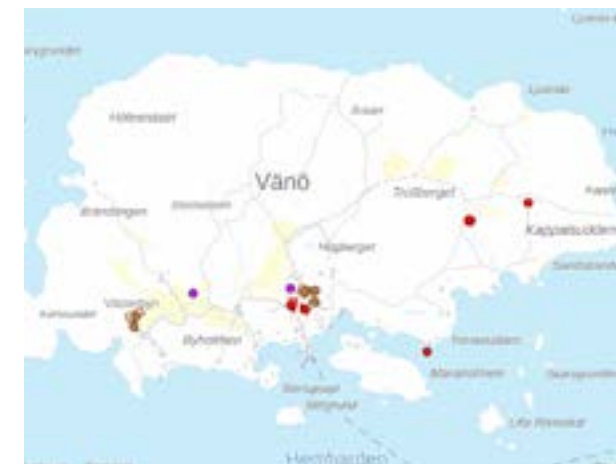
Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava 2003

Perinnemaisemat

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Arkeologiset kohteet

Lähteet:

Varsinais-Suomen liitto, Kemiönsaaren kunta, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto, Turun museokeskus / Lounaistieto, Museovirasto, Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP

Vänö

Kartta-analyysi

6. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, laitureita, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla. Ruskeanvihreällä on merkitty alho-alueita ja tumman vihreällä suo saaren pohjoisosassa.

7. Vanhat kartat ja ilmakuvat

Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltöjen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt. Vänössä pienimuotoiset avoimet alueet ovat säilyneet nykypäivään saakka, mutta osa perinnemaisemista on kasvamassa umpeen.

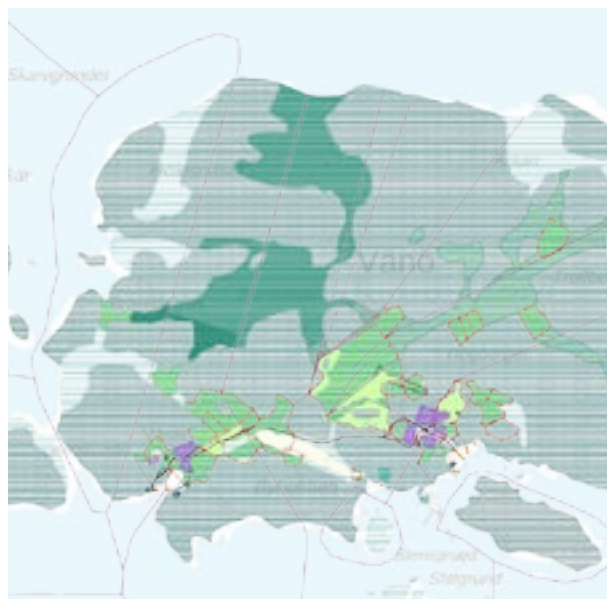
1845 vuoden kartta

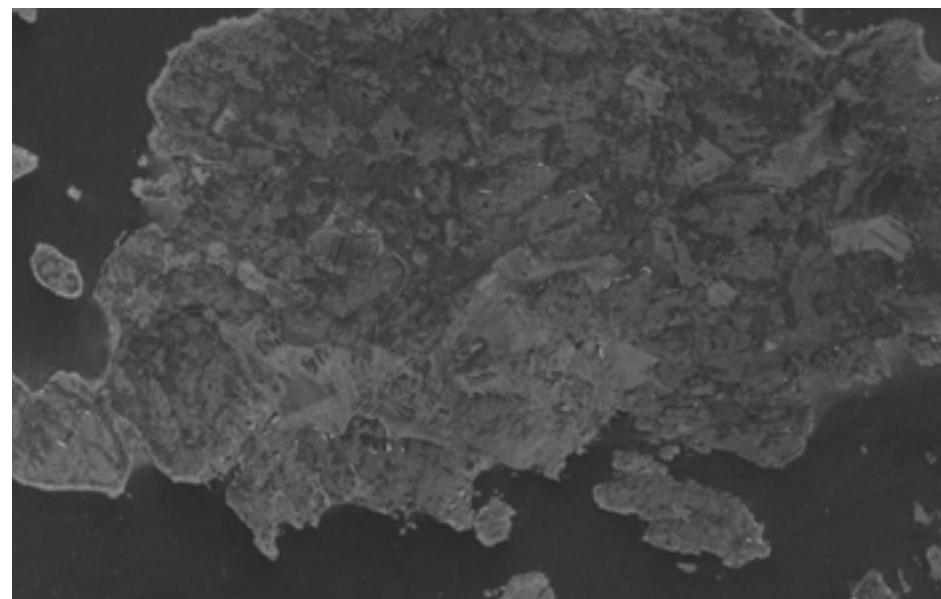
1955 vuoden kartta

1969 vuoden kartta

Maisemahistoria

Ilmakuva 1963

Ilmakuva 2024

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto,

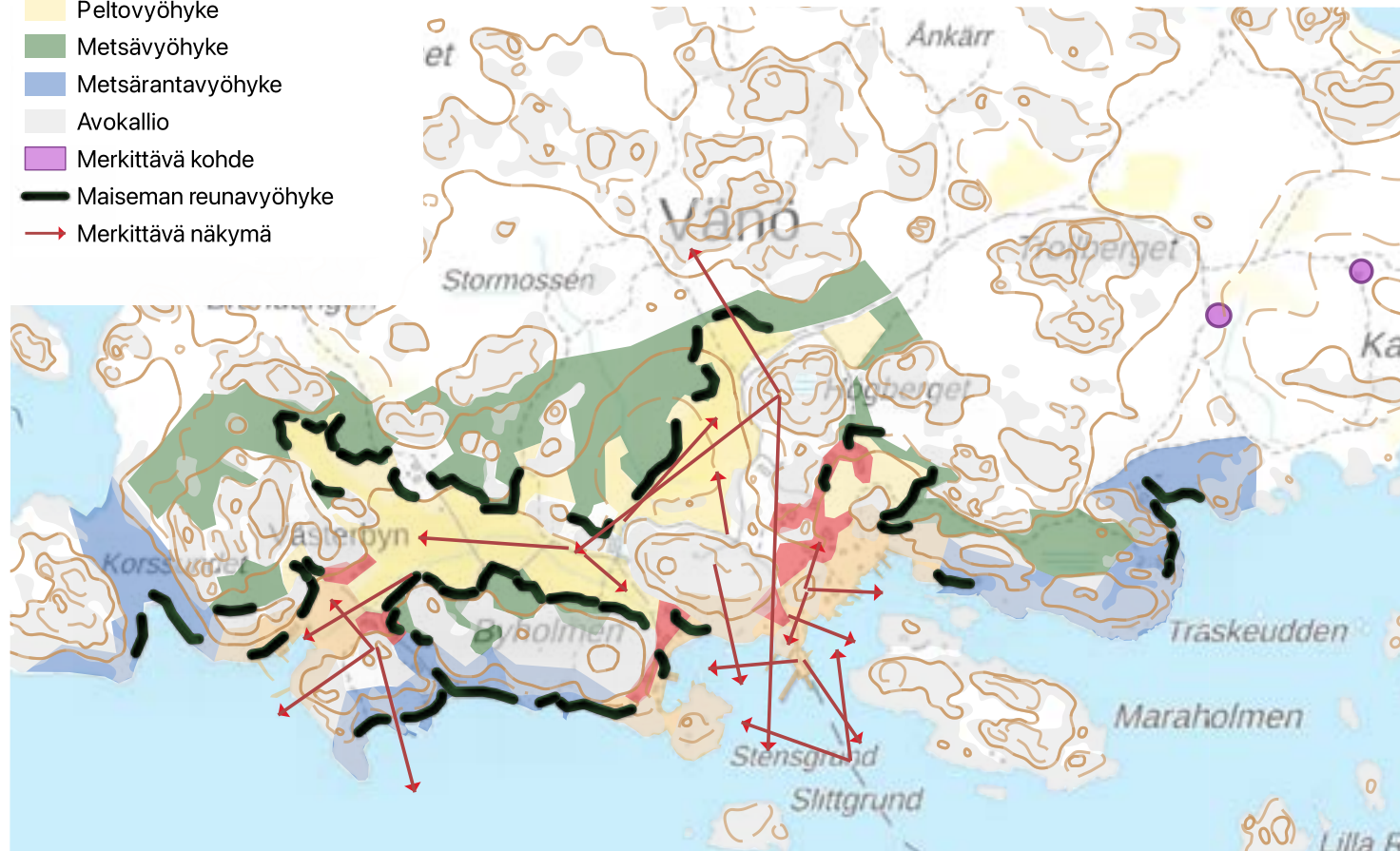
Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Vänö

Maisema-analyysi

- Vänö edustaa ulkosaaristo-tyyppiä (Maisema-alueetyöryhmä 1993)
- Avokalliot ja nummet yhdistyvät perinteisiin maisemiin
- Osa perinnemaisemista on kasvamassa umpeen
- Historialliset perinnemaisemat: vanhan kappelin jäännökset, jatulintarha saaren itäosassa
- Kaksi kylää: pääkylä ja Västerbyn
- Aktiivinen veneilyturismi, avoimet kalliosatamat
- Viihtyisät pihapiirit ja monipuolinen kasvillisuus

- Kyläkeskuksen rantavyöhyke
- Asutusvyöhyke
- Peltovyöhyke
- Metsävyöhyke
- Metsärantavyöhyke
- Avokallio
- Merkittävä kohde
- Maiseman reunavyöhyke
- Merkittävä näkymä

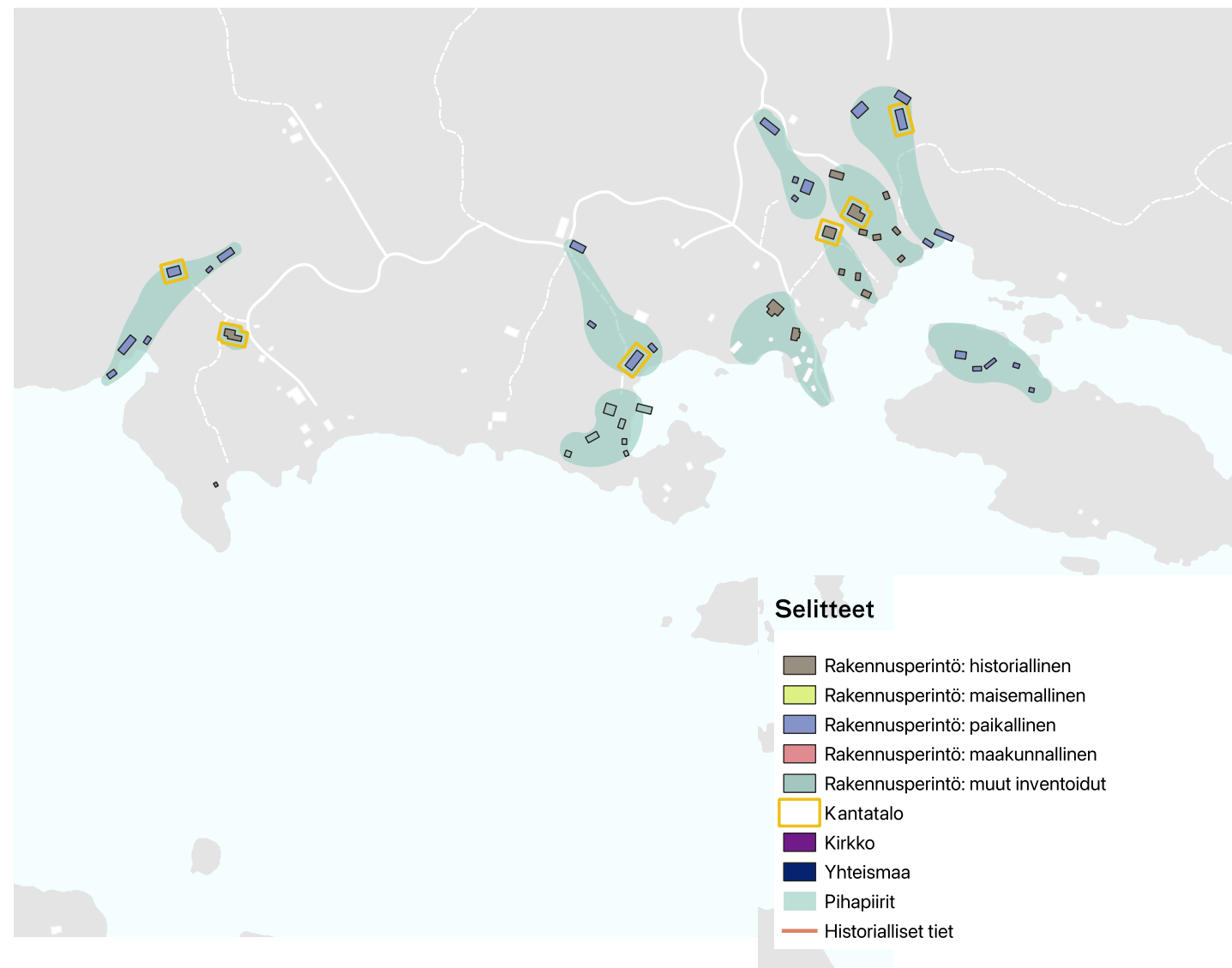
Kuva 27. Avointa ympäristöä Vänössä. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 28. Vänön rantaa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Rakennettu kulttuuriympäristö

- Historialliset pihapiirit sijoittuvat suurimmaksi osaksi lähelle rantaa. Myös yksittäinen kantatilan päärakennus on sijoittunut lähes rantaan.
- Pihapiirit yhdistää toisiinsa tieyhteys, joka on sijainnut polkuna samoilla tienoilla polkuna ollut jo 1800-luvulla.
- Päärakennukset pääosin punaisia tai keltaisia.

Kuva 29. Pihapiirit rannassa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 30. Sopusuhtainen pihapiiri kallioisella pihalla. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Rosala ja Böle

Rosala ja Böle muodostavat valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön, jossa alueen identiteetin luovat historiallisen rakentamisen piirteet ja saariston perinnemaisemat. Rosalan kyläkeskus venevajoineen ja laitureineen levittäytyy lahden rannoille, kun taas Bölen nauhamainen asutus etelärannalla sulautuu vehreisiin pelto- ja laidunmaisemiin. Keltaiset ja punaiset kantatilojen rakennukset pihapiireineen sijoittuvat kyläteiden varsille, ulottuen monin paikoin rantaan asti.

Rosala

Kartta-analyysi

1. RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009): Kemiönsaaren ulkosaariston kyläasutus

Kiinteät muinaisjäännökset:

Lattopete, historiallisen ajan hakkaukset kallioon Rosalan kylän eteläpuolella olevassa rantakalliassa.

Mahdolliset muinaisjäännökset:

Rosala Rosalaby: Vanhan asutuksen merkkejä

Rosala Halsbacken: tien parannustöiden yhteydessä löydettyjä kulttuurikerroksia

Rosala Ryssberget 2: Optisen lennättimen sijaintipaikka Rosalalandetin länsipäässä mäellä, jolla on myös meren uhrien muistomerkki.

Rosala Sommarö 3: hautapaikat, väitetty ruumishautojen löytöpaikka

2. Osayleiskaava

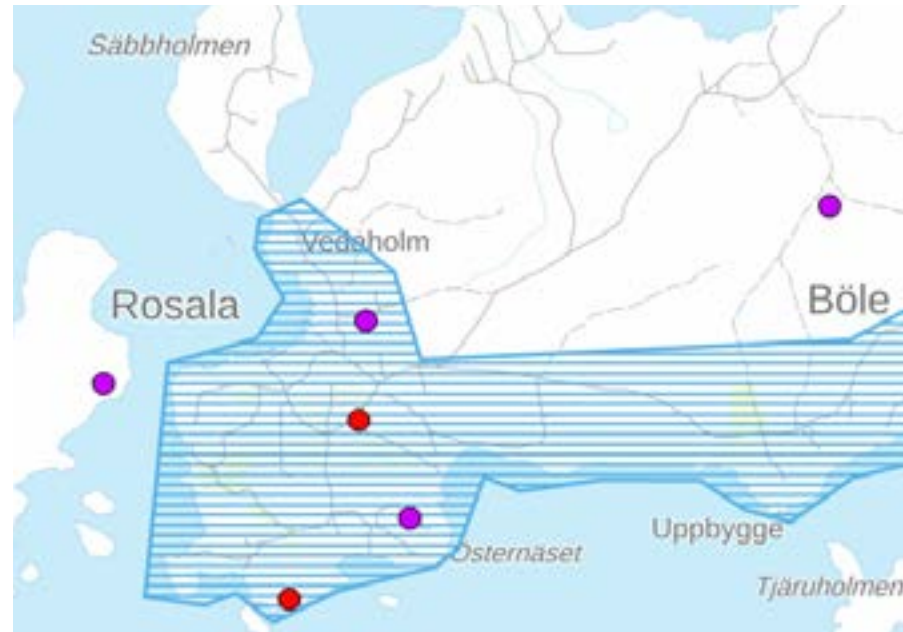
AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää
SR-1: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, valtakunnallisesti/seudullisesti merkittävä suojeltava rakennus
SR-2: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, historiallisesti, maisemallisesti, paikallisesti tai muilta arvoiltaan merkittävä suojeltava rakennus.

3. Perinnemaisemat

Rosalan kyläketto (P+) paikallisesti arvokas, ketoa ja niittyä, paikalle pystytetään kesäisin juhannussalko

4. Rakennusinventointi ja arvoalueet

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita kohteita sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita, mm. kantataloja ja vanhoja torppia ja kantatiloista tyypillisesti 1900-luvun alkupuolella lohkottuja tiloja, entinen koulu, seuraintalo

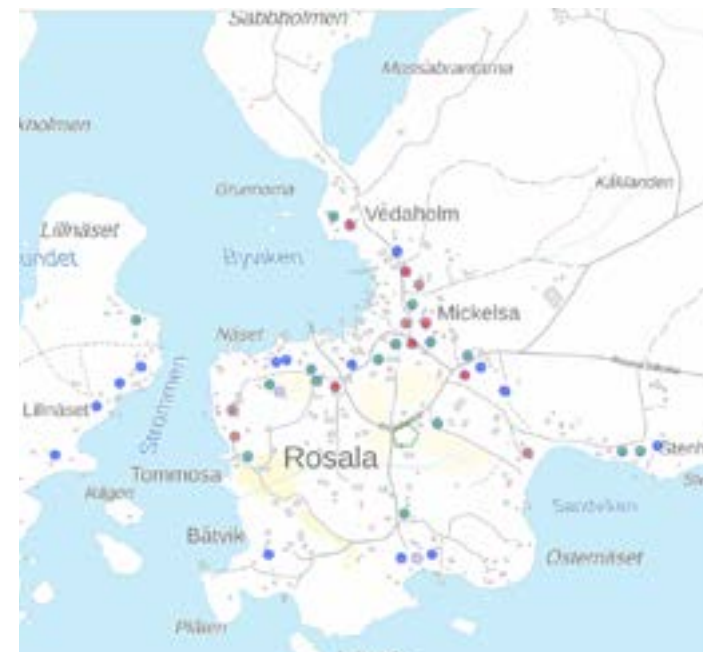
RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

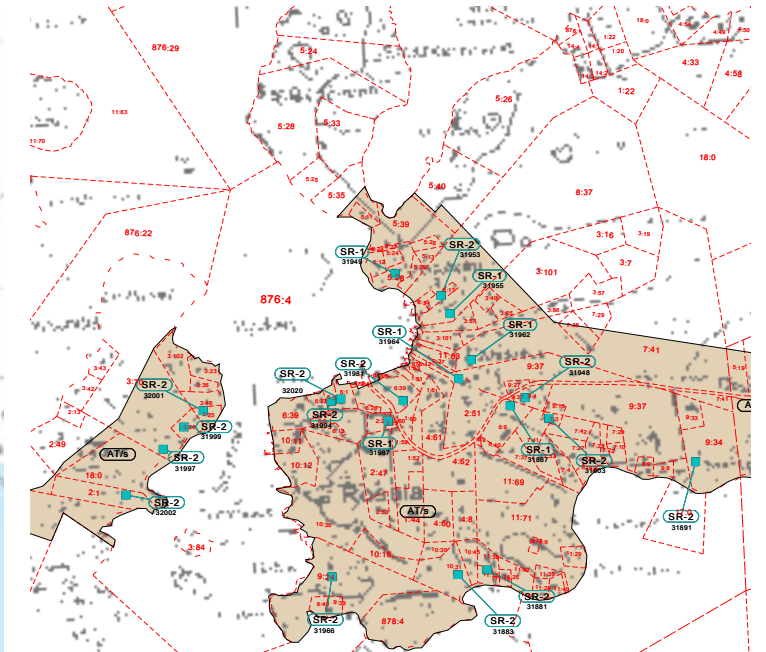
Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020

Perinnemaisema

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020 - rakennussuojelukohdeet

Lähteet:

Museovirasto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Kemiönsaaren kunta, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto, Turun museokeskus / Lounaistieto, Turun museokeskus/Museon informaatiportaali TMK/MIP

Rosala

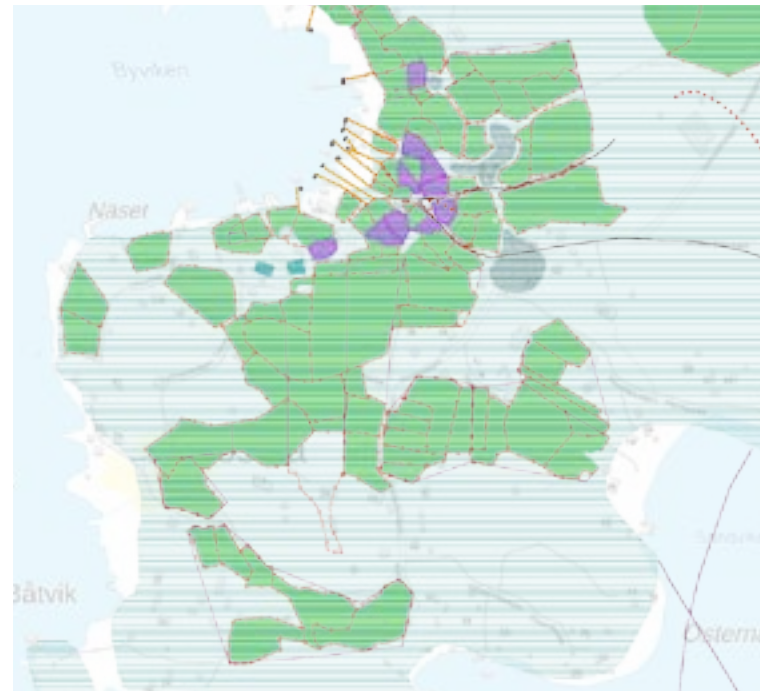
Kartta-analyysi

5. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, laitureita, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla.

6. Vanhat kartat ja ilmakuvat

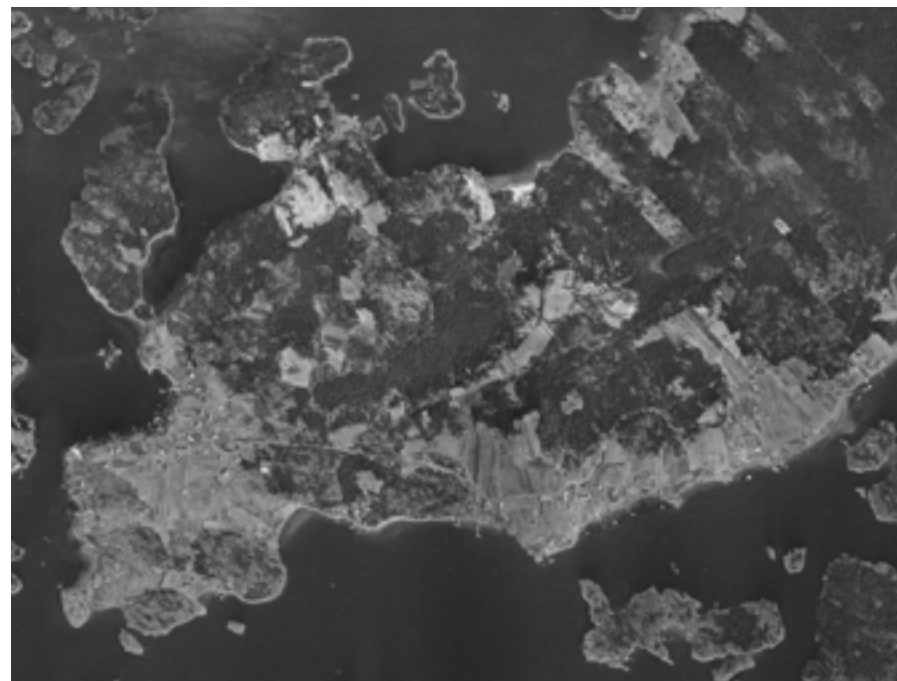
Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltujen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

Maisemahistoria

Ote Pitäjänkartasta vuodelta 1845

Ilmakuva vuodelta 1960

1969 vuoden kartta

1991 vuoden kartta

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto

Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Böle

Kartta-analyysi

1. RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009): Kemiönsaaren ulkosaariston kyläasutus

Kiinteät muinaisjäännökset:

Väktars strömmen: laivan hylky

Mahdolliset muinaisjäännökset:

Skogsgärdarna: ajoittamattomat kivirakenteet, rakkakuopat.

2. Osayleiskaava

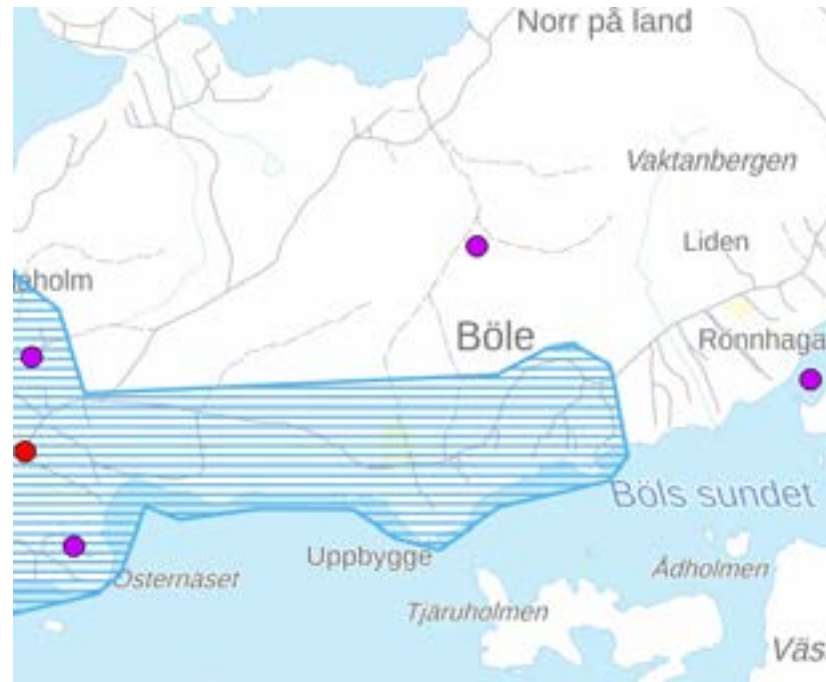
AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää

SR-1: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, valtakunnallisesti/seudullisesti merkittävä suojeltava rakennus

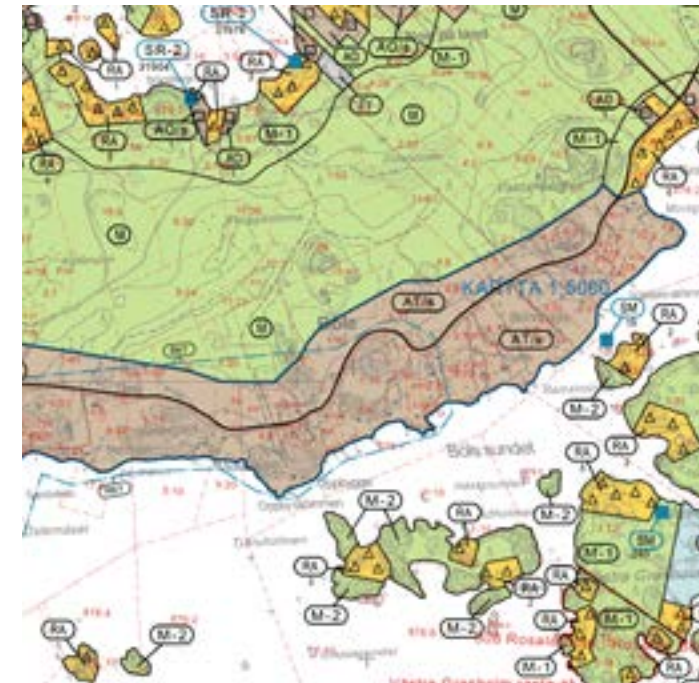
SR-2: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, historiallisesti, maisemallisesti, paikallisesti tai muilta arvoiltaan merkittävä suojeltava rakennus.

3. Rakennusinventointi ja arvoalueet

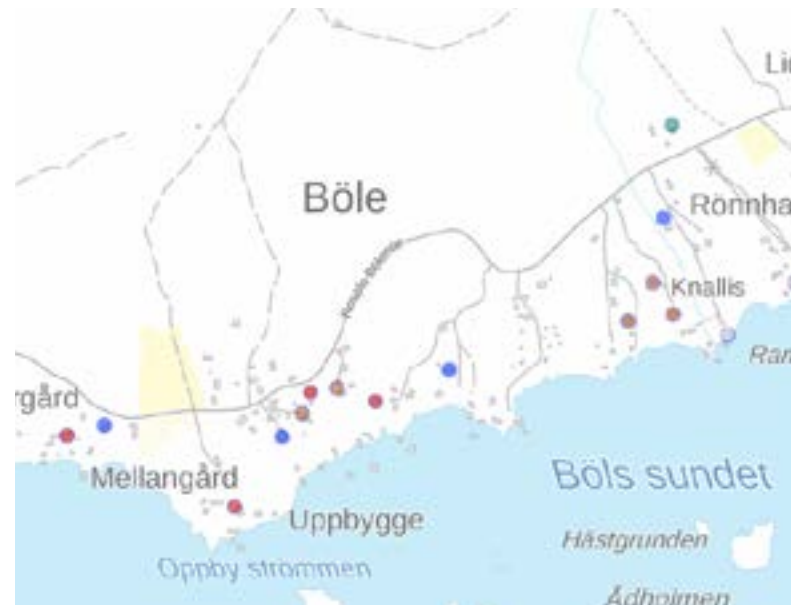
Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita kohteita sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita, mm. kantatiloja ja vanhoja torppia ja mäkitupia, kantatiloista tyypillisesti 1900-luvun alkupuolella lohkottuja tiloja.

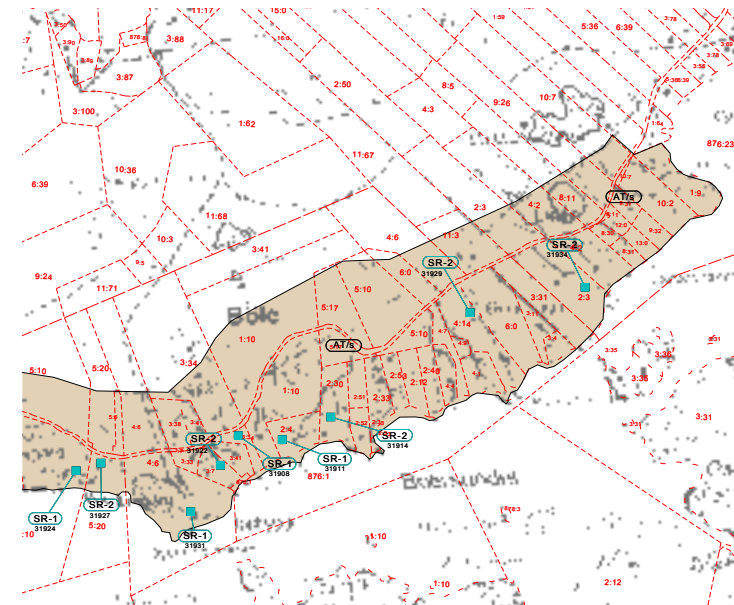
RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020 - rakennussuojelukohteet

Lähteet:

Museovirasto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Kemiönsaaren kunta,

Turun museokeskus / Lounaistieto, Turun museokeskus/Museon informaatiportaali TMK/MIP

Böle

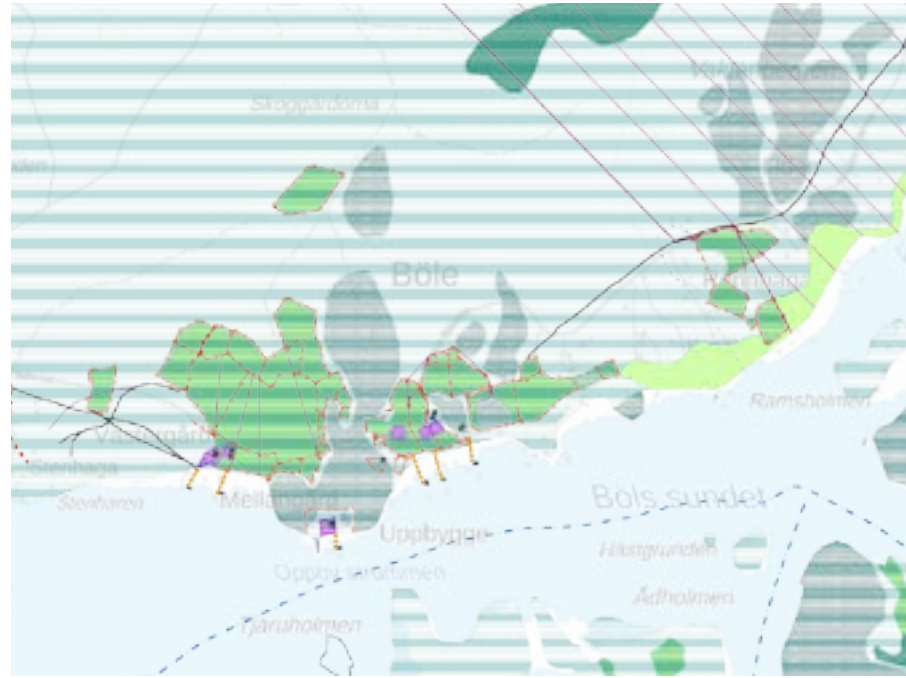
Kartta-analyysi

4. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaalean-punaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, laitureita, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla.

5. Vanhat kartat ja ilmakuvat

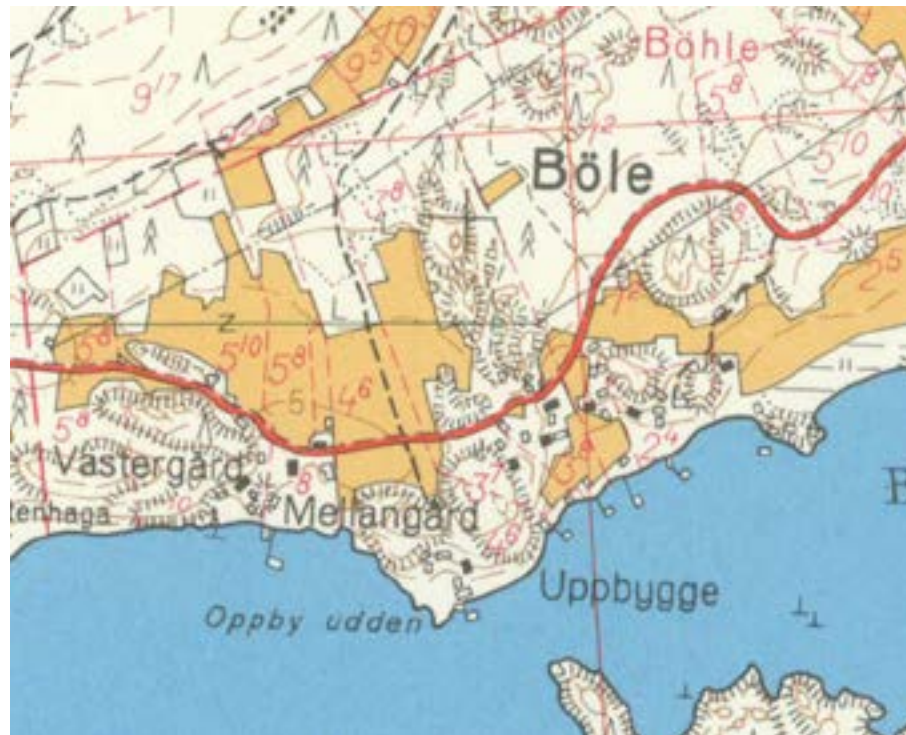
Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltujen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

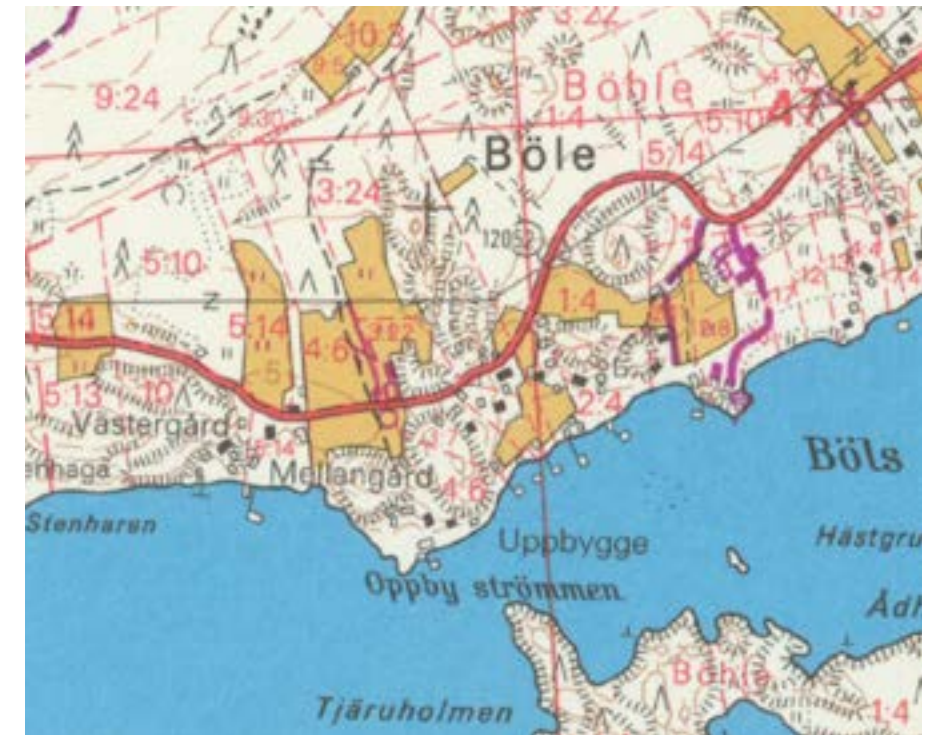
Maisemahistoria

Topografinen kartta vuodelta 1955

1969 vuoden kartta

1991 vuoden kartta

Lähteet:

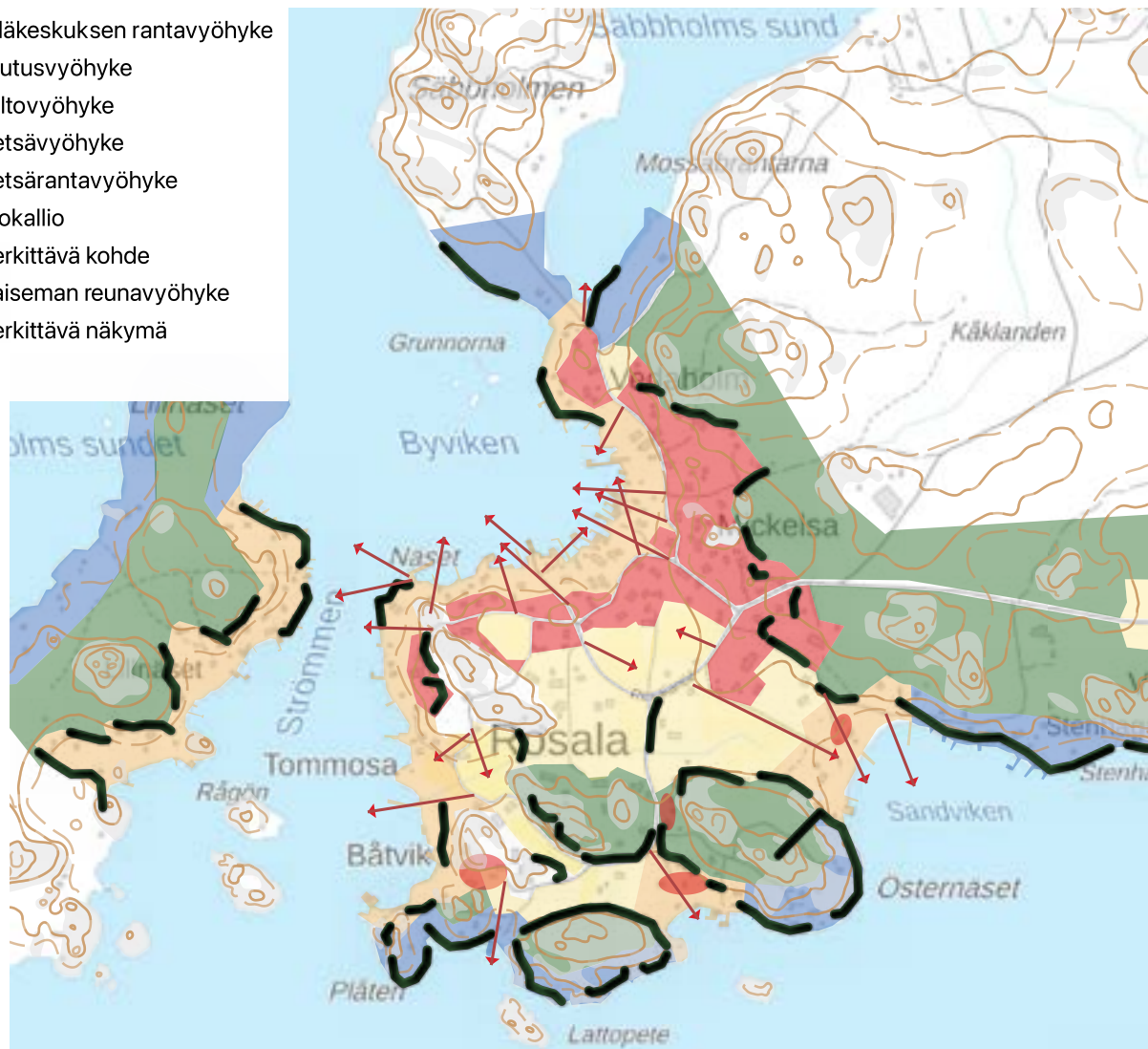
Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto Vanhat kartat - palvelu

Rosala, Böle

Maisema-analyysi, Rosala

- Rosalan kyläkeskus sijaitsee länteen avautuvan lahden rannoilla, eteläpuolen avokalliomäkien suojassa
- Venevajat, laiturit ja merinäköalat luovat satamatunnelman
- Asuinalueet ovat kylätien itäpuolella selänteen reunalla
- Pääosa pelloista sijaitsee kyläkeskuksen eteläpuolella suojaisissa laaksoissa, osa vanhoista pelloista on kasvanut umpeen ja osalle on rakennettu
- Kyläkeskustan reunalla oleva viikinkikylä on suosittu turistikohde
- Matkapuhelinmasto sijaitsee näkyvällä paikalla kylän keskeisellä peltoaukealla

- Kyläkeskuksen rantavyöhyke
- Asutusvyöhyke
- Peltovyöhyke
- Metsävyöhyke
- Metsärantavyöhyke
- Avokallio
- Merkittävä kohde
- Maiseman reunavyöhyke
- Merkittävä näkymä

Kuva 32. Peltomaisemaan avautuva pihapiiri Rosalassa. Kuva Kaisa Linnasalo.

Kuva 33. Näkymä satamaan. Kuva Kaisa Linnasalo.

Maisema-analyysi, Böle

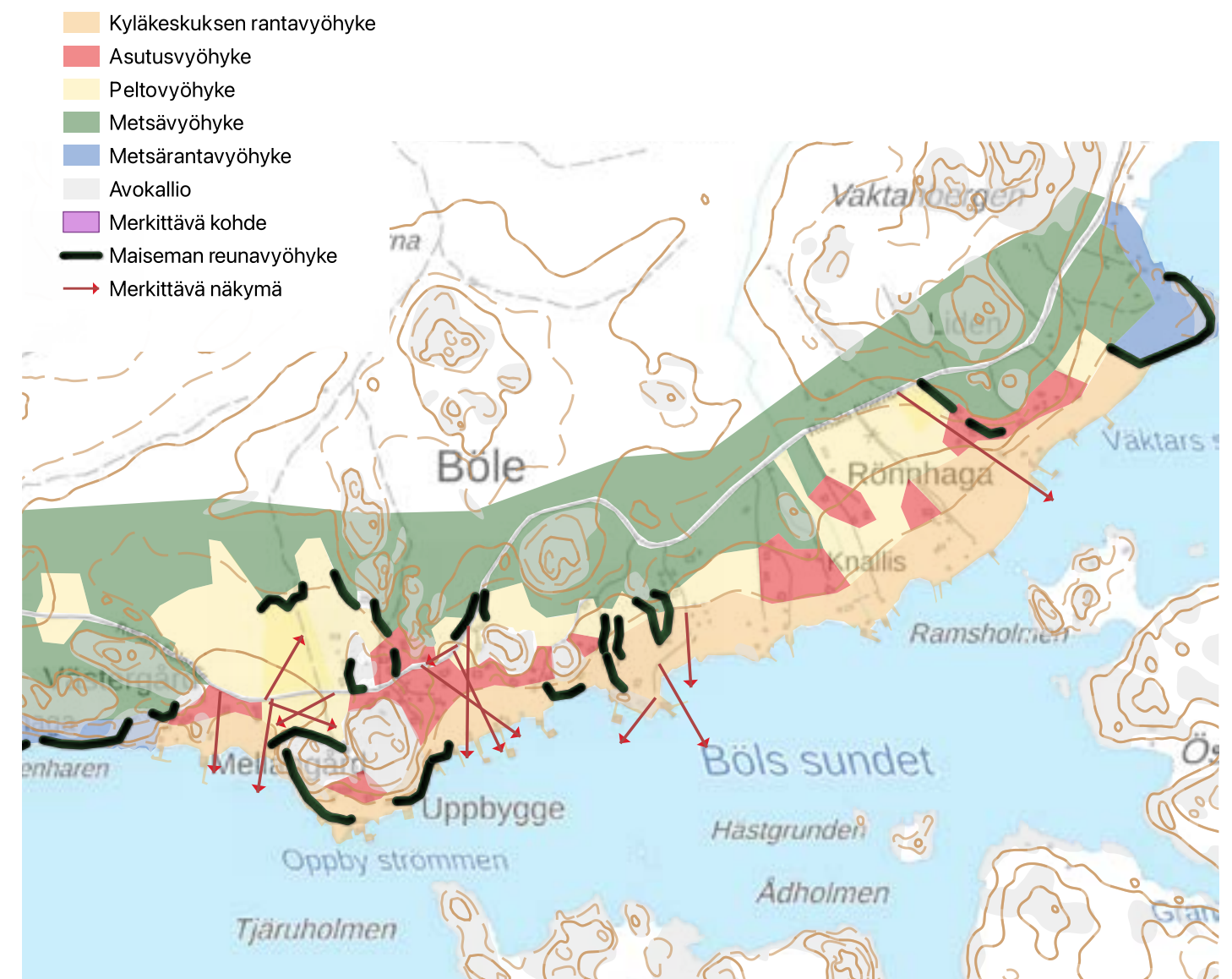
- Bölen asutus levittäytyy nauhamaisesti Rosalalandetin etelärannalle.
- Suurin osa asutuksesta ja säilyneistä pelloista sijoittuu Bölentien eteläpuolelle, jolta avautuu paikoin näkymiä merelle.
- Bölen kokonaisilme on vehreä, ja osa entisistä pelloista on toiminut puoliavoimena laidunmaana
- Vanhoja peltoja on myös metsitetty ja umpeenkasvu uhkaa maisemaa

Kuva 34. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 35. Bölen kylätie. Kuva: Kaisa Linnasalo

Rosala, Böle

Rakennetun ympäristön analyysi

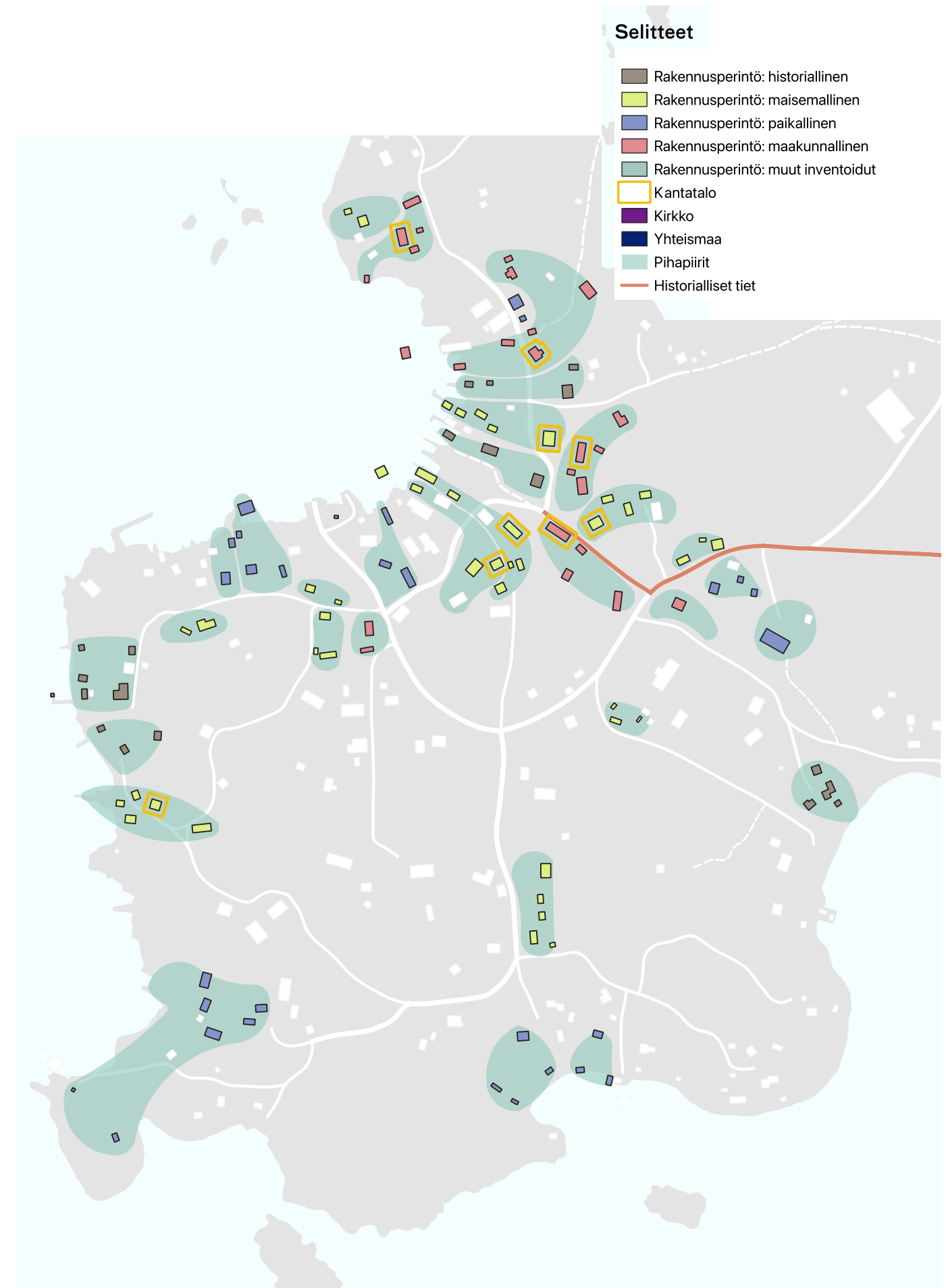
- Historialliset kantatilojen pihapiirit sijoittuvat suurimmaksi osaksi Rosalan kylätien, Kalastajantien ja Bölentien varrelle. Lisäksi kantatiloista lohkottuja pihapiirejä on sijoittunut laajemmalle alueelle.
- Kantatilojen päärakennukset sijoittuvat kylätien varrelle, mutta talousrakennukset laajentavat pihapiirtä aina kylätien ylitse aina rantaan asti.
- Päärakennukset Rosalassa usein keltaisia tai punaisia. Yksittäisiä valkoisia. Bölessä keltaisia tai vaaleita.

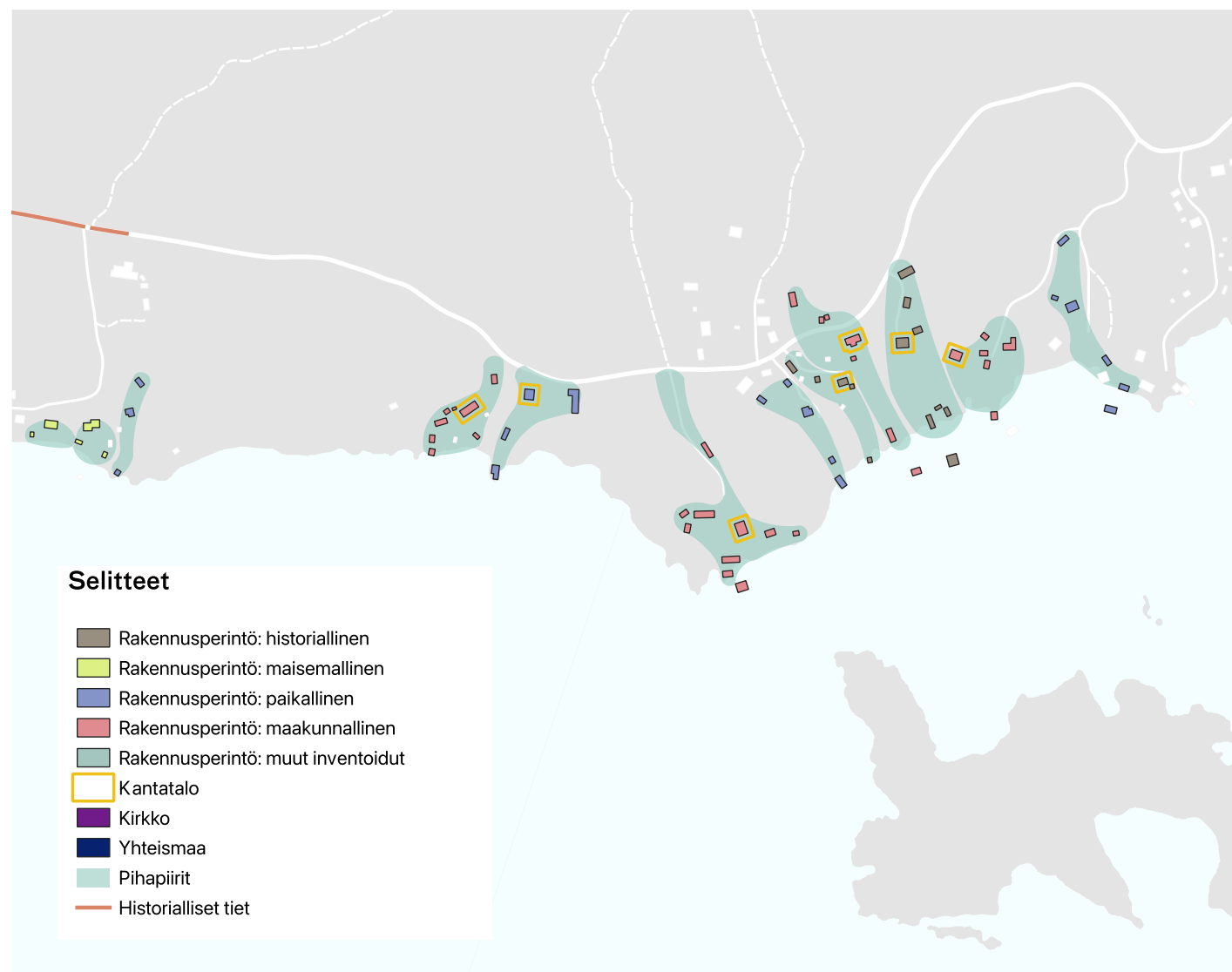

Kuva 36. Kalastajantien maisemaa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Elina Ovaska.

Kuva 37. Kylän satamaa. Kuva Tuuli Toivonen.

0 100 200 m

Kuva 38. Bölen rantaa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Kuva 39. Talonpoikaistalo tiemaisemassa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Hiittinen

Hiittinen on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö, joka hurmaa idyllisellä kylämaisemallaan ja meren läheisyydellä. Kyläkeskus levittäytyy saaren kaakkoisrannalle, jossa punaiset, keltaiset ja valkoiset päärakennukset reunustavat puuaidoilla rajattua kylätietä, pihapiirien ulottuessa usein rantaan asti. Kylätieltä avautuvat merelliset näkymät ja rannan venevajat luovat saarelle tyyppillisen viehättävän tunnelman. Kylän itäosassa kirkon torni ja kellotapuli ovat maiseman maamerkkejä, kun taas pohjoispuolella Hiittistä kehystävät peltoaukeat ja metsäinen selänne.

Hiittinen

Kartta-analyysi

1. RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY2009): Hiittisten kirkonkylä

Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet (VARK 2023):

Högholmen, kylän edustalla olevan rakentamattoman kalli-osaaren laella olevat keskiaikaisen puolustusvarustuksen jäänneet, kiinteä muinaisjäänös.

Kyrksundet, Hiittisten saaren lounaisosassa muinaisjäänös-alue on valtakunnallisesti ainutlaatuinen kohde. Esihistoriallinen kauppapaikka, ja alueelta löydetty esineistö on monipuolista ja osin harvinaista. Myös historiallisen kappelinpaikka hautausmaineen on arkeologisesti ja tutkimushistoriallisesti merkittävä.

Muut kiinteät muinaisjäänökset (punaiset):

Hitis Kalvholmen 1: rautakautiset hautaröykkiöt

Kalvholmen: laivan hylky Bredviken-lahdessa

Mossarna 1 ja 2: ryssänuunit

Mahdolliset muinaisjäänökset (violetti):

Galgberget, historiallisen ajan tapahtumapaikka. Vanhaksi mestauspaikaksi sanottu maastonkohta, joka on matalaa tasaista kalliomaastoa lähellä Hiittisten seurantaloa ja kirjastoa.

Gräsvik ören: historiallisen ajan kivilatomus, paikkakuntalaisten mukaan paikalla on sijainnut optinen lennätin

Hitis Norrsundet 1 ja 2: ajoittamattomat kiviroykkiöt

2. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää
YK/s: Kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten alue.

srk: Kirkkolain nojalla suojeltu kirkollinen rakennus

SR-1: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, valtakunnallisesti/seudullisesti merkittävä suojeltava rakennus

SR-2: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, historiallisesti, maisemallisesti, paikallisesti tai muilta arvoiltaan merkittävä suojeltava rakennus.

RKY 2009 -alue ja arkeologiset kohteet

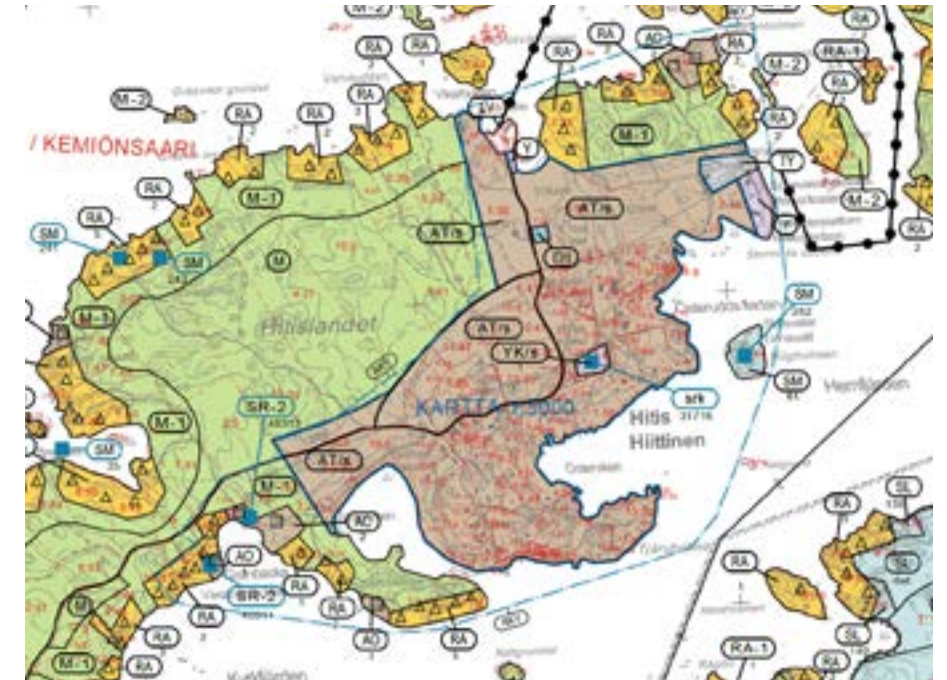

Perinnemaisemat

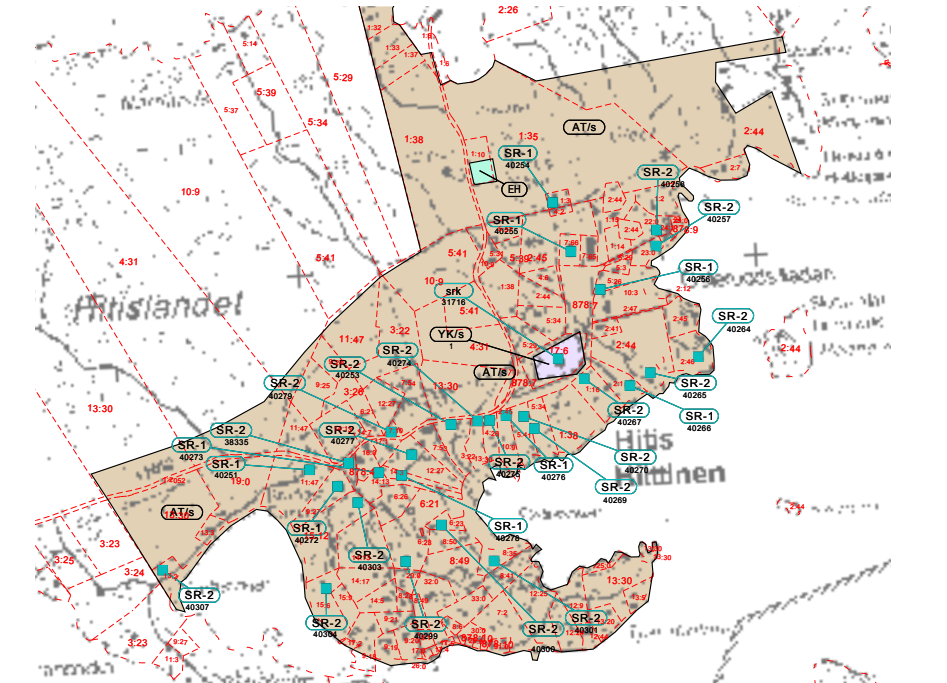
Lähteet:

Museovirasto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot,

Kemiönsaaren kunta, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020 - rakennussuojelukohteet

Hiittinen

Kartta-analyysi

3. Perinnemaisemat

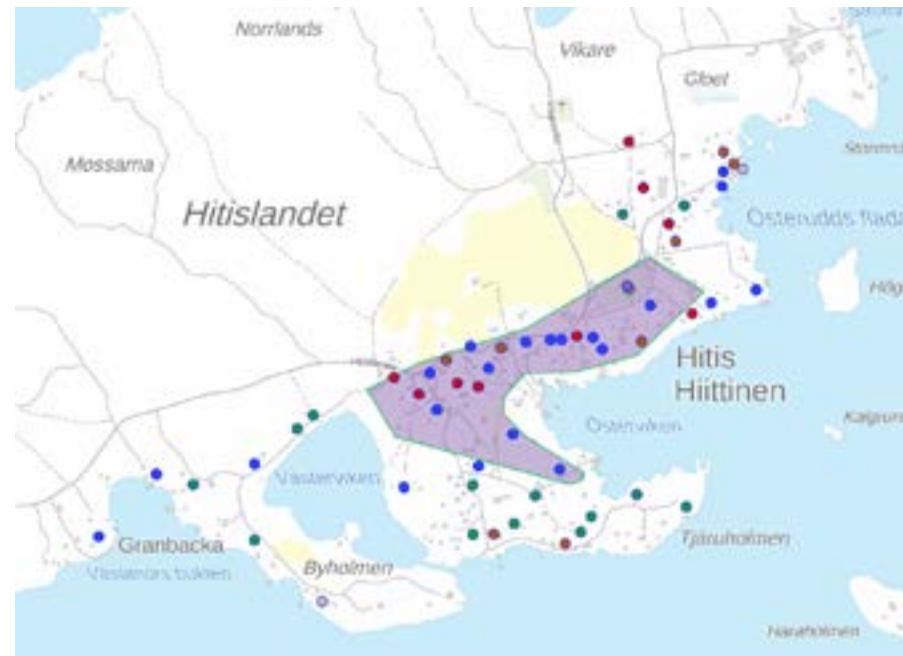
Hiittisten kirkonketo ja laidunmaat kylätien pohjoispuolella (M+) maakunnallisesti arvokkaat

4. Rakennusinventointi ja arvoalueet

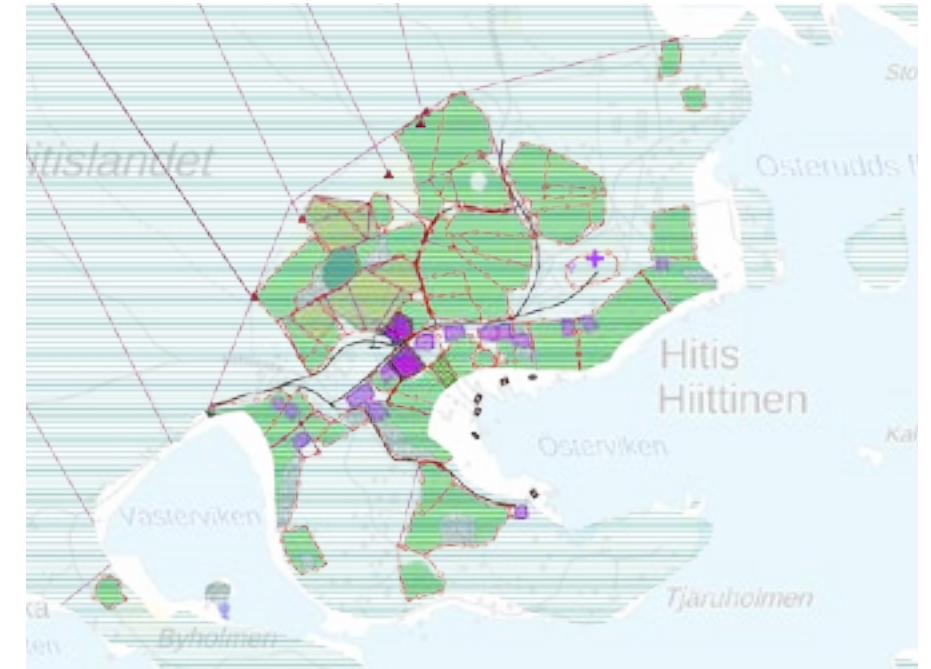
Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita kohteita mm. kantataloja ja kantatiloista lohkottujen kiinteistöjen vanhoja rakennuksia, paloasema, entinen koulu ja seuratalo, sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita kuten 1950-luvun pappila. Arvoalueena historiallinen kylätontti (violetti).

5. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla. Suo on merkitty tumman vihreällä.

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Maisemahistoria

1845 vuoden kartta

1870 vuoden Senaatin kartta

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Hiittinen

Kartta-analyysi

6. Vanhat kartat ja ilmakuvat

Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltojen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

1969 vuoden kartta

1991 vuoden kartta

Kuva 41. Hiittisten kirkkomaa ja kellotapuli, kuva: Kaisa Linnasalo.

Ilmakuva 1963

Ilmakuva 2023

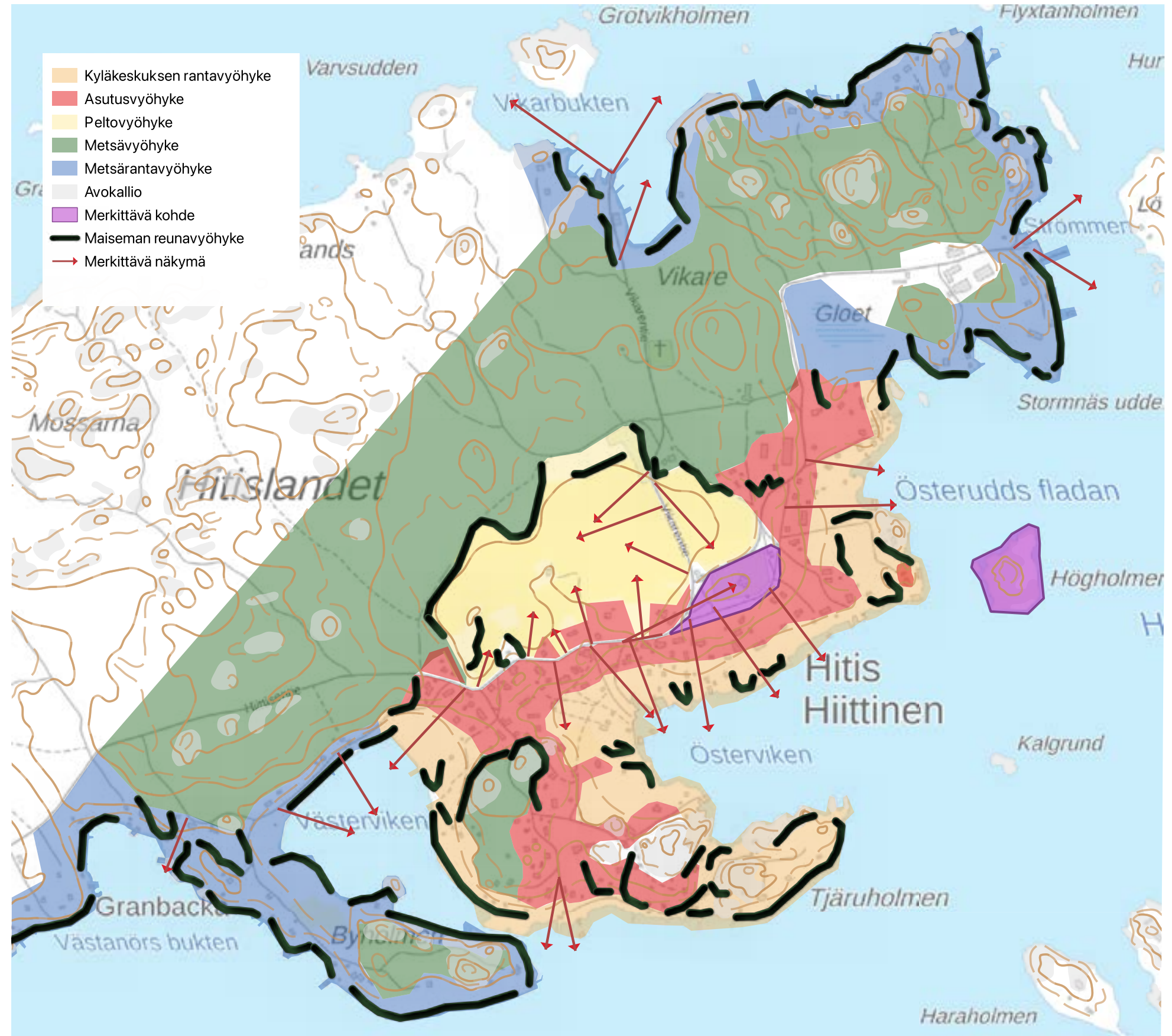
Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Vanhat kartat - palvelu

Hiittinen

Maisema-analyysi

- Hiittisen kyläkeskus sijaitsee saaren kaakkoisrannalla
- Rantavyöhykkeen yläpuolella ovat kylän asutusvyöhyke tilojen päärakennuksineen.
- Pihapiirit rajautuvat kylätiehen tyypillisesti pystysäleidoilla ja paikoin pensasaidanteilla.
- Paikoin kylätieltä avautuu näkymiä merelle rakennusten väleistä.
- Itäosassa kohoavat kirkon torni ja kellotapuli maamerkkeinä. Lännempänä kylään saapuvaa puolestaan tervehtii vanhan vpk:n talon torni.
- Asutusvyöhykkeen pohjoispuolella avautuu peltoaukea, josta osa on laidunmaata.
- Laidunmaata reunustaa kiviaita Hiittisentien varrella kyläkeskustan länsipäässä.
- Kyläkeskusta rajautuu pohjoisessa saaren keskiosan metsäiseen loivapiirteiseen selänteeseen.
- Kirkkomaan kiviaidan ympärillä on ketoalue, jonne myös kylän juhannussalko pystytetään. Kedon reunoilla kasvaa monimuotoisia katajia matalista leveistä pystyihin.
- Pihat ovat monipuolisia: suurten puiden varjostamia puistomaisia puoliavoimia pihoja ja perinteisen avoimia nurmikkoisia pihoja. Pihoilla kasvaa koristepensaita, omenapuita, marjapensaita, kukkaistutuksia.

Kuva 42. Lehmät toimivat maisemanhoitajina Hiittisissä. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 43. Vanhat kiviaidat ovat osa kulttuurihistoriallista maisemaa. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 44. Vhreä, puoliavoin ympäristö ja nurmikot ovat tyypillisiä piirteitä piholla. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 45. Perinteinen puuaita pihan rajalla luo historiallista tunnelmaa. Yksi kylän kantaloista. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen

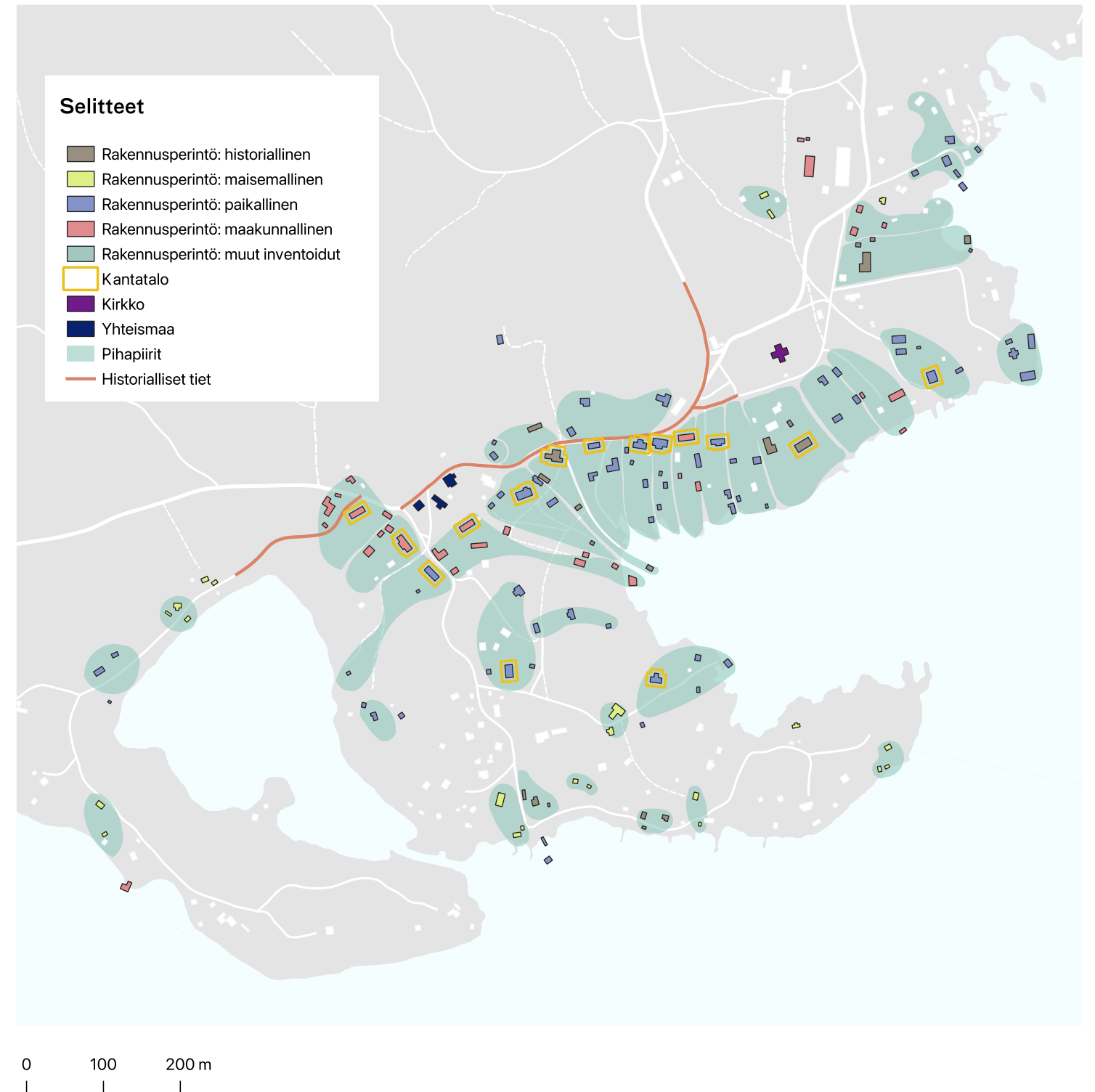
Hiittinen

Rakennetun ympäristön analyysi

- Historialliset kantatilojen pihapiirit sijoittuvat suurimmaksi osaksi Hiittisentien varrelle. Lisäksi lohkottuja pihapiirejä on sijoittunut laajemmalle alueelle.
- Kantatilojen päärakennukset sijoittuvat historiallisen Hiittisentien kylätien varrelle, mutta talousrakennukset laajentavat pihapiirtä kylätien ylitse aina rantaan asti.
- Kantatilojen päärakennukset sijoittuvat tiiviisti kaikki kylätien eteläpuolelle, rannan puolelle.
- Päärakennukset usein punaisia, keltaisia tai valkoisia.

Kuva 46. Pihapiirit rajautuvat tiiviisti kylätien varrelle. Kuva: Tuuli Toivonen.

Biskopsö

Biskopsö on pieni ja idyllinen saaristokylä samannimisen saaren itärannalla, jossa historialliset pihapiirit sijoittuvat väljästi ja usein lähelle rantaa. Valkoiset, keltaiset ja punaiset päärakennukset korostavat perinteistä saariston tunnelmaa, ja entinen kansakoulu toimii nykyisin majoituskäytössä. Kylän pitkästä historiasta kertovat perinnebiotoopit ja eri-ikäiset muinaisjäännökset. Saarta rikastuttavat myös luonnonsuojelualueet, kuten glo-järvet ja fladat.

Biskopsö

Kartta-analyysi

1. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää
 SR-1: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, valtakunnallisesti/seudullisesti merkittävä suojeltava rakennus
 SR-2: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, historiallisesti, maisemallisesti, paikallisesti tai muilta arvoiltaan merkittävä suojeltava rakennus.

2. Arkeologiset kohteet

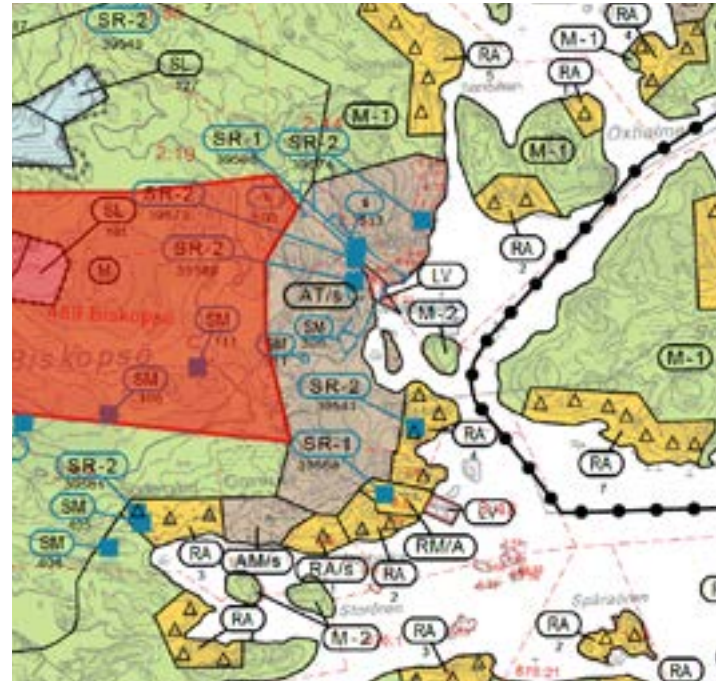
Kiinteät muinaisjäännökset (punainen):
 Biskopsö Södergård, autioitunut historiallinen kylätontti
 Nässkata 1 historiallisen ajan rakennusten jäännöksiä
 Hiittinen, Biskopsö: löytöpaikka, kivikautinen
 Hemlands skogen 1, 2 ajoittamatonta kiviröykkiötä
 Högbergen: ajoittamaton kivirakenne
 Länsiosassa saarta kummeleita, kivilatomuksia ja ryssänuuneja
 Mahdolliset muinaisjäännökset (violetti):
 Södergård 1 ja 3: ajoittamattomat kiviröykkiöt
 Stormossträsket: ajoittamaton kivilatomus
 Muut kulttuuriperintökohteet (ruskea):
 Biskopsö: historiallinen kyläpaikka
 Uppgård 1 ja 2: kiviäitä
 Biskopsö 1: vedellä täyttynyt vanha kaivoskuoppa, kalkkikaivos

3. Luonnonsuojelualueet

Valtion omistamat luonnonsuojelualueet:
 Biskopsön luonnonsuojelualue
 Yksityisten mailla olevat suojelualueet:
 Dansskog suojelualue, ulottuu aivan kyläkeskustan reunoille useita muita saaren länsi- ja eteläosissa
 Natura 2000: Biskopsön kluuvijärvet. Biskopsön länsiosa fladoineen ja kluuveineen edustaa monipuolisesti Itämeren murtovesirannikon sisäsaariston maankohoamisen sukkessiovaiheita.

4. Perinnemaisemat

Biskopsön Uppgårdin niitty (P) paikallisesti arvokas, entistä peltoa, ketoa ja niittyä.
 Oxholmen (P), paikallisesti arvokas, saari kylän luoteispuolella
 Biskopsön saaren luoteisosassa useampia (P+) paikallisesti arvokkaita kohteita kuten Biskopsön Nykärr.

Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020

Arkeologiset kohteet

Luonnonsuojelualueet

Perinnemaisemat

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Lähteet:

Kemiönsaaren kunta, Museovirasto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Suomen ympäristökeskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto, Turun museokeskus / Lounaistieto

Biskopsö

Kartta-analyysi

5. Rakennusinventointi ja arvoalueet

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita: mm. 1800-1900-luvuilla rakennettuja kantataloja, palstatiloja, torppia ja mäkitupia ulkorakennuksineen. Entinen koulu nykyisen yhteysaluksen laiturin lähellä on maakunnallisesti arvokas. Vanha kylätontti on arvoaluetta.

6. Maiseman historia

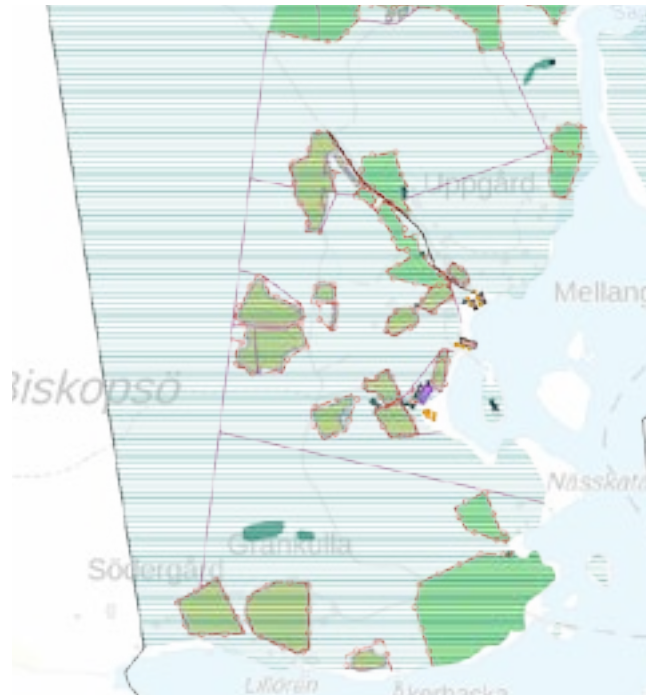
Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaaleanpunaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla. Suo on merkitty tumman vihreällä.

7. Vanhat kartat ja ilmakuvat

Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltojen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

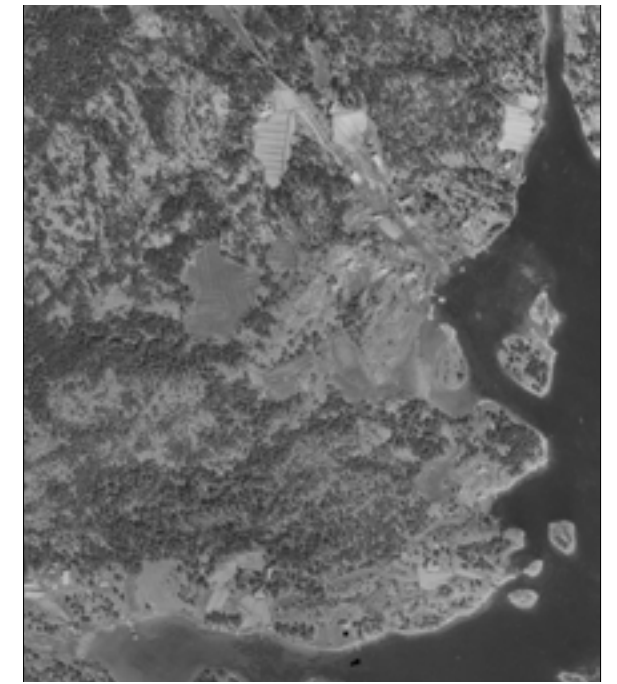
Kuva 48. Entinen koulu. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Maisemahistoria

1845 vuoden kartta

Ilmakuva 1963

1968 vuoden kartta

1991 vuoden kartta

Ilmakuva 2024

Lähteet:

Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, Turun museokeskus / Lounaistieto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

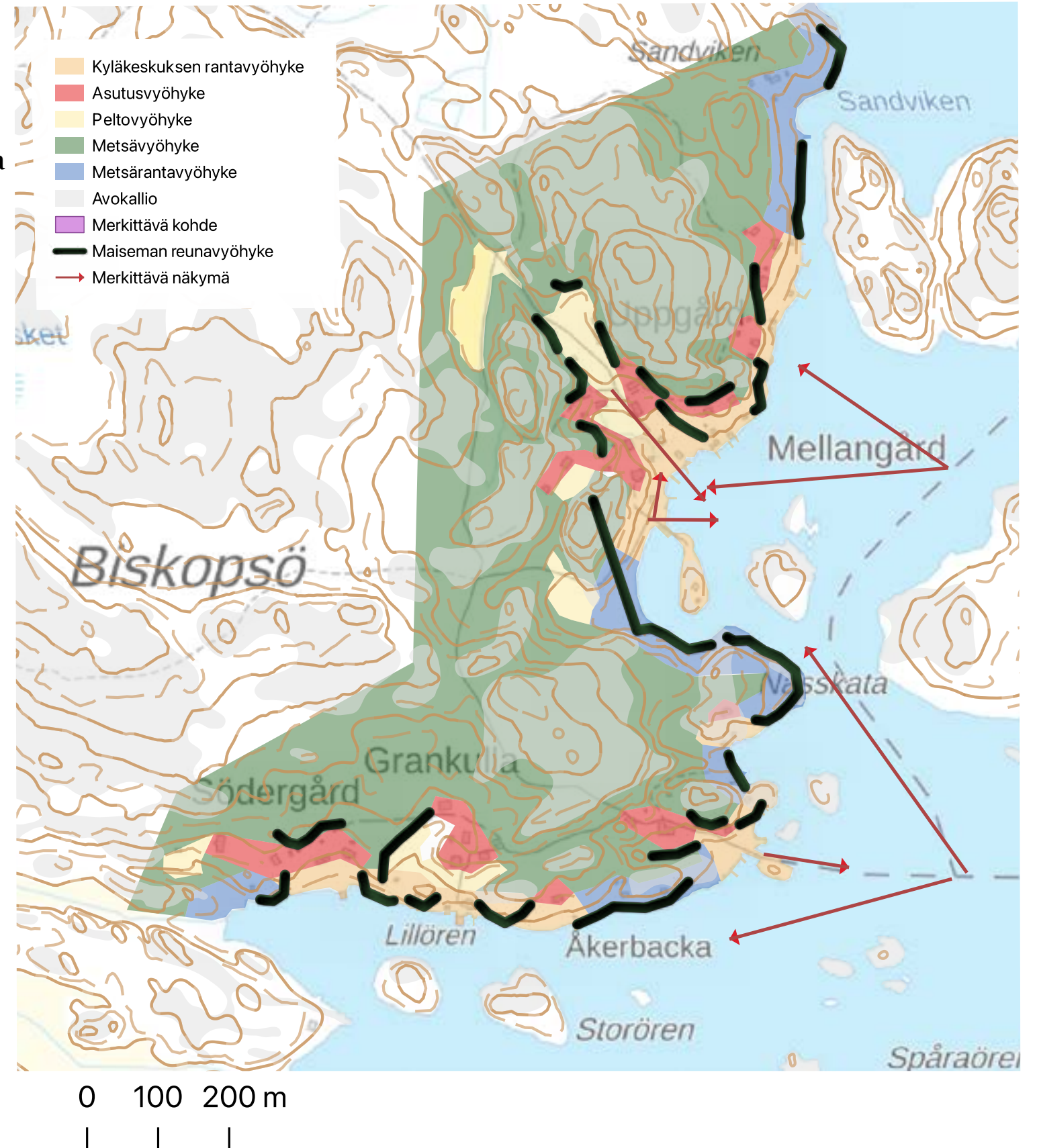
Biskopsö

Maisema-analyysi

- Pieni, orgaanisesti sijoittunut vanha kyläkeskus verrattain suuren saaren itärannalla.
- Alkuperäisestä kyläkeskuksesta etelään sijaitsevat yhteysaluksen laituri ja entinen kansakoulu, joka on nykyisin majoituskäytössä.
- Myös eteläisen Stickelvikenin rannalla on asutusta, ensimmäiset isojaon myötä varsinaisesta kyläkeskuksesta siirtyneitä taloja.
- Pelto- ja niittyalueet ovat olleet pieniä ja kapeita, ja nykyään niitä on yhä vähemmän.
- Reheviä puutarhoja pääkylässä, suuria vanhoja puita, istutuksia
- Taloilta näkymät merelle

Kuva 49. Rehevät pihapiirit ja laidunnuksesta kertovat aidat. Kuvalähde: Turun museokeskus/ Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

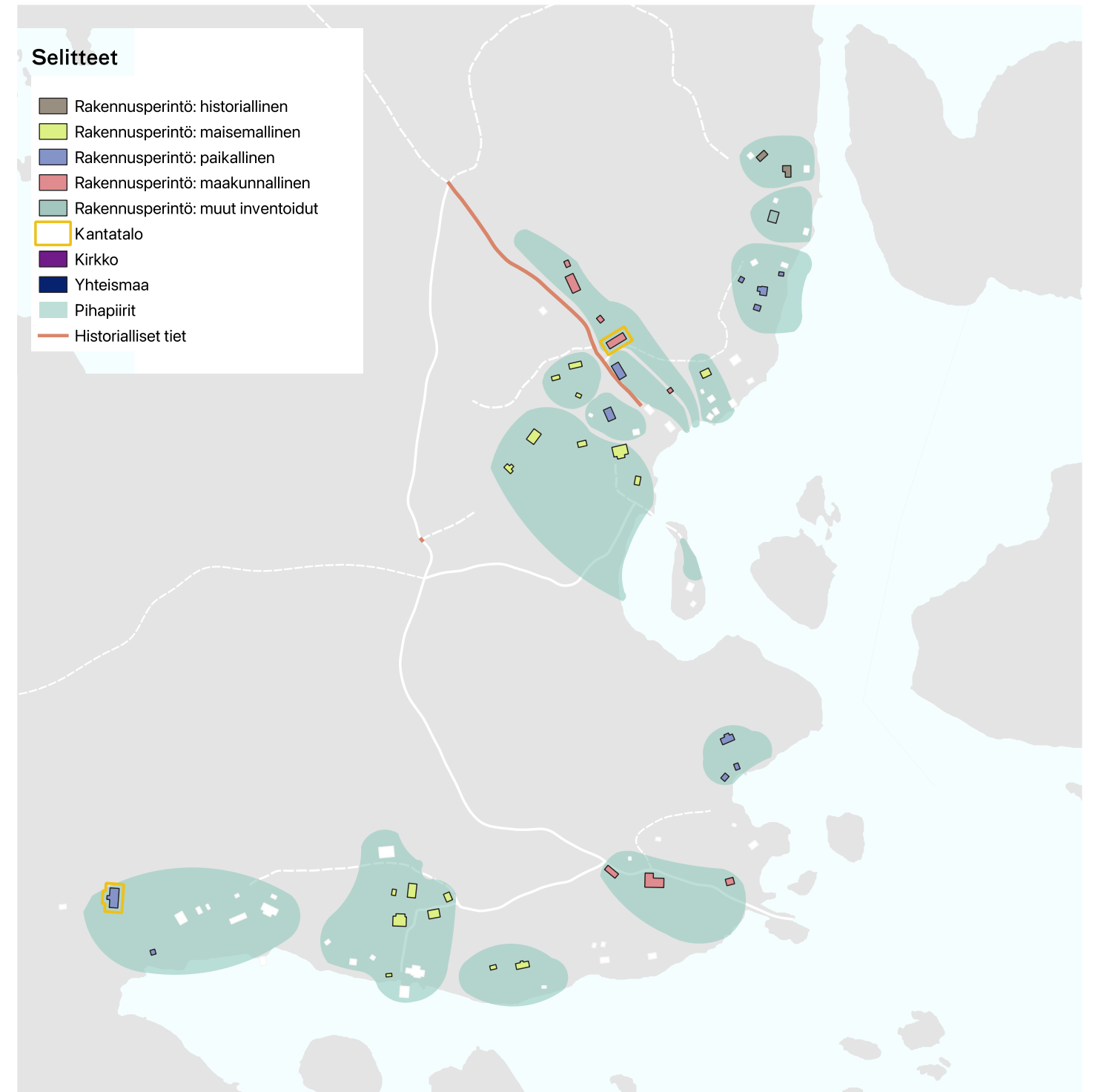
Biskopsö

Rakennetun ympäristön analyysi

- 13 historiallista pihapiiriä sijoittuvat suurimmaksi osaksi lähelle rantaa.
- Kyläkeskusta on varsin harva ja pihapiirit paikoitellen hyvin isojakin.
- Päärakennukset ovat usein valkoisia, mutta osa myös keltaisia tai punaisia.

Kuva 50. Päärakennukset rinteessä, edustan avoimet niityt ja matalat omenapuut mahdollistavat näkymät merelle. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

Bolax

Bolax on maakunnallisesti arvokas historiallinen kylä saaren itärannalla, jossa punaiset ja keltaiset päärakennukset sijoittuvat väljästi lähelle rantaa. Niityt, perinteiset kukkaistutukset ja vanhojen laidunalueiden aidat luovat kylälle ajattoman tunnelman. Pohjoispuoleisella mäellä sijaitseva jatulintarha ja saaren keskiosan 1940-luvun kanuunan paikka kertovat Bolaxin rikkaasta historiasta.

Bolax

Kartta-analyysi

1. Osayleiskaava

AT/s-alue: Kyläkeskuksen alue, jossa ympäristö tulee säilyttää

SR-1: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, valtakunnallisesti/seudullisesti merkittävä suojeltava rakennus

SR-2: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, historiallisesti, maisemallisesti, paikallisesti tai muilta arvoiltaan merkittävä suojeltava rakennus.

SM: Muinaismuistoalue

2. Arkeologiset kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet VARK,
kiinteät muinaisjäännökset:

Bolax Näset, Bolaxin saaren pohjoispäässä sijaitseva pienistä kivistä ladottu jatulintarha (halkaisija 9 m), joka sijaitsee osin avokalliolla ja osin maapohjalla. Seitsemästä kahdeksaan sisäkehää omaavan jatulintarhan suuaukon paikka on saaren keskiosan suuntaan kohti etelää. Hyväkuntoinen ja tyypillinen jatulintarha. Historiallisen ajan kultti- ja tarinapaikka.

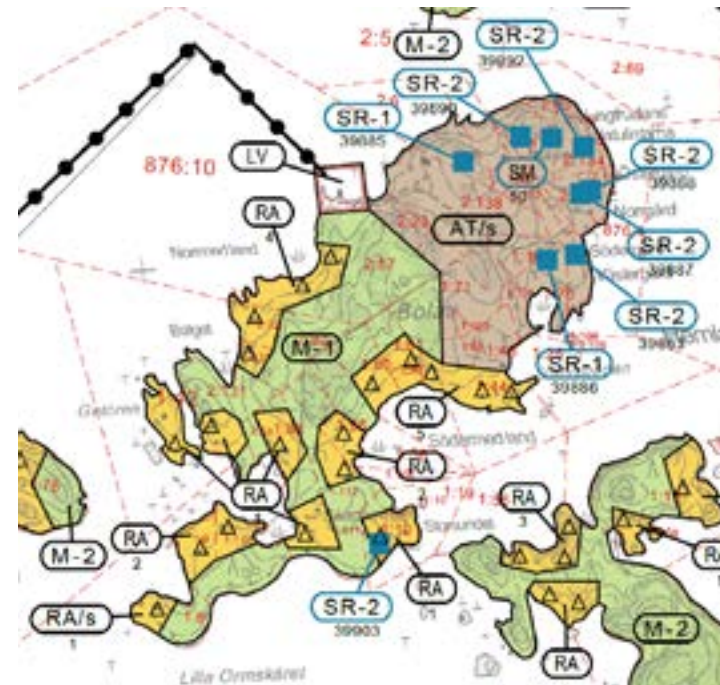
3. Perinnemaisemat

Bolax (P⁺) paikallisesti arvokkaat vanhat laidunmaat ja entiset peltomaat

4. Rakennusinventointi ja arvoalueet

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita sekä maisemallisesti/historiallisesti arvokkaita kohteita mm. 2 kantataloja ja niistä lohkotut osatalot, syytinkitalot ja torppat sekä kaksi 1950-luvun kesähuvilaa. Historiallinen kyläontti on maakunnallisesti arvokas arvoalue.

Lisäksi saaren keskiosassa on kanuuna n. 1940-luvulta, joka kuuluu Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä kuuluu kategoriaan muu kulttuuriperintökohde.

Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava 2003

Arkeologiset kohteet

Perinnemaisema

Rakennusinventointi ja arvoalueet

Lähteet:

Kemiönsaaren kunta, Museovirasto, Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Varsinais-Suomen ELY-keskus / Lounaistieto, Turun museokeskus / Lounaistieto, Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP

Bolax

Kartta-analyysi

5. Maiseman historia

Maisemahistoriakartta on tulkinta 1700-1800-luvun vaihteen maankäytön tilanteesta (Turun museokeskus). Kartalle on merkitty keltaisella peltoalueet, vaalean vihreällä niityt ja vaalean-punaisella tontit. Kartalla näkyy lisäksi vanhojen rakennusten paikkoja, tonttien rajoja ja reittejä oranssilla sekä kallioita harmaalla rasterilla. Suo on merkitty tumman vihreällä.

6. Vanhat kartat ja ilmakuvat

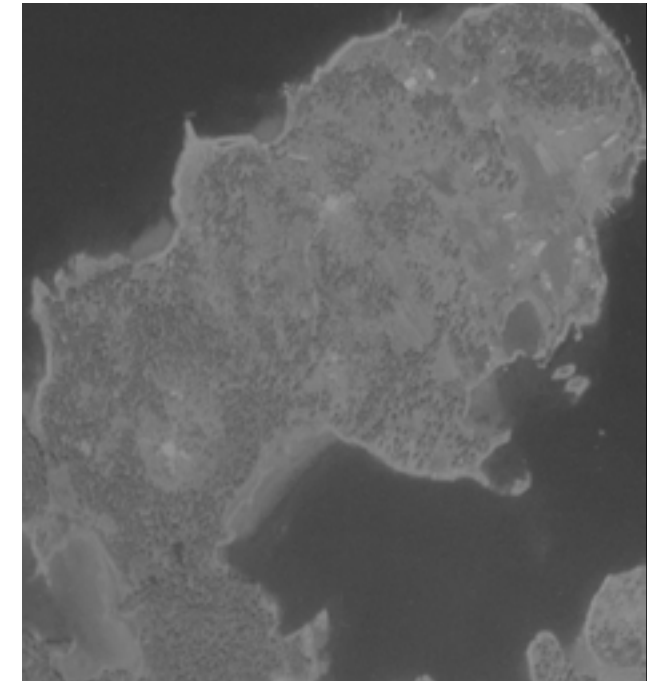
Vanhoista kartoista ja ilmakuvista voidaan tutkia saarten maankäytön kehitystä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Yleisenä ilmiönä on, että avointen peltöjen ja niittyjen määrä on supistunut ja puustoisten alueiden, rakentamisen ja infrastruktuurin määrä on lisääntynyt.

Maisemahistoria

1845 vuoden kartta

Ilmakuva 1950

Kuva 52. Yksi kylän kantataloista. Kuvalähde: Turun museokeskus / Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Elina Ovaska.

1966 vuoden kartta

1990 vuoden kartta

Ilmakuva 2024

Lähteet:

Paikkatietoikkuna, MML Avoimet aineistot, Turun museokeskus / Lounaistieto, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, Vanhat kartat - palvelu, Kemiönsaaren karttapalvelu

Bolax

Maisema-analyysi

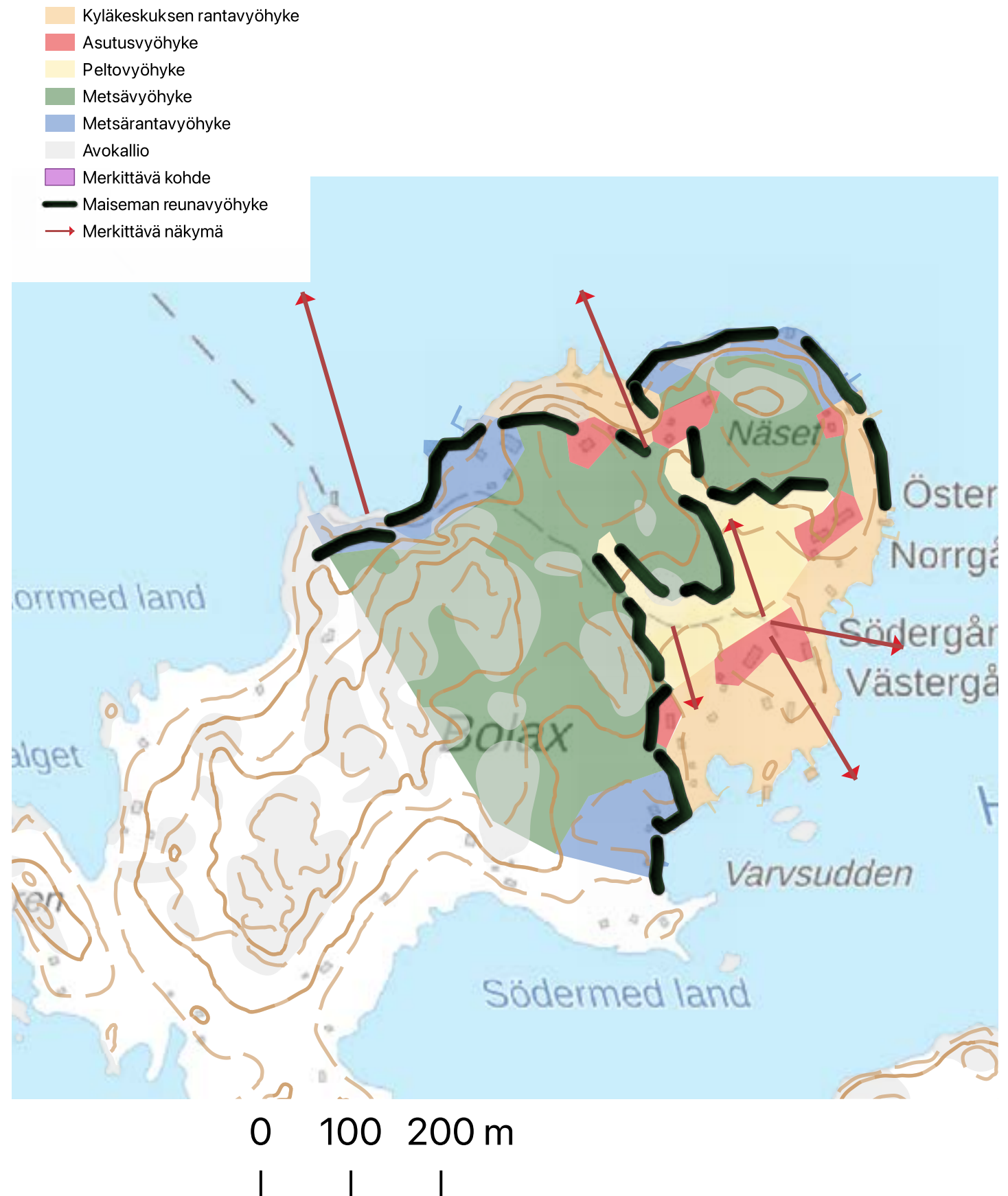
- Historiallisen kylätontin tuntumassa saaren itärannalla ovat edelleen kylän vanhimmat tilat.
- Kyläkeskustan pohjoispuoleisella mäellä sijaitsee edustava jatulintarha ja metsässä keskellä saarta 1940-luvulta peräisin oleva kanuunan paikka.
- Piholla on niittyjä ja nurmikoita sekä perinteisiä pensas-jakukkaistutuksia.
- Etenkin pohjoisosassa pihapiirit ovat puustoisia ja liittyvät metsäalueisiin.
- Vanhoja pelto- ja laidunalueita on vielä nähtävissä.

Kuva 53. Päärakennus pilkottaa puoliavoimen rantavyöhykkeen takaa. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Elina Ovaska.

Kuva 54. Kuvalähde: Turun museokeskus/Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Elina Ovaska.

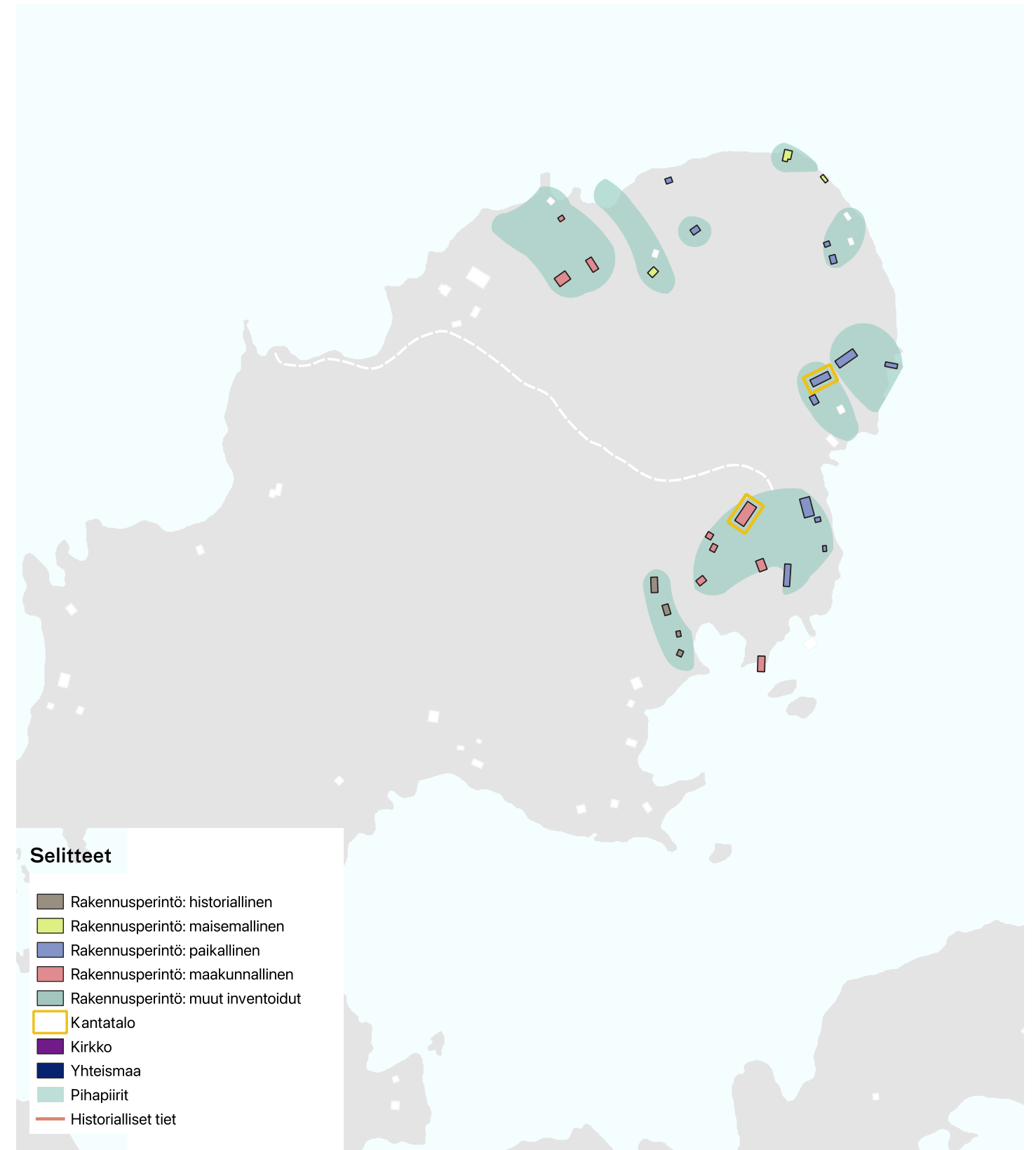
Bolax

Rakennetun ympäristön analyysi

- Historialliset pihapiirit sijoittuvat suurimmaksi osaksi lähelle rantaa.
- Kyläkeskusta on varsin harva ja pihapiirit paikoitellen hyvin isojakin.
- Päärakennukset ovat usein punaisia tai keltaisia ja sijoittuvat kauemmaksi rannasta.
- Uuden kylätien varrelle sijoittuu vain yksi historiallinen pihapiiri.

Kuva 55. Mansardikattoinen päärakennus ja edustan kukkaniitty. Kuvalähde: Turun museokeskus/ Museon informaatioportaali TMK/MIP, kuvaaja: Laura Ruohonen.

3. Saarten kyläalueiden yleispiirteiset suunnitteluohjeet

3. Saarten kyläalueiden yleispiirteiset suunnitteluohjeet

3.1. Suunnitteluohjeiden johdanto

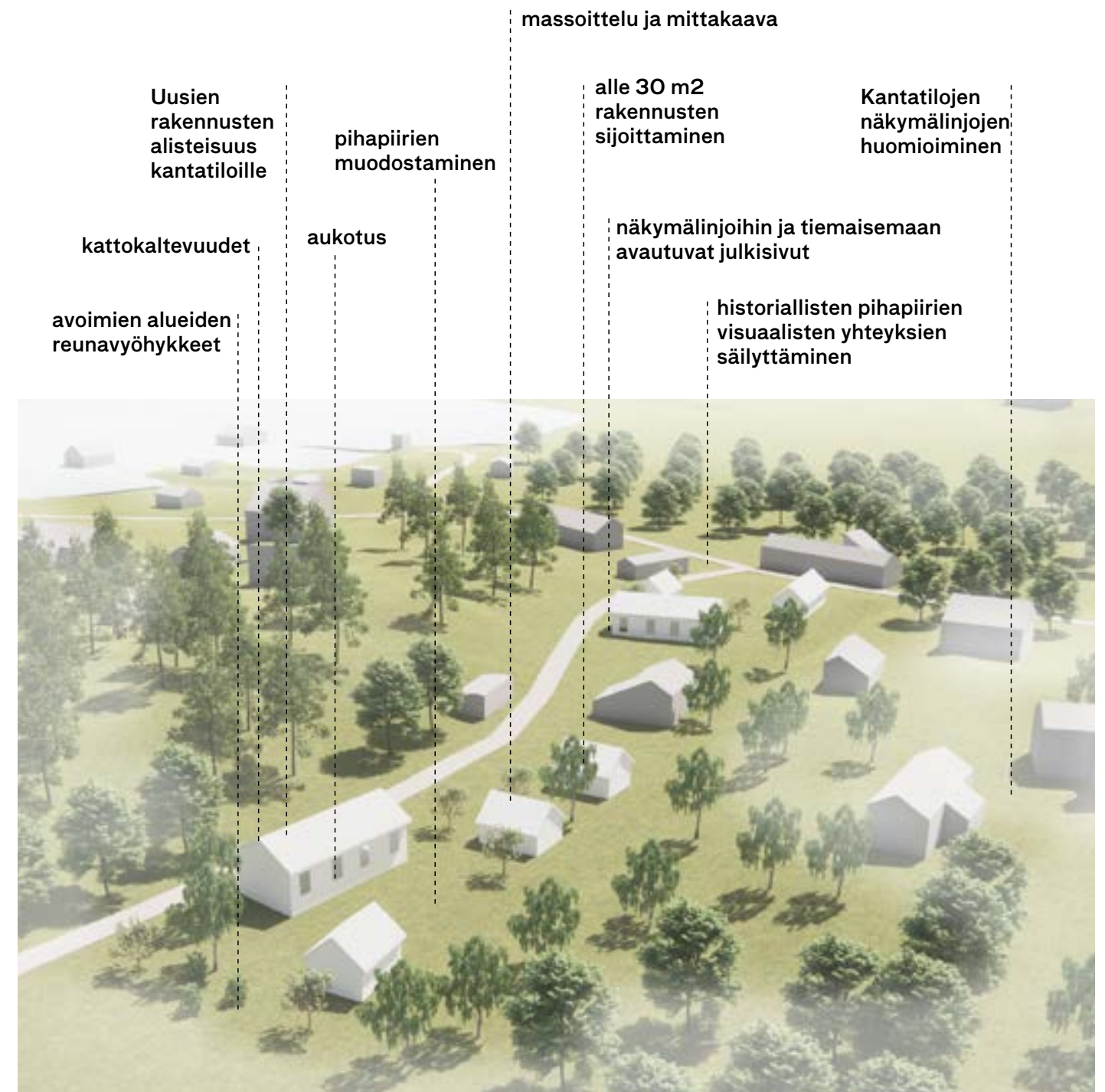
Maiseman ja rakennetun ympäristön analyysyjä on käytetty pohjana yleispiirteisten suunnitteluohjeiden laatimiseksi.

Suunnitteluohjeet on jaettu kolmeen osaan:

1. Täydennysrakentamisen periaatteet kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kyläkeskuksissa. Annetaan ohjeistus rakennusten koolle, mittasuhteille, rakentamistavalle, väritykselle ja massoitteille.
2. Uudisrakentaminen muilla alueilla kyläkeskusten ulkopuolella. Annetaan ohjeistus rakentamisen sijainneille kyläkeskuksiin nähden ja rakentamistavoille.
3. Ohjeita maisemanhoidolle ja pihojen käsittelylle. Annetaan ohjeistusta pihapiirien rajaamiselle, näkymien huomioimiselle, olevalle ja uudelle kasvillisuudelle.

Suunnitteluohjeiden tavoitteena on tuoda esille keinoja, millä voidaan turvata saarien AT/s alueiden arvokkaiksi analysoidut piirteet. Alueilla, joissa ei ole rakentamista ohjaavia kaavoja, noudatetaan suunnittelussa kunnan rakennusjärjestystä. Ohjeet toimivat suunnittelun tukena.

Kyläalueiden suunnittelussa huomioon otettavia asioita

Kuva 56. Teemoja, joihin ohjeet ottavat kantaa.

3.2. Täydennysrakentamisen periaatteet kyläkeskusten yhteydessä

Yleiset periaatteet

Täydennysrakentaminen suositellaan sijoitettavaksi ensisijaisesti vanhoille rakennuspaikoille esimerkiksi jo purettujen rakennusten tilalle. Jos pihapiirissä on rakennusoikeuksien sallimassa mahdollista täydennysrakentaa uudelle rakennuspaikalle, tulee rakennusluvan yhteydessä kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- visuaaliset yhteydet pihapiirien välillä ja merelle säilyvät eli uusi rakennus ei ole näkymälinjan edessä
- suhde tiehen / toisiin rakennuksiin: huomioidaan etäisyydet, koordinaatisto tai rakennusten asettelu
- Uudisrakentamisen mittakaavan tulisi olla alisteinen kanta-tiloille / arvokkaille vanhoille rakennuksille.
- Pihoilla säilytetään mahdollisimman paljon olevaa puustoa vanhoja puita suosien. Pihapiirien luonne on puistomainen ja puoliavoin.

Vanhojen rakennusten tulisi säilyttää hallitseva rooli maisemassa ja alueen näkymissä. Uudisrakennukset tulisi sijoittaa vanhoja rakennuksia etäämmälle suhteessa tiehen, jolloin vanhojen rakennusten hierarkkinen rooli korostuu.

Ranta-alueille rakennettaessa tulisi jättää tarpeeksi leveä suojavyöhyke rakennusten ja rantaviivan väliin. Kyläalueilla suojavyöhykkeen leveys arvioidaan tapauskohtaisesti niin, etteivät suuremmat rakennukset hallitse näkymiä mereltä päin katsottaessa. Ainoastaan pienimittakaavaisia saunarakennuksia tai venevajoja tulisi tuoda lähelle vesirajaa.

Rakentamisessa noudatetaan vanhojen venevajojen mittakavaa, rakennustapaa ja väritystä. Uudet rakennukset tulisi kuitenkin suunnitella alisteisiksi vanhoille (pienempiä kooltaan, etäisyys rannasta, ym.)

Rakentamisoikeuden määrä ja tonttikoko

Mahdolliset tonttikohdaiset rakentamisoikeuksien määrät kyläkeskuksissa tulisi tarkastella tapauskohtaisesti. Yksiselitteisiä sääntöjä tonteille sallittavasta rakennusoikeudesta on vaikea määritellä, sillä tontit ja kiinteistöt eroavat toisistaan maastonmuodoiltaan, sijainneiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan. Myös laadinnassa oleva rakennusjärjestys tulee ottamaan kantaa tonttikohdaisiin rakennusoikeuksiin.

Nykyinen rakennusjärjestys määrää 3000 m² tonttikoon. Tulevaisuudessa myös pienemmät tontit ovat mahdollisia ja myös suositeltavia kylien tiivistämistarpeiden niin vaatiessa. Uusi rakennuslaki ja päivitettävä rakennusjärjestys tulevat ottamaan kantaa tonttikokoihin. Tämän työn yhteydessä tehdyn analyysin perusteella sopiva tonttikoko alueelle voisi olla noin 1000 - 2000 m² välillä.

Etäisyys tontin rajasta ja tiestä

Rakennuksen etäisyys tontin rajalta tulisi olla vähintään 4 metriä, jos tontin rajan toisella puolella on toinen kiinteistö. Etäisyys tien reunasta tulisi olla vähintään 2 m. Tien ja rakennuksen väliin tulisi jättää istutettava alue.

Jos liikenneturvallisuuden vuoksi on tärkeää eikä millekään kiinteistölle aiheudu huomattavaa haittaa, yksityistiehen kuuluvaaksi voidaan tiealueen lisäksi määrätä:

- 1) näkemäalue yksityistien liittyessä maantiehen tai toiseen yksityiseen tiehen;
- 2) suoja-alue, joka ulottuu enintään 12 metrin etäisyydelle ajoradan keskilinjasta.

(<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180560> § 5)

Rakennusten koko ja mittasuhteet

Rakentaminen on sovittava ympäristöön mm. mittakaavan avulla:

- Suosittelun maksimikerrosmäärä on kaksi kerrosta ja toinen kerros suositellaan sijoitettavan harjan alle.
- Asuinrakennusten suositeltavat ulkomitat: Pidempi julkisivu enintään 15m ja lyhyempi julkisivu enintään 10m - rakennusala enintään 150 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 8 m.
- Latojen ja elinkeinoharjoittamiseen tarkoitettujen varastorakennuksien suositeltavat ulkomitat: Pidempi julkisivu enintään 28 m ja lyhyempi julkisivu enintään 10 m - rakennusala enintään 280 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 8m. Kattomuoto satulakatto. Julkisivuverhouksena voi käyttää myös kiveä, jolloin julkisivujen värimaailma on harmaa.
- Talousrakennusten / piharakennusten suositeltavat ulkomitat: Pidempi julkisivu saa olla enintään 10 metriä ja lyhyempi enintään 5 metriä. Rakennusalan enimmäiskoko on 50 m². Tapauskohtaisesti harkiten talousrakennukset voivat olla hieman suurempia, mutta suosituksena on, että niiden koko ei ylitä 70 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 5 m.

Kattomuodot

Päärakennuksen kattomuotona voidaan käyttää satula- tai mansardikattoa. Talousrakennuksissa vain satulakatto. Harjakaton kaltevuutena suositellaan olevan noin 25-40 astetta. Mansardikatot voivat olla katevuuksiltaan noin 70 astetta ja 30 astetta. Katoissa suositellaan räystäitä.

Katoissa suositellaan käytettävän räystäitä puujulkisivun suojaamisen näkökulmasta, mutta myös ulkonäkösyistä.

Rakennusmateriaalit, -mallit, väritys ja aukotus

Pääasuinrakennukset voivat olla väriykseltään punaisia, keltaisia tai valkoisia. Poikkeustapauksena voidaan hirsirakenteisissa rakennuksissa käyttää materiaalille luontaista ruskeaa väriä tai harmaantuvaa puuta mikäli lähipihapiireissä esiintyy sen värisiä rakennuksia. Talousrakennuksiin suositellaan harmaantunutta puuta tai punaista väriä.

Katemateriaaleissa suositaan peltiä tai tiiltä ja väriykseltään yhtenäistä. Värinä katteessa suositellaan punaista, tumman harmaata tai vihreää. Jos harmaa niin suosittava käsittelemätöntä sinkkiä.

Pääasuinrakennus voi korostua julkisivuväriykseltään talousrakennuksista. Julkisivuverhouksessa suositeltuna materiaalina puu. Verhouslautojen suuntauksena suositellaan pystyyn tai vaakaan. Nurkissa voi käyttää nurkkalautoja, jotka voivat olla väriykseltään samat kuin ikkunoiden vuorilaudat. Nurkka- ja vuorilautojen väriyksessä suosittava valkoista.

Aukotuksiin suositellaan ristikkoikkunoita. Moderneja ratkaisuja voidaan käyttää, jos ne eivät avaudu tiemaisemaan, sijoitu tärkeisiin näkymälinjoihin tai rajaa avoimempaa maisemaa. Toisen kerroksen harjan alla suositellaan käytettävän pitkällä julkisivun sivulla haukkaikkunoita.

Täydennysrakentamisen periaatteet ja tarkistuslista rakennusoikeuksien määrittämiseksi

1. Rakentamisen sijainti ja sijoittelu

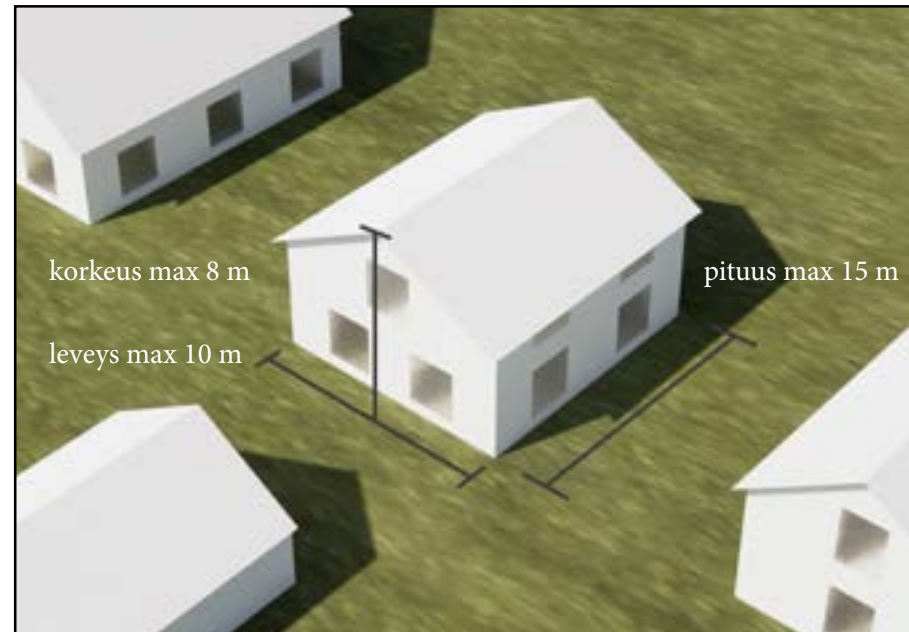
- Uudisrakentaminen ensisijaisesti vanhoille rakennuspaikoille tai osaksi pihapiirejä.
- Ranta-alueilla tarpeeksi leveä suojavyöhyke. Lähemmäksi rantaa pienimittakaavaiset rakennukset, kuten saunat tai venevajat.
- Rakennusten suositeltu etäisyys tontin rajasta vähintään 4 m ja tiestä vähintään 2 m.

2. Tontin ominaispiirteet

- Rakennusoikeus suhteutetaan tontin pinta-alaan (noin 10–15 %) huomioiden maastonmuodot, kallioisuus ja jätevesien järjestämisen mahdollisuudet.

3. Näkymälinjat ja kulttuurihistorialliset arvot

- Uudisrakentamisen ei tulisi heikentää kulttuurihistoriallisia arvoja, kuten vanhojen rakennusten, kiviaitojen ja perinteisten näkymien (merelle, avoimeen maisemaan ja pihapiirien välillä) roolia maisemassa.
- Näkymälinjojen huomioiminen tehdään tapauskohtaisesti. Merinäkymät lisäävät kiinteistöjen arvoa, kun taas tonteilla, joilta ei avaudu näkymiä voi rakennusoikeus olla harkitusti hieman suurempi ja kasvillisuus rehevää (ei peitä näkymiä).
- Keinoja näkymälinjojen huomioimiseksi ovat mm. rakennusten asettelu porrasmaisesti ja pihapiiriin malliin, pienempien ja matalien lisä- ja talousrakennusten sijoittaminen näkymälinjoille sekä topografian ja rakennusten korkeuden huomioiminen - maasto laskeutuu yleensä rantaan, jolloin matalat rakennukset eivät välttämättä peitä takana ja korkeammalla olevien rakennusten näkymää.

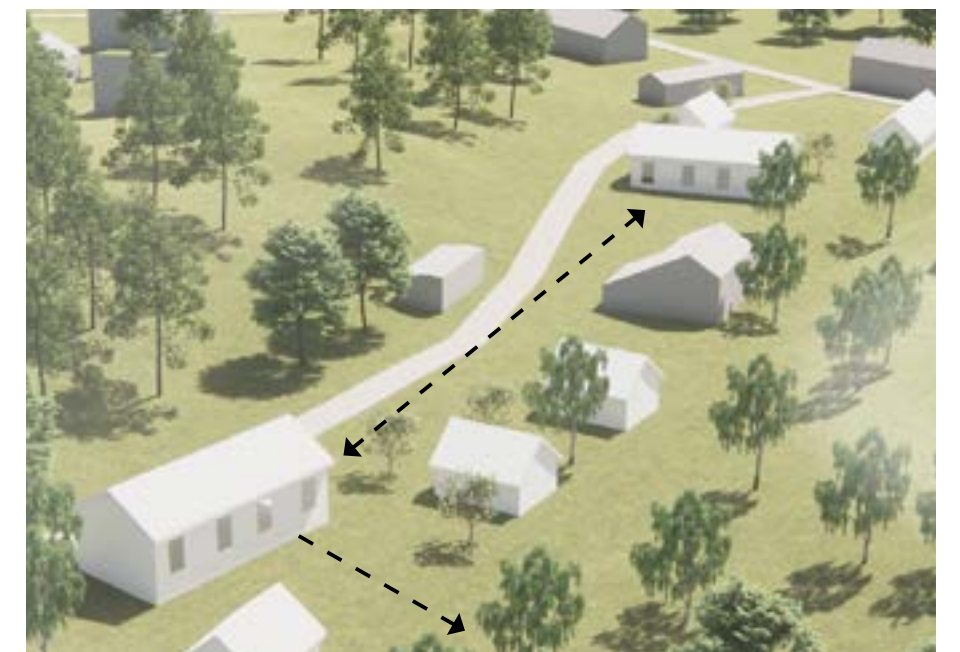
Kuva 57. Asuinrakennuksen suositeltu koko ja mittasuhteet. Pitämpi julkisivu enintään 15m ja lyhyempi julkisivu enintään 10m - rakennusala enintään 150 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 8 m.

Kuva 58. Pihapiirin muodostaminen ja avoimien alueiden reunavyöhykkeet. Reunavyöhykkeelle suositellaan istutettavan monikerroksellisen reunavyöhyke paikallista luonnonmukaista kasvillisuutta hyödyntäen.

Kuva 59. Suositeltu maksimi kerrosmäärä on kaksi kerrosta ja toinen kerros suositellaan sijoitettavan harjan alle. Harjakaton kaltevuutena suositellaan olevan noin 25-40 astetta.

Kuva 60. Historiallisten pihapiirien huomioiminen. Näkymälinjojen huomioiminen. Uudet rakennukset tulisi sijoittaa siten, etteivät ne peitä näkymiä vanhoilta rakennuksilta avoimille alueille tai merelle. Myös visuaaliset yhteydet pihapiirien välillä suositellaan säilytettäväksi.

4. Rakennusten mittakaava ja suunnittelu

- Asuinrakennukset: maksimi koko 150 m².
- Talousrakennukset: maksimi koko 50 - 70 m².
- Varastorakennukset ja ladot: pidempi julkisivu max 28 m, lyhyempi max 10 m, rakennusala max 280 m².
- Suunnittelussa noudatetaan alueelle tyypillisiä katotomutoja (satula- tai mansardikatot, harjakaltevuus 25–40°) ja yhtenäisiä värityksiä.

5. Rakennusmateriaalit ja väritys

- Päärakennukset: suositellut värit punainen, keltainen ja valkoinen.
- Talousrakennukset: sallittu myös harmaantunut puu.
- Katemateriaalit peltiä tai tiiltä, väritykseltään yhtenäisiä (punainen, tummanharmaa tai vihreä).

6. Ikkunat ja aukotus

- Suositellaan ristikkoikkunoita ja harjan alle haukkaikkunoita.
- Moderneja ratkaisuja voidaan käyttää, jos ne eivät häiritse maisemaa tai tärkeitä näkymälinjoja.

Kuva 61. Esimerkki täydennysrakentamisesta, jossa on käytetty vanhoja materiaaleja. Kuva: Tuuli Toivonen

Kuva 62. Esimerkki täydennysrakentamisesta. Kuvalähde: <https://xnvillan.se/inspiration/hus-vi-byggt/villa-gelinder/>.

Kuva 63. Esimerkki latorakennuksesta. Satulakatto ja harmaantuva puujulkisivuverhous. Kuvalähde: <https://www.swedishwood.com/inspiration/swedish-wood-award/swedishwoodaward2020/atelje-i-sodersvik/>.

3.3. Uudisrakentaminen muille AT/s-alueille kyläkeskusten ulkopuolella

Kyläkeskusten ulkopuolella rakentaminen mahdollistaa suurempia muutoksia maisemaan, kun taas kyläkeskuksissa korostetaan perinteisten ja arvokkaiden kulttuurihistoriallisten piirteiden säilyttämistä. Uudisrakentamisessa kyläkeskusten ulkopuolella korostetaan infrastruktuurin hyödyntämistä ja uusien pihapiirien muodostamista, kun taas kyläkeskuksissa painopiste on olemassa olevan täydentämisessä ja maisemayhteyksien säilyttämisessä.

Yleiset periaatteet

Uudisrakentaminen voidaan sijoittaa saarekemaisena olemassa olevan infrastruktuuriverkoston yhteyteen.

Merkittävimmille avoimille alueille, joita ovat esim. vanhat pelot, joiden yli merinäkymät muodostuvat yleisille alueille, ei tulisi sijoittaa lainkaan uutta rakentamista.

Avointen alueiden, selänteiden ja rantojen puustoinen reunavyöhyke suositellaan säilytettäväksi yhtenäisenä. Jos reunavyöhykkeelle tulee uusia rakennuksia, tulee avointa tilaa rajaava puustoinen ja monikerroksellisen kasvillisuusvyöhyke säilyttää ja tarpeen mukaan korvata uudella.

Alueelle sopiva uudisrakentaminen tarkoittaa pientalorakentamista, kytkettyjä pientaloja ja rivitaloja.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kyläalueiden ja uuden rakentamisen väliin tulisi jättää tarpeeksi leveä suojavyöhyke. Kyläalueen katsotaan alkavan historiallisesta pihapiiristä.

Uusien alueiden rakentamistavan tulee noudattaa perinteistä tapaa rakennusten massoittelun, mittakaavan, värityksen ja rakentamistavan suhteen. Myös etäisyys ja suhde tiehen ja muihin rakennuksiin tulee huomioida. (ks. ohjeet pihapiirien täydennysrakentamiselle)

Uudisrakentamisessa pyritään luomaan pihapiirejä. Rakennusten sijoittelussa tulee suosia pihapiirimäistä tunnelmaa, jonka

saa aikaa rakennusten sijoittelulla lähelle tontin rajoja jolloin tontin keskiosa säilyy avoimena.

Rakennusten koko ja mittasuhteet

Rakentaminen sovitetaan ympäristöön mm. mittakaavan avulla:

- Asuinrakennusten suositeltavat ulkomitat: Pidempi julkisivu max 15m ja lyhyempi julkisivu max 10m - rakennusala max 150 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 8 metriä.
- Latojen ja elinkeinoharjoittamiseen tarkoitettujen varistorakennuksien suositeltavat ulkomitat: Pidempi julkisivu max 28 m ja lyhyempi julkisivu max 10 m - rakennusala max 280 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 8 metriä. Kattomuoto satulakatto. Julkisivuverhouksena voi käyttää myös kiveä tai profiloitua metallia/terästä, jolloin julkisivujen värimaailma on harmaa.
- Talousrakennusten ja piharakennusten suositellut ulkomitat ovat seuraavat: pidemmän julkisivun enimmäispituus on 10 metriä ja lyhyemmän 5 metriä. Mitat voivat harkinnan mukaan olla hieman suuremmat, kunhan rakennusala ei ylitä 50–70 m². Korkeus harjaan 1. kerroksen lattiapinnasta maksimissaan noin 5 metriä.
- Omakotitalotonteilla korostuu päärakennus ja sille alisteiseksi jäävät talousrakennukset.

Kattomuodot

Päärakennuksen kattomuotona voidaan käyttää satula- tai mansardikattoa. Talousrakennuksissa vain satulakatto. Harjakaton kaltevuutena suositellaan olevan noin 25-40 astetta. Mansardikatot voivat olla katevuuksiltaan noin 70 astetta ja 30 astetta. Katoissa suositellaan räystäitä. Katoissa suositellaan käytettävän räystäitä puujulkisivun suojaamisen näkökulmasta, mutta myös ulkonäkösyistä.

Rakennuksen pitkällä sivulla voi olla toisen kerroksen pienet haukkaikkunat tai kattolyhtyjä.

Aukotuksessa ristikkoikkunat suositeltavia mutta hillityt modernit ratkaisut ovat myös sallittuja, jos rakennus ei sijoitu tärkeisiin näköalainjoihin.

Rakennusmateriaalit, -mallit ja väritys

Päärakennus voi korostua julkisivuväritykseltään talousrakennuksista, jolloin talousrakennusten julkisivut on oltava keskenään toteutettu yhdellä samalla värillä. Myös katemateriaaleissa ja värityksessä suosittava samaa väriä.

Rakennukset voivat olla väritykseltään punaisia, keltaisia, valkoisia, harmaantuvaa puuta tai vihreitä. Katemateriaaleissa suositaan peltiä tai tiiltä ja väritykseltään yhtenäistä. Värinä punainen, tumman harmaa tai vihreä. Jos harmaa niin suosittava käsittelemätöntä sinkkiä.

Julkisivuverhouksessa suositeltuna materiaalina puu. Verhouslaudat yhtenäisesti joko pystyyn tai vaakaan, ei hybridiratkaisuja. Nurkissa voi käyttää nurkkalautoja, jotka voivat olla väritykseltään samat kuin ikkunoiden vuorilaudat. Nurkka- ja vuorilautojen värityksessä suosittava valkoista.

Eroja ohjeistuksesta kyläkeskusten yhteydessä ja ulkopuolella AT/s-alueilla

1. Sijoittelu ja maisemayhteydet:

- Kyläkeskusten ulkopuolella: Uudisrakentaminen voidaan sijoittaa saarekemaisesti infrastruktuurin yhteyteen.
- Historiallisesti avoimille alueille, kuten vanhoille pelloille, ei suositella rakentamista, mutta puustoiset reunavyöhykkeet voivat sisältää rakennuksia kasvillisuutta säilyttäen.
- Kyläkeskuksissa: Rakentaminen sijoitetaan vanhoille rakennuspaikoille tai olemassa olevien pihapiirien yhteyteen, korostaen näkymälinjojen säilymistä ja ottaen huomioon rakennusten suhde toisiinsa sekä niiden väliin jääviin tiloihin.

2. Suojavyöhykkeet:

- Kyläkeskusten ulkopuolella: Jätetään tarpeeksi suojavyöhykettä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kyläalueiden ja uudisrakentamisen väliin. Suojavyöhykkeen leveys määritellään tapauskohtaisesti ja siihen vaikuttavat mm. ympäröivän maiseman avoimuus.
- Kyläkeskuksissa: Korostetaan maisemallisten yhteyksien, avointen alueiden reunavyöhykkeiden ja näkymien säilymistä.

Kuva 64. Pihapiirin muodostaminen. Vanhoja pihapiirejä voidaan korostaa ja uusia muodostaa sijoittamalla uudis- ja talousrakennuksia vanhan rakennustavan mukaisesti.

Kuva 65. Terassirakenteissa voidaan käyttää kaiteena esim. ristikkokaidetta ja terassit sijoittuvat pihan puolelle. Suositellaan, että ulko-oleskelualueet ovat nurmella.

3. Rakennustyytit ja käyttötarkoitus:

- Kyläkeskusten ulkopuolella: Mahdollistaa pientalo-, rivitalo- ja kytketyn rakentamisen.
- Kyläkeskuksissa: Rajoittuu perinteisiin pihapiirratkaisuihin, joissa mittakaava on alisteinen vanhoille rakennuksille.

4. Rakennusten koko ja materiaalit:

- Koko, kattomuodot ja materiaalit ovat pääosin samat, mutta kyläkeskusten ulkopuolella sallitaan laajempi variaatio, kuten kivi- ja metallijulkisivut.

5. Yksityiskohdat:

- Kyläkeskusten ulkopuolella: Voidaan käyttää moderneja aukotusratkaisuja ja kattolyhtyjä.
- Kyläkeskuksissa: Painotetaan perinteisiä ratkaisuja, kuten ristikkoikkunoita.

Kuva 66. Oulun Pikisaari. Värimaailmaan ja rakentamistapaan on otettu vaikutteita olemassa olevista vanhoista rakennuksista. Kuva: Kaisa Baiardi.

Kuva 67. Referenssikuva varastorakennuksesta tai ladosta. Satulakatto ja profiloitu peltijulkisivu. Julkisivut suositellaan maalattavaksi. Lähde <https://www.rossfarm.com.au/dairy/>.

3.4. Ohjeita maisemanhoidolle ja pihojen käsittelylle

Pihapiirit

- Pihoiilla tulisi säilyttää mahdollisimman paljon olevaa puus- toa vanhoja puita suosien.
- Pihapiirien luonne on puistomainen ja puoliavoin.
- Vanhat pihapiirit ovat perinteisesti avoimia, mutta täyden- nysrakentamisessa ja uudisrakentamisessa uudet rakennuk- set sovitetaan parhaiten maisemaan puoliavaimella pihalla.
- Rakennettaessa avoimeen maisemaan tontin rajoille ja pi- halle istutetaan puita ja pensaita, luoden puoliavointia ympä- ristöä, jossa on vaihtelevia näkymiä pihaille ja pihoilta avoi- meen maisemaan.
- Tontin reunaa ei tulisi peittää kokonaan korkealla pensasai- dalla tai aidanteella, eikä peittävällä aidalla.
- Kylätien ja tontin rajalle voidaan rakentaa perinteinen puuai- ta, esimerkiksi pystysäleaita tai harva vaakalankkuaita. Tyy- pillisimmin käytetään maalaamatonta, kauniisti harmaantu- vaa puuta tai punaiseksi maalattua puuta.
- Vaihtoehtoisesti voidaan istuttaa matala pensasaidanne, jota voidaan tarvittaessa leikata (esim. pensasruusut, aroniat, hernenpensas, angervot).
- Näkymiä merelle, avoimille pelloille ja vanhojen pihapiirien välillä voidaan harkiten avata.
- Tontteja ei tule aidata ympäri, ellei sille ole esimerkiksi koti- eläinten takia välttämätöntä tarvetta.

Pihojen kasvillisuus

- Hoitoa tulisi olla vain käyttötarpeen mukaisella alueella. Pihapiirien reuna- ja ranta-alueilla nurmikko voi vaihtua hei- nikoksi, niityksi tai kedoksi, joita hoidetaan harvemmin kuin nurmikkoa.
- Luonnon kukkakasvien siemeniä kannattaa lisätä monipuo- listamaan lajistoa.
- Metsänreunoilla suositetaan myös metsänpohjakasvillisuutta.
- Puusto ja pensaat voivat vaihdella tiheydeltään yksittäisistä ryhmiin osana metsänreunaa.
- Tyypillisimmät puut saaristossa ovat mänty, koivu ja pihlaja.
- Vaahtera on yleinen asutuksen yhteydessä, ja tervaleppä kas-

vaa rantavyöhykkeellä.

- Tammet ja saarnet kuuluvat myös alueen lajistoon, ja niitä näkyy vanhoissa pihapiireissä.
- Saariston kyläkeskuksissa kookkaita pensaita edustavat sy- reenit, orapihlajat ja keskikokoiset pensasruusut, kuten ju- hannusruusut.
- Kotikatajan erilaiset muunnokset ovat tyypillisiä laidunmail- le ja kyläteiden reunoille.
- Hedelmäpuut, erityisesti omenapuut, marjapensaat ja kasvi- maat sopivat saariston pihamaille.
- Useilla pihoiilla on myös kukkaistutuksia, ja vanhat peren- nalajit ovat suositeltavia.
- Erikoiskasveja, kuten lehtikuusi, värilliset lehtipuulajikkeet, tuijat ja hopeapaju, tulisi käyttää hillitysti, vain perinteisen pihakasvillisuuden rinnalla.
- Ei tule käyttää haitallisia vieraslajeja, kuten kurtturuusia ja jättipalsamia. Olemassa olevat esiintymät tulee hävittää.

Maisemanhoito

- Näkymät merelle ovat tärkeitä kyläkeskuksista ja kyläteiltä.
- Paikoin rantavyöhyke on umpeenkasvanut tai kasvamassa umpeen.
- Rantapuustoa voi poistaa harkiten, jolloin jopa yksittäisen puun tai pensaiden harvennus riittää avamaan puoliavoimen näkymän.
- Laajempien umpeenkasvaneiden rantaniittyjen osalta tulisi pohtia raivaamista, niittämistä tai laidunnusta.
- Paljaita, puutteellisia reunavyöhykkeitä avoimen maiseman ja uudemman rakentamisen välissä on hyvä korjata istutta- malla uutta luonnonkasvillisuutta. Paikallista lajistoa suosi- taan.
- Avohakkuita tulisi välttää kyläkeskusten kyläteiden reunassa, metsänreunavyöhykkeellä tai metsäisillä rantavyöhykkeillä.

Ideoita ja menetelmiä maisemanhoidon helpotta- miseksi kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa ym- päristöissä

1. Yhteistyö kunnan ja paikallisten viranomaisten kanssa

- Suunnitellaan maisemanhoitotoimia osana kaavoi- tusta ja paikallisia kehityshankkeita.

2. Rahoituksen hyödyntäminen

- Haetaan tukia ELY-keskukselta, EU-rahoituksia ja osallistutaan maisemanhoitoon keskittyviin projektei- hin.

3. Talkootoiminta ja yhteisöllisyys

- Järjestetään talkoita ja edistetään yhteistyötä pai- kallisten asukkaiden, yhdistysten ja maanomistajien kesken.

- Kannustetaan paikallisia yrityksiä osallistumaan esimerkiksi sponsoroinnin, yhteistyöhankkeiden tai vihreiden liiketoimintamallien avulla.

4. Peltöjen vuokraus ja maisemapellot

- Kannustetaan peltöjen vuokraukseen maisemointi- tarkoituksiin ja perustetaan maisemapelloja esimer- kiksi kukkaviljelyyn tai luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi.

5. Laidunnuksen edistäminen

- Hyödynnetään lampaista, lehmiä ja hevosia maisema- laiduntajina perinnebiotooppien ylläpidossa. Tehdään yhteistyötä laiduntavien eläinten omistajien kanssa, jotta saadaan aikaan laidunnuskiertoa.

6. Koulutus ja neuvonta

- Esimerkiksi kunnan sivuilla voidaan tarjota infor- maatiota ja opastusta maisemanhoidon merkityksestä sekä käytännön menetelmistä.

- Korostetaan kulttuurimaisemien merkitystä esimer- kiksi kyläjuhlassa ja muissa tapahtumissa, jotka lisää- vät yhteisön sitoutumista maisemanhoitoon.

Kuva 68. Högsåra. Historiallisille pihapiireille on tyypillistä, että niiden välillä on näköyhteys. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 70. Högsåra. Perinteiset aitamallit, väritys ja puistomainen ympäristö luovat viehättävän tunnelman. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 69. Högsåra. Jalopuut ja perinteiset puutarhakasvit ovat osa vanhoja pihapiirejä. Kuvassa komea vaahtera. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 71. Högsåra. Suuret puut ja pensaat pehmentävät muutoin avointa pihaa. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 72. Tärkeä avoin peltoaukea, Hiittinen. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kuva 73. Tärkeä näkymä merelle, Högsåra. Kuva: Tuuli Toivonen.

Kulttuurimaisemaan sopivia kasvilajeja

Puut

Mänty
Koivu
Pihlaja
Vaahtera
Tervaleppä
Harmaaleppä
Tammi
Saarni
Kotikataja (kotimaiset muunnokset)
Hedelmäpuut (erityisesti omenapuut)

Pensaat

Syreenit
Orapihlajat
Pensasruusut (keskikokoiset)
Marjapensaat (esim. herukka)

Kukkaistutukset

Vanhat perennalajit (suositeltavia)
Luonnon kukkakasvit (lajiston monipuolistamiseen)

Maisemakasvillisuus

Heinikot, niityt ja kedot (reuna-alueilla)
Metsänpohjakasvillisuus (metsänreunoilla)

Erikoiskasvit, joiden käyttöä tulisi välttää

Lehtikuusi
Värilliset lehtipuulajikkeet
Tuijat
Hopeapaju
Terijoensalava

Kasvit, joiden käyttö on kiellettyä

Haitalliset vieraslajit, kuten kurturuusu ja jättipalsami (esiintymät tulee hävittää).

3. Högsåran yleissuunnitelman päivitys

Högsåra

4.1. Maisema - täydentävä analyysi

Högsåran maisema-analyysi perustuu maiseman vyöhykkeisyyteen, kuten muidenkin saarten analyysit. Tätä tutkimusta on kuitenkin täydennetty avoimien alueiden tarkemmalla tarkastelulla. Avoimet alueet ovat keskeisiä maiseman monimuotoisuuden ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämisessä, mikä korostaa niiden säilymisen merkitystä. Högsåran satamilla, mukaanlukien vierasvenesatamat ja historiallinen Kejsarhamnen, ovat merkittävä osa alueen toimintaa ja kulttuurihistoriallista kokonaisuutta. Ne tukevat alueen vetovoimaisuutta ja saavutettavuutta.

Merkittävät avoimet maisematilat (keltaisella):

- Herkimmät alueet, joiden näkymien ja maisematilan avoimuuden säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Pienimuotoiset avoimet alueet (oranssilla):

- Toissijaisesti säilytettävät avoimet alueet.
- Täydennysrakentaminen voi olla mahdollista harkinnan mukaan.

Puoliavoimet maisematilat ja laidunmaat (vihreällä):

- Jäljelle jäävät laidunalueet ovat vähäisiä, ja niiden säilyttämistä suositellaan.

Umpeenkasvavat alueet:

- Näkymien avaaminen tai harkittu täydennysrakentaminen voi olla mahdollista.

Tärkeitä näkymät:

- Näkymien säilyttäminen on suositeltavaa maisema-arvojen turvaamiseksi.

Tärkeä maisematilan reuna:

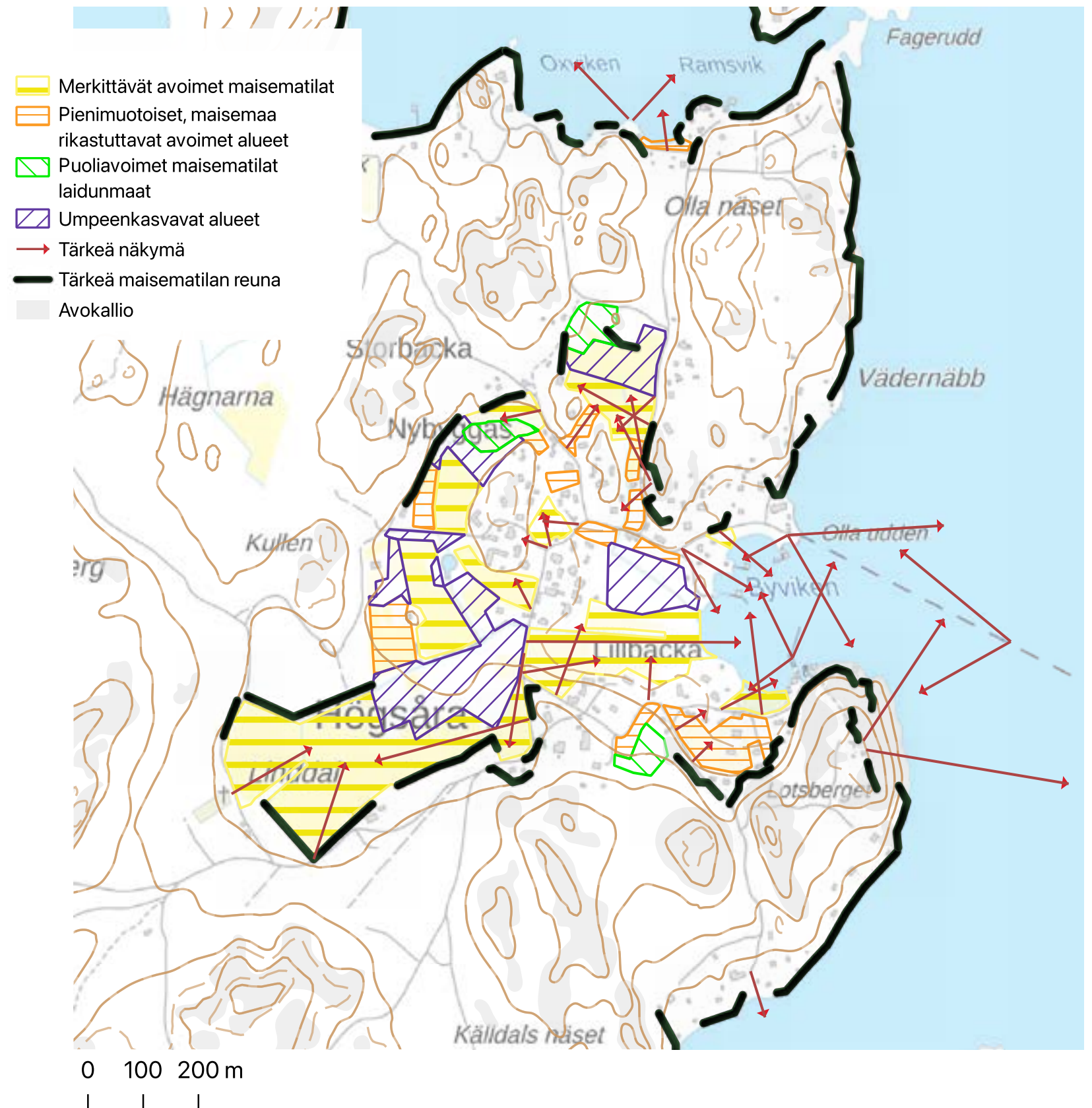
- Maisematilan yhtenäisyys tulee säilyttää. Puusto voidaan tarvittaessa korvata uudella.

Avokallioalueet:

- Avokalliot tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Rantavyöhykkeet:

- Rantavyöhykkeille suositellaan rakentamisen mittakaavan ja värityksen sovittamista perinteisen rantarakentamisen luonteeseen.

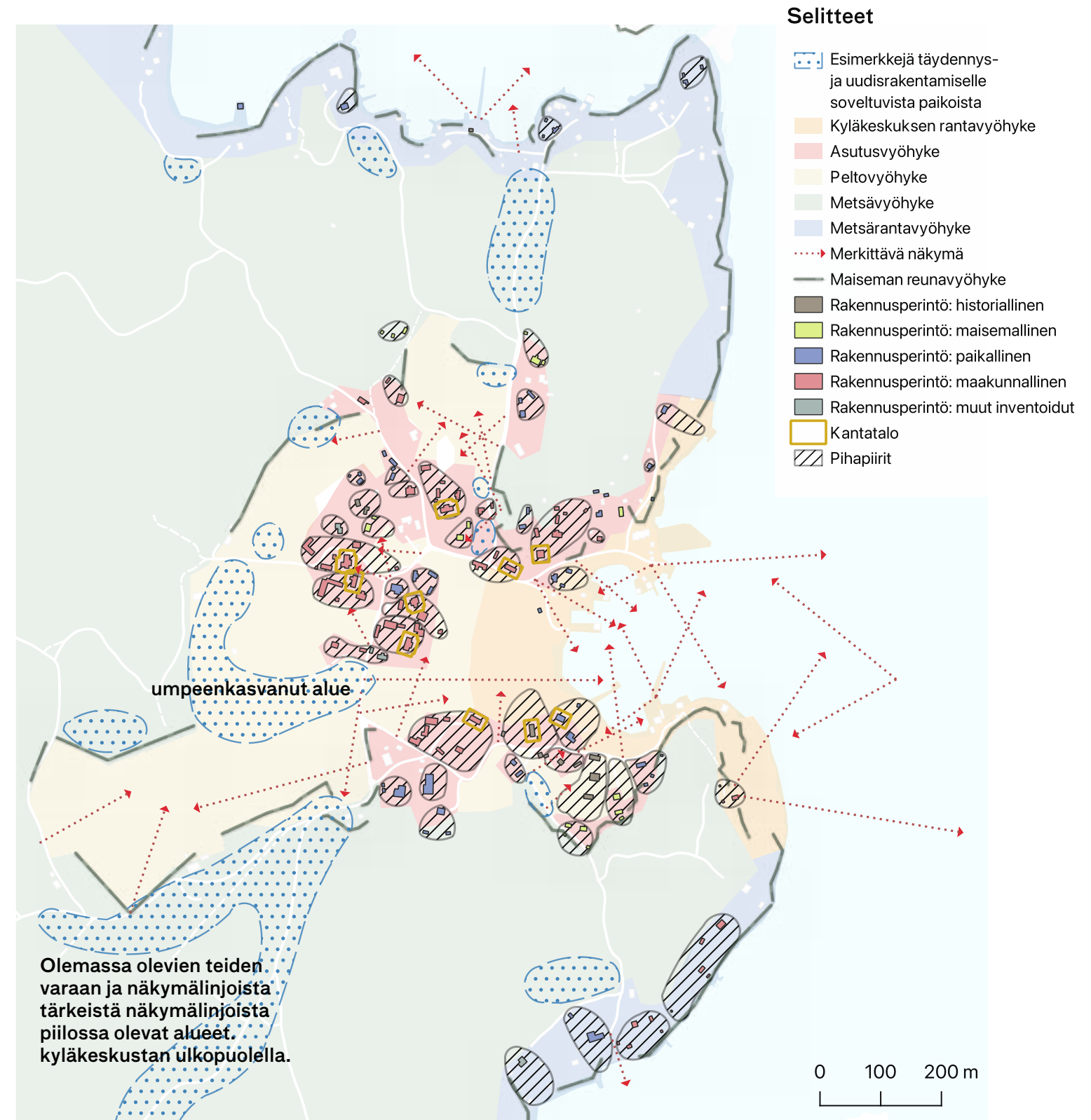

4.2. Yleissuunnitelma

Esimerkkipaikat täydennys- ja uudisrakentamiselle

- Täydennysrakentamisen paikat on pyritty osoittamaan siten, että historialliset kyläkeskusten kokonaisuudet säilyvät yhtenäisinä.
- Laajemman uuden rakentamisen ja kyläkeskusten väliin on jätetty suojavyöhyke.
- Täydennysrakentamisen paikat tukeutuvat olemassa oleviin teihin tai umpeen kasvaneille alueille.
- Yleissuunnitelmaan merkityt mahdolliset täydennysrakentamisen paikat eivät ota kantaa kiinteistörajoihin tai rakentamisen määrään. Tarkempi täydennysrakentamisen suunnittelu tulee tutkia tapauskohtaisesti.

Mahdolliset uudisrakentamiselle sopivat alueet ja paikat perustuvat alueanalyysiin sekä työstä saatuun palautteeseen. Paikat ovat esimerkkejä eivätkä poissulje muita mahdollisia paikkoja alueella. Muita paikkoja voi myös tutkia yleisiin suunnitteluohjeisiin tukeutuen. Kyläalueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kuten kaavoituksessa määritellään tarkemmin täydennys- ja uudisrakentamisen alueet.

4.3. Högsåran satama-alueet

Lossilaituri ja Cafébryggan

Byvikenin pohjoispuolen satama-alue on tärkeä saapumisreitti Högsåraan. Satama-alue on kokonaisuutena tyyllisesti ja väri-tykseltään kirjava ja poikkeaa Högsåran kylän ilmeestä. Alue on tyyllisesti satamarakentamista kontteineen. Lossilaiturin eteläpuolella on kolme perinteistä vene-/rantavajaa. Muut alueen rakennukset ja rakenteet ovat uudempia. Entisen väyläaseman rakennukset ovat 1990-luvulta, julkisivut valkoista ja punaista. Cafébrygganin aallomurtajalla olevat kirjava kulissiseinä, useat pienet rakennukset ja rakennelmat katkaisevat näkymiä merelle. Cafébrygganin pihapiirissä on myös peittäviä ja rajaavia puuaitoja.

Kuva 74. Cafébryggan. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 75. Entinen väyläasema. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Lillbacka brygga

Byvikenin etelärannalla Lillbacka brygga on maisemallisesti tärkeässä paikassa Luotsikallion ja kylän eteläosan välissä. Vaikka rakennusten osat ovat monimuotoisia ja paikoin poikkeavat perinteisestä, niin värimaailma ja mittakaava on harmoninen ja sopii perinteiseen rantarakentamiseen. Laitureilla on jonkin verran rakenteita ja katoksia. Umpikaiteet ovat sen verran matalia, etteivät ne peitä näkymiä kokonaan. Lillbacka bryggan länsipuolella on uimaranta.

Kuva 76. Lillbacka brygga. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 77. Rumpan Ren sauna. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kejsarhamnen

Kejsarhamnenin vierasvenesatama sijaitsee Högsåran saaren pohjoisosassa kulttuurihistoriallisella paikalla. Alueella sijaitsee Jungfrusunds museum, paikallismuseo, joka kertoo Högsåran historiasta, luotsitoiminnasta ja keisarillisista vierailuista. Metsäisellä luonnonläheisellä rannalla on useita pieniä satamaa palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Poukamaan on rakennettu uimaranta.

Kuva 78. Kejsarhamnen. Kuva: Kaisa Linnasalo.

Kuva 79. Kejsarhamnenin uimaranta. Kuva: Kaisa Linnasalo.

4.4. Sataman ja vierasvenesatama-alueiden ohjeet ja suositukset

Yleiset periaatteet

Satama-alueiden rakentamisessa on huomioon otettavaa, että valtaosan saaren vierasveneturismista houkuttelee saarelle perinteinen saaristoidylli ja saaristomeren erityinen luonto ja rakennettu maisema.

Elinvoimaisuuden kannalta rakennetun ympäristön kehittäminen ja ylläpito on tärkeää, mutta on myös olennaista samaan aikaan säilyttää saariston identiteetti. Satama-alueisiin oleellisesti kuuluvia ja tärkeitä rakennelmia ovat venevajat, laiturit, ranta-saunat, mahdolliset vesihuolto-, septitankki- ja jätehuoltojärjestelmät sekä terassit, kioskit ja valaistus. Kaikki rakentaminen tulee lähtökohtaisesti sopeutta kulttuurimaisemaan ja luonnon-ympäristöön sopivaksi.

Venevajat

Venevajan käyttötarkoitus on veneen ja veneilytarvikkeiden säilyminen ja käyttötarkoituksesta johtuen sen sijainti on kokonaan tai osittain vedessä. Venevajoilla on tärkeä, hallitseva ja kauaskantoinen vaikutus sataman tunnistettavuuteen ja identiteettiin johtuen niiden välittömästä sijainnista vesistöön nähdessä sekä perinteisestä elinkeinollisesta merkityksestä. Rakentamisessa noudatetaan vanhojen ja olemassaolevien venevajojen mittakaavaa, rakennustapaa ja väritystä.

Rakennusten sijoittelu, materiaalit, koko ja mittasuhteet:

- Venevajat voidaan sijoittaa rannan lisäksi laiturin varrelle tai päätyyn.
- Tavallisesti venevajan tilantarve on yksi kalastukseen tai muuhun elinkeinotoimintaan tarkoitettu alus tai muutama pieni liikkumiseen ja/tai elinkeinotoimintaan tarvittava vene. Rakennuksen pinta-alan tai korkeuden ei tule ylittää käyttötarkoituksen vaatimaa mitoitusta.
- Kattomuotona käytetään harjakattoa, jonka kaltevuuden suositellaan olevat noin 25-40 astetta. Katoissa suositellaan käytettävän räystäitä puujulkisivun suojaamiseksi, mutta myös ulkonäöllisistä syistä. Katemateriaalina käytetään maalamatonta peltikattoa ta maalattuna saariston perinteisillä väreillä.
- Rakennusmateriaalina käytetään puuta ja värikyksenä saaristolle tyypillistä punamullan punaista tai luonnollisesti harmaantuvaa puuta.

Kuva 80. Lillbacka Brygga ja Rumpan Bar, Högsåra. Kuva: Kemiönsaaren kunta

Aallonmurtajat, laiturirakenteet ja laitureiden rakennelmat

Vierasvenesatamien laajentamisessa huomioon otettavaa:

Kejsarhamnenin satamassa on parhaat laajennusmahdollisuudet. Kejsarhamnenin sijainti avoimemmalla rantavedellä sallii monenlaisia vaihtoehtoja vierasvenesataman laajentamiseksi ja rannalla sataman välittömässä läheisyydessä on mahdollisuuksia kehittää vierasvenesatamaan yhteydessä olevia toimintoja.

Lillbacka bryggan sijainti lahdelmassa kallion ja hiekkarannan välissä tarjoaa vähemmän luonnollista tilaa laajentumiselle. Nykyistä vierasvenelaiturin kokoa paikkamäärällisesti ei ole välttämättä mahdollista kasvattaa kovin suuressa määrin, sillä se aiheuttaisi tarpeen myös palveluiden- ja huoltojärjestelmien laajentamiselle.

Högsåran lossin ja Farmors Cafén satamassa on vain vähäisiä laajenemismahdollisuuksia. Valtion omistaman lossin sataman sinänsä laaja alue ei ole helposti hyödynnettävissä satamapalveluihin tai huoltojärjestelmiin.

Vierasvenelaiturit:

- Uusien laitureiden tulee istua nykyisten laitureiden mittasuhteisiin ja korkeuteen ja laiturin kannen tulee olla joko puu- tai betonirakenteinen.
- Erityisesti Lillbacka bryggan puolella vierasvenelaiturin kiinnittäytymismenetelmänä suositetaan jatkossakin poiju-kiinnitystä.

Yksityiset alle 10 metrin pituiset laiturit:

- Yksityisillä laitureilla on samankaltainen merkitys saaren kokonaisidentiteetissä kuin venevajoilla. Ne kertovat saaren vitaliteetista ja aktiivisuudesta.
- Yksityisten, alle 10 metrin pituisten laitureiden tulee olla puurakenteisia ja matalia.

Laiturilla sijaitsevat rakennelmat:

- Rakennelmat laitureilla on lähtökohtaisesti rajoitettava turvallisuutta ylläpitäviin tekijöihin kuten kaiteisiin.
- Kaiteet on toteutettava niin, etteivät ne merkittävästi rajoita oleellisia näkymiä. Kaiteiden korkeuden ei tule ylittää määräysten mukaisia mittoja. Kaiteet ovat värykseltään punamullan punaisia tai ne jätetään luonnollisen puun väriseksi.
- Lossiliikenteen alueelle voidaan tarvittaessa asentaa törmäyssuojakaiteet.
- Aitoja ja muita näköesteitä ei ole sallittavaa rakentaa.
- Laiturille ei tule sijoittaa mitään rakentamista, vaan kaikki

tarvittavat palvelurakennukset ja/tai -rakennelmat tulee sijoittaa ranta-alueelle.

Saunat

Rantasaunat, kuten laiturit ja venevajat, ovat olennainen osa saariston historiaa ja nykyistä viihtyvyyttä sekä identiteettiä. Saunoilla on myös tärkeä merkitys saaren elinvoimaisuudessa etenkin kesäkaudella.

Rakennusten sijoittelu, materiaalit, koko ja mittasuhteet:

- Saunarakennukset sijoitellaan maihin rannan läheisyyteen sellaiseen paikkaan, jossa käytöstä aiheutuvan harmaaveden jatkokäsittely ei muodostu ongelmaksi.
- Saunan sijoittelussa otettava huomioon myös vilvoittelualueen yksityisyys niin, että vilvoittelijoille tarvittava mahdollinen näkösuoja ei luo sulkeutunutta ympäristöä vierasvenesatamaan.
- Pienimuotoiset uimalaiturit ja tikkaat ovat sallittuja.
- Rantasaunoja ei tule mitoittaa tarpeettoman suuriksi.
- Kattomuotona käytetään harjakattoa, jonka kaltevuuden suositellaan olevat noin 25-40 astetta. Katoissa suositellaan käytettävän räystäitä puujulkisivun suojaamiseksi, mutta myös ulkonäöllisistä syistä. Katemateriaalina suositetaan tummanharmaata peltiä.
- Rakennusmateriaalina käytetään puuta ja väryksenä punamullan punaista tai luonnollisesti harmaantuvaa puuta.

Kaupat, kioskit, ravintolat, varastot

Saariston elinvoimaisuuden ylläpitämisen näkökulmasta erilaiset kaupat, kioskit, ravintolat ja varastorakennukset ovat tärkeitä. Yksi tärkeimmistä ja tunnetuimmista Högsåran vetovoimaisista ominaispiirteistä ovat jo yhdeksänkymmentäluvulta asti toiminut kahvila Farmors Café ja myöhemmin avattu Rumpan Bar Lillbacka bryggan yhteyteen.

Liiketilat:

- Liiketilojen mittakaava on oleellista pitää muuhun rantarakentamiseen suhteessa samankaltaisena.
- Ulkonäkövaatimusten osalta noudatetaan samoja periaatteita, kuin muussakin satamien ympärille kohdistuvassa rakentamisessa.
- Kattomuotona käytetään harjakattoa, jonka kaltevuuden suositellaan olevat noin 25-40 astetta. Katoissa suositellaan käytettävän räystäitä puujulkisivun suojaamiseksi, mutta myös ulkonäöllisistä syistä. Katemateriaalina suositetaan tum-

manharmaata peltiä.

- Rakennusmateriaalina käytetään puuta ja väryksenä saaristolle tyypillistä punamullan punaista tai luonnollisesti harmaantuvaa puuta.

Varastotilat:

- Varastorakennuksien osalta noudatetaan suunnitteluohjeiden kohdassa 3.3 määriteltyjä talousrakennuksia koskevia ohjeita liittyen mitoitukseen, materiaaleihin, kokoon ja kattomuotoon.

Vesihuolto-, septitankki- ja jätehuoltojärjestelmät

Vesihuollon laajuus vierasvenesatamissa on riippuvainen saaren vesijohtojärjestelmistä. Kejsarhamnen-vierasvenelaiturin läheisyydessä on Pidä saaristo siistinä ry:n ylläpitämä kelluva imutyhjennysasema. Jätehuollon kasvavasta tarpeesta on pidettävä huoli sataman laajennusta harkittaessa. Jätehuoltoa varten on suositeltavaa rakentaa katos tai pieni kevytrakenteinen rakennus, joka noudattaa ulkomuodoltaan pienen talousrakennuksen periaatteita.

Valaistus ja ääni

- Valaistus on sovittava ympäristöön siten, ettei valaistus ulotu häiritsemään sellaisia kohteita, joita ei ole tarkoituksenmukaista valaista.
- Laitureilla voidaan käyttää tarvittaessa noin metrin korkuisia ulkovalaisimia, joiden varjostin suuntaa valon alaspäin.
- Vastaavaa valaistusta voidaan käyttää myös vierasvenesataman välittömässä läheisyydessä.
- Rakennusten julkisivuja ei tule valaista.
- Terasseilla voidaan käyttää tunnelmavalaitusta.
- Valaistus ei saa haitata naapurustoa eikä luontoa, eikä valo-
saastetta saa tuottaa.

- Ravintoloiden ja muiden satamatoimintojen on äänimaailman suhteen otettava huomioon äänen suuri kantavuus veden yli.
- Ravintolatoiminnoissa on otettava huomioon, ettei niistä aiheudu jatkuvaa häittoa, esim. melua naapurustoon. Asuinhuoneissa ja oleskelutiloissa yöajan (klo 22–7) keskiäänitaso saa olla maksimissaan 30dB. (<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2015/545> Liite 2)

5. Lähteet

Lähteet

Historialliset kartat

Pitäjänskartasto 1840-1865, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, digitaalinen aineisto. Karttalehdet vuodelta 1845: 1033 09+1034 07, 1033 11+10, 1033 13+14, 1034 10+1033 12, 1034 13+1033 15, 2012 01+04+2011 03, 2012 13+01+2011 15. (myös Kemiönsaaren karttapalvelussa <https://kimitoon.karttatiimi.fi/?setlanguage=fi#> 14.9.2024)

Senaatinkartasto 1870-1907, Maanmittaushallituksen kartta-arkisto / Kansallisarkisto, digitaalinen aineisto. Karttalehdet: IV 17 [Hiittinen], 1880-1881, IV 18 [Hiittinen], 1880. (myös Kemiönsaaren karttapalvelussa <https://kimitoon.karttatiimi.fi/?setlanguage=fi#> 4.9.2024)

Topografinen kartta 1955, Maanmittaushallitus. Karttaote verkkosivustolta Vanhat kartat <https://vanhatkartat.fi/#12.41/59.8502/22.42858> (haettu 3.12.2024)

Maanmittauslaitos: Peruskartat 1966, 1968, 1969, 1990, 1991, 1995 <https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> (haettu 22.8. ja 19.9.2024) (Karttaote yhdistelmä Högsårasta vuosilta 1989 ja 2004 verkkosivustolta Vanhat kartat <https://vanhatkartat.fi/#9.5/65.0088/25.4691>) (Karttaote yhdistelmä Högsårasta 1968 Kemiönsaaren karttapalvelussa <https://kimitoon.karttatiimi.fi/?setlanguage=fi#> 4.9.2024)

Maanmittauslaitos: Historialliset ilmakuvat. Paikkatietoikkuna <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Kartta-ja paikkatietoaineistot

Maastotietokanta (haettu 3.9.2024)
Maanmittauslaitoksen ortoilmakuva 2022, 2023 (haettu 9.9.2024)
Taustakarttarasteri (haettu 16.9.2024)
Cetopo
OpenStreetMap
Google Maps ja Google Street View

Paikkatieto - karttaotteet

Kemiönsaaren kunta. Osayleiskaavat
Dragsfjärdin itäisen saariston rantaosayleiskaava 2020, 5.28.2018
Dragsfjärdin läntisen saariston rantaosayleiskaava, 1.4.2003

Museovirasto 2024. Muinaisjäännösrekisteri. Kiinteät muinaisjäännökset, mahdolliset muinaisjäännökset, muut kulttuuriperintökohteet
<https://kartta.museoverkko.fi/> 20.11.2024

Museovirasto 22.12.2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).
<https://kartta.museoverkko.fi/> 20.11.2024

Suomen ympäristökeskus. Valtion omistamat luonnonsuojelualueet, Yksityisten mailla olevat luonnonsuojelualueet, Natura2000 Erityisten suojelutoimien alue. 29.11.2016 <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/> 19.11.2024

Turun museokeskus. 4.6.2014. Kemiönsaaren inventoidut kiinteistöt. Kemiönsaaren inventoidut alueet. Kemiönsaaren inventoidut arvoalueet. <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/> 28.8.2024

Turun museokeskus: Varsinais-Suomen maakuntamuseon maisemahistoriakartat 4.6.2014. (pääasiassa 1700-luvun lopun isojakokarttojen pohjalta laadittu) <https://karttapalvelu.lounaistieto.fi/> 10.9.2024

Varsinais-Suomen ELY-keskus. Perinnemaisemat 25.8.2008
<https://karttapalvelu.lounaistieto.fi/> 25.9.2024

Varsinais-Suomen liitto 2023. Varsinais-Suomen maakuntakaavayhdistelmä 2023. https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2023/10/VS_maakuntakaavayhdistelma_2023.pdf

Verkkosivustot

Högsåra. <https://hogsara.eu/>

Järvitalo, Anni & Matleena Muhonen 2008. Varsinais-Suomen Kulttuurimaisemaselvitys: Loimaan seutu, Vakka-Suomi, Turunmaa, Turun seudun kehyskunnat. 30.09.2008. <https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2023/04/Varsinais-Suomen-kulttuurimaisemaselvitys-2008.pdf>

Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. https://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

Museovirasto 2023. Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet VARK. Varsinais-Suomi, kohdeluettelo. Museovirasto 6.2.2023. https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Kulttuuriymparisto/vark/VARK-2023-Varsinaissuomi-kohdeluettelo-kuuleminen_fi_sve.pdf

Museovirasto 2024. Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet VARK. <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/valtakunnallisesti-merkittavat-arkeologiset-kohteet-vark>

Suomen ympäristökeskus 2022, päivitetty 2024. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (viitattu 26.9.2024) <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/maisemat/arvokkaat-maisema-alueet>

Suomen ympäristökeskus 2023, päivitetty 2024. Saaristomeri, Natura 2000-suojelualue. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/saaristomeri-0> (viitattu 4.12.2024)

Suomen ympäristökeskus 2023. Biskopsön kluuvijärvet, Natura 2000-suojelualue. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/biskopson-kluuvijarvet> (viitattu 4.12.2024)

Turun museokeskus / Museon informaatioportaali (TMK/MIP) 2024. Rakennusinventoinnit ja Arkeologiset kohteet.

Varsinais-Suomen ELY-keskus 2022. Ehdotus Varsinais-Suomen ja Satakunnan arvokkaiksi maisema-alueiksi (viitattu 26.9.2024) <https://www.ely-keskus.fi/ehdotus-varsinais-suomen-ja-satakunnan-arvokkaiksi-maisema-alueiksi>

Varsinais-Suomen liitto 14.11.2022. Varsinais-Suomen maakuntakaavayhdistelmä kaavamerkinnot ja -määräykset. https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2022/02/VS_kaavamerkinnot-ja-maaraykset_kaavayhdistelma2022.pdf

Varsinais-Suomen liitto 2022. Varsinais-Suomen maakuntakaavojen liitetaulukko (Luettelot Varsinais-Suomen muinaisjäännöskohteista ja -alueista, Luettelot Varsinais-Suomen merkittävistä rakennetun ympäristön kokonaisuuksista, ryhmistä ja alueista) https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2022/03/Varsinais-Suomen-maakuntakaavojen_liitetaulukko.pdf

Varsinais-Suomen liitto 2023. Varsinais-Suomen maakuntakaavayhdistelmä 2023. https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2023/10/VS_maakuntakaavayhdistelma_2023.pdf

Julkaisut

Forss, Sonja 2024. Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys: Yhteenveto Suomen perinnebiotooppien tilasta 2023. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28 | 2024. <https://helda.helsinki.fi/items/f3f65550-8ad2-4036-9fff-94bbd404cdc4>

Hokos, Warma, Voloi ... : taloja ja kyliä saaristosta, Karjalasta ja Inkeristä = gårdar och byar från skärgården, Karelen och Ingermanland. 1997. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto, Arkkitehtuurin historia 1997.

Kemppainen, Ritva & Leena Lehtomaa 2008. Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 15 /2008. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163469>

Lehtomaa, Leena 2000. Varsinais-Suomen perinnemaisemat - Egentliga Finlands vårdbiotoper. Alueelliset ympäristöjulkaisut 160, Lounais-Suomen ympäristökeskus, Turku.

Maisema-alue työryhmä 1993. Maisemanhoito. Maisema-alue työryhmän mietintö I. Ympäristöministeriö Mietintö 66/1992.

Maisema-alue työryhmä 1993. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alue työryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö Mietintö 66/1992.

Nikander & al 1982. Kimitobygdens historia. Del 2. Faksimiletr. ur Kimitobygdens historia del I: 1 och del II: 1. Alkuper. julk.: Åbo : Åbo tidnings och tr., 1944. Sagalunds hembygds museum, Kommunalförbund 1982

Suistoranta, Kari & Henrik Asplund 1997. Kemiön suurpitäjän historia I.

Muut lähteet

Lindeberg, Åke & Sebastian Lönnqvist 2001. Högsåra Utvecklingsplan 20.4.2001.

Laukkanen, Esa 2012. Kemiönsaaren Dragsfjärdin arkeologinen inventointi vuosina 2011 ja 2012. Moniste.

Matikainen, Tuija 1997. Byggnadsinventering / Dragsfjärd / Delar av Rosala och Stubbnäs. Maj 1997. Moniste.

Tuhkanen, Tuija 1994. Dragsfjärd Högsåra by. Byggnadsinventering. Sommaren 1994. Moniste.

Tuhkanen, Tuija 1995. Byggnadsinventering. Dragsfjärd, Hitis by. September 1995. Moniste.

Tuhkanen, Tuija 1995. Dragsfjärd Holma. Byggnadsinventering. 10.11.1995. Moniste.

Tuhkanen, Tuija 1996. Byggnadsinventering / Dragsfjärd / Stubbnäs, Böhle och del av Rosala. Maj-Juni 1996. Moniste.

Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto, Arkkitehtuurin historia 1994. Högsåra Rosala Holma. Saariston rakennusperintöä - mittauspiirustuksia ja luonnoksia. Näyttely. Moniste.

Lundén
Architecture
Company